مجموعه
سلطاني ۱۲

# مجموعه سلطاني ۱۹



فهرست

[illegible] کتاب شرح وقایه فارسی ترجمه [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

از بحر [illegible] یافته کتاب الطهارة [illegible] الصلوة الصوم

الزکوة الحج النکاح الرضاع الطلاق العتاق الایمان الحدود السرقة الشرکة

الکفالة القضاء الشهادة [illegible] المفقود الوقف البیع الاقالة الصرف

الحوالة الصلح المضاربة الودیعة العاریة الهبة الوکالة الدعوی الاقرار

الاجارة [illegible] الوصیة الشفعة القسمة المکاتب الولاء الاکراه الحجر

[illegible] الذبح الاضحیة الکراهیة الاحیاء الاشربة الصید الرهن الجنایات الدیات

المعاقل الوصایا [illegible] بسم الله الرحمن الرحیم [illegible]

[illegible] مذکور در این کتاب [illegible] امام [illegible]

و از صاحبین امام ابو یوسف و امام محمد [illegible]

اعظم و امام محمد [illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والعاقبة للمتقين والصلوة والسلام على
خير خلقه محمد وآله واصحابه اجمعين بدانكه اين كتابست در بيان مسائل فقه عبادات
فهم اين كتاب مجموعه سلطاني نام نهاده شد بعون الله الهادي كه
چون بندگی حضرت سلطان المشايخ والاولياء سلطان المحمود غزنوی
راهم پیش آمد هر عالمی را که در ولایت آنجا بود طلب فرمود که برابر درهم باید
ملک را مشکل آید اگر سالی باشد راهم را در پیش خواهد آمد عالم را برابر
خود خواهد برگزید که این فقه در فهم جمیع عالمان و فقیهان
از کتابها چیدند و این نسخه راست کردند و تصنیف جمیع عالمان
از علما ظرایف و لطیف و خفیف این نسخه برابر باشد
مشکل و دشواری که پیش آید ازین نسخه مذکور شده حل کنند درین کتاب
جهل باب است باب اول در بیان وضوء متوضی پس اگر متوضی
ترتیب منصوص را ترک کند یعنی شستن پای را بر دست مقدم دارد و
عضوی که مقدم باشد موخر دارد وضوئش جایز باشد یعنی کذا فی
مجمع البحرین پس اگر بعد از شستن او بکار دیگر مشغول شد بعده دست
شست یا بکاری دیگر مشغول شد بعد پای شست و مسح سر کشید وضوئش



وضوئش درست است یعنی جایز باشد کذا فی الکافی پس اگر اعضای وضوء یکان
یکان بار شسته شود نماز گذاردن بدین شاید یعنی جایز شاید چون آب به تمام اعضای
وضو که شستن است سایر گردد کذا فی المضمرات پس اگر لمعه عضو ناشسته ماند
قطره آب از عضو دیگر در آن لمعه صرف کند درست باشد یعنی جایز در غسل روا باشد
چراکه در غسل تمام اندام حکم یک عضو دارد و در وضو جدا جدا کذا فی الخلاصه
پس اگر برای مسح سر آب جدید بر نگیرد از شستن دست تری که بر دست او مانده
باشد بدان مسح سر کشد درست باشد یعنی جایز باشد کذا فی المضمرات پس اگر آب
از ریش چکد قطرات آب از آن بر گیرد و بدان مسح سر کشد درست باشد یعنی جایز
باشد کذا فی المضمرات فصل در بیان سنتهای وضوء پس اگر کسی گوید که در
وضو سنت است چند چیز است و کدام است جواب گوید ده چیز است شستن دو دست تا به پنجه
دو دست در آغاز وضو و تسمیه و سواک و مضمضه و استنشاق و خلال ریش و
خلال انگشتان دست و پای و اعضای جمیع سه بار شستن و نیت رفع
حدث و اقامت صلوة کردن و مسح بر تمام سر کشیدن و مسح هر دو گوش کردن
و ترتیبی که در نص است و در مستحبات آن رعایت کردن و ترتیب شستن و
فصل در مستحب وضوء اگر کسی گوید که در وضو مستحب است کدام است جواب گوید
پنج فرماید اول مقدم داشتن دست راست بر دست چپ و پای راست بر پای چپ دوم
سر تر شستن سوم مسح گردن کردن پس آداب وضو را بیان کند که چند است جواب گوید
و کدام است جواب گوید دوازده است اول پیش از آمدن وقت نماز وضو ساختن دوم آب از جای پاک

م

اندک ز بسیار

٤

6

4

ج چهل دلو کذا فی الواقعات س دلو چه مقدار معتبر است ج میانه کذا فی الکنز س
درصورتیکه حیوان در چاه افتد و زنده بیرون آید حکم چیست ج اگر خوک یا سگ بود آب
پلید گردد مطلقا و اگر غیر این باشد بنگرند اگر دهن او به آب رسیده باشد نظر در پس خورده
بکنند اگر پس خورده او نجس باشد مثلا مانند سگ آب تمام نجس شود و اگر مکروه است آب نیز مکروه شود
شود و اگر مشکوک است آب نیز مشکوک پس آب تمام بکشند و اگر دهن او به آب نرسیده یا رسیده
باشد ولیکن پس خورده او پاک است پس آب نیز پاک بود کذا فی شرح الکنز س اگر
وقت افتادن معلوم نباشد و حیوان آماسیده در چاه یافته شود چند روز غسل
و نماز ها بازگردانند که بدان آب گذارده باشند ج سه شبانه روز
س اگر مرده غیر آماسیده در چاه یافته شود حکم او چیست ج نماز
یک شبانه روز بازگردانند المسایل فی الکنز س اگر گنجشک یا چوزه مرغ خانه
شود و جز مرده در نمک زار افتد آن نیز گذارده نمک شود قدری از آن
نمک و خاکستر در چاه افتد و یا در آب اندک افتد پلید گردد یا نه
ج نی و علیه الفتوی کذا فی الخلاصه



چشمه دار باشد که بکشیدن آب چاه کم نشود چگونه پاک گردد **جواب**
مقدار آنکه آب در چاه موجود باشد آنقدر بکشند **سوال** مقدار چاه
چگونه معلوم شود **جواب** بقول دو مرد که ایشان در یافتن موازنه
آب باشند هو الصحیح کذا فی الهدایه **سوال** اگر موش یا جانوران که در
بموش نزدیک باشد در آب بمیرد چه قدر کشیدن آب چاه پاک گردد
**جواب** بیست دلو **سوال** اگر کبوتر یا ماکیان در چاه بمیرد
چه قدر کشیدن آب واجب گردد **جواب** چهل دلو **سوال** دلو چه مقدار
معتبر است **جواب** میانه کذا فی الکنز **سوال** در صورتیکه جانور
در چاه افتد و زنده بیرون آید حکم چیست **جواب** اگر خوک
یا سگ بود آب پلید گردد مطلق و اگر غیر این باشد بنگرند اگر
دهن او به آب رسیده باشد نظر در پس خورده او باید کرد اگر پس خورده
نجس باشد آب تمام نجس باشد و اگر مکروه آب نیز مکروه باشد
و اگر مشکوک است آب نیز مشکوک پس آب تمام بکشند و اگر دهن
به آب نرسیده باشد و یا رسیده باشد لیکن پس خورده او پاک است
پس آب نیز پاک باشد کذا فی شرح الکنز **سوال** اگر در وقت

زفتادن هیچ معلوم نباشد و حیوانی اماسیده در زیره در چاه یافته شود
چند روز غسل و نماز باز گردانند که بدان آب کرده باشند
جواب یک شبانه روز باز گردانند سؤال اگر حیوانی مرده
نجز اماسیده در زیره یافته شود حکم چه باشد جواب یک شبانه روز
باز گردانند الدلایل یا دلکنز سؤال سرگین و خرچون خاکستر شود
در خم مرده در نمکدان افتد آن نیز نمک از دو نمک شود و قوری از آن
خاکسترها از آن نمک در چاه افتد پلید گردد یا نه جواب نه علیه الفتوی
کذا فی الخلاصه سؤال پس خورده خر و استر چون گوشت ایشان
حرام است با چون خوی ایشان پاک باشد یا نه جواب
مشکوک است دریایی دیس خورده ایشان و پلیدی آن چون آب
دیگر نیابد بر پس خورده خر و استر هم بدان وضو سازد و هم بدان
تیمم کند کذا فی الوقایه سؤال اگر کسی پس خورده خر و استر
وضو سازد و بعده آب پاک یابد بشستن محلها که آن آب مشکوک
بدو رسیده باشد از اندام واجب گردد یا نه جواب
نه علیه الفتوی کذا فی المضمرات سؤال پس خورده اسب چون

گوشت



گوشت او مکروه است پاک است یا نه جواب پاک است کذا فی الوقایه
سؤال پس خورده آدمی جنب و حایض و کافر نیز چون
پس خورده مسلم پاک باشد یا نه جواب پاک باشد کذا فی الهدایه
سؤال پس خورده حیوانی که گوشت او خوردنی است چون
دهن مخزی آلوده نباشد پاک است یا پلید جواب پاک است
سؤال پس خورده ماکیان کوچه گرد و سباع طیور یعنی چنگلدار
پرنده کلاغ چون باز و شاهین و گنجشک و کوه و پس خورده ساکن
بیرون چون مار و موش و گربه در خانه باشد ... چه حکم دارند
جواب مکروه است کذا فی ... سؤال پس خورده
سگ و خوک و سباع بهایم چون شیر و گرگ و ... و یوز و شغال
در ... پلید است مطلق یا مکروه جواب پلید است مطلق سؤال
چون هیچ آب نباشد مگر مکروه بدان نیز آب روا باشد یا نه
جواب باشد نیز کراهیت کذا فی ... شرح ...
سؤال نقار ... چون یقین نیست ... باشد در آنجا
نقار ... مکروه باشد یا پلید جواب پلید کذا فی ...

سوال چون در چند آوند آب باشد چیزی از آن پلید گشته
معین یا که و هیچ معلوم نیست که کدام پاک و کدام پلید و جز آن
آبی دیگر نیابد تیمم کند یا در دل خود صواب جوید از آوند که دل خو
سازد جواب تیمم کند سوال اگر بیشتر آوندها پاک باشد
اگر بنظر تحری از آوندی وضو سازد روا باشد یا نه جواب
باشد کذا فی مجمع البحرین سوال اگر آوندهای پلید با مقدار آن
که آوندهای پاک است فرق حاصل نشود حکم چیست جواب تیمم کند
کذا فی مجمع البحرین در تحری علم بالصواب باب چهارم در بیان تیمم
سوال تیمم چیست و نیت تیمم چیست جواب در لغت
هر دو دست بر زمین پاک به نیت طهارت بزند و نیت کنند که در تیمم
نیت کردن فرض است نیت آن تیمم رفع الحدث و الا استباحة
الصلوة و یکبار بر روی مالد و دوم بار هر دو دست تا آرنج سوال
اگر در محلی که آب رسانیدن در آن محل فرض است در تیمم آن را
فرو گذاشت کنند و دست در آنجا نرساند درست باشد یا نه
جواب نه کذا فی مجمع البحرین سوال چون انگشتری تنگ

باشد



باشد آن را در تیمم بگردانند یا خلال انگشتان ترک کردن نیز
جایز باشد یا نه جواب نه کذا فی المضمرات و المختار سوال
در حق جنب را بعض و نقض نیز تیمم همین غلط است یا زیاده جواب
همین غلط است سوال اگر جنب تیمم کند به نیت وضو از جهت
غسل نیز همان رسیده باشد یا نیت دیگر کند جواب همان رسیده باشد
کذا فی السراجیه سوال اگر کسی تیمم کند به نیت تلاوت قرآن
نماز گذاردن بدان تیمم روا باشد یا نه جواب نه کذا فی التجنیس
سوال اگر در حالی که آب نیابد حقیقة یا حکمی برای نماز جنازه
یا سجده تلاوت تیمم کند نماز مطلق بدان گذاردن جایز باشد یا نه
جواب باشد کذا فی السراجیه سوال اگر کافری به نیت اسلام
تیمم کرده باشد بعده مسلمان شد نماز گذاردن بدان جایز باشد
یا نه جواب نه کذا فی الکنز سوال چند چیز است که بدان تیمم
رخصت شود جواب هشت چیز است دور بودن از آب مقدار
میل یا زیاده و رخصت که استعمال آب ادرار دارد یا سرما
که بدان خوف هلاک عضو باشد یا هلاک نفس یا خوف تشنگی یا خوف عدو

یا نابودکی و نبود خوف فوت نماز جنازه و نماز عید کذا فی الوقایه
سؤال میل چه مقدار است جواب سیوم حصه فرسنگ و آن
چهار هزار گام است هر گامی یکنیم گز هر گزی بیست چهار انگشت
کذا فی المنبع سؤال اگر مسافری را آب نسیان رخت بسته شد
آنرا یاد نیارد تیمم کرده نماز گذارد بعده بعد از آن وقت یاد آورد
نماز باز کرداند یا نه جواب نه کذا فی الکنز سؤال در صورتی
که آب در میان او نهی اهل نشست باشد او را اندر آن نظر نیفتاد
دید و نیاورد و نماز باز کرداند یا نه جواب بازکرداند کذا فی المنیه
سؤال مسافری میداند که در اسفار چنین آب کمتر از میل نیست
اگر برای طهارت برود از قافله جدا افتد و از نظر او غایب شود
با تیمم نماز گذارد مراد او روا باشد یا نه جواب باشد کذا فی المحیط
سؤال مسافری با تیمم نماز گذارد بعده او را اطلاع شد
که نزدیک او چاه است یا جوی روان است نماز باز کرداند یا نه
جواب نه هو الاصح کذا فی التجنیس المزید سؤال مسافری آب ندارد
بر رفیق او آب است گمان دارد که اگر از وی بخواهد آب دهد

مع ذلک



مع ذلک اگر نخواهد و به تیمم نماز گذارد جایز باشد یا نه جواب نه
مگر روایتی از امام اعظم ابو حنیفه کوفی رحمة الله علیه کذا فی المضمرات
سؤال اگر آب به بها یافته میشود فاما فروشنده بهای قیمت بیرون از
که قوت نفقه او به آن محتاج است یا آنکه فروشنده بیش از دو ما ثمن مثل
نمیفروشد و غبن فاحش آنرا گویند که از بها را دو چند آن
نمیفروشد روا باشد که آب نخرد و به تیمم نماز گذارد یا نه جواب
گذارد کذا فی شرح الکنز سؤال اگر مسافری در منزل فرود
آید در گمان او غالب است که نزدیک این مقام آب است چقدر
مسافت آب طلب کردن بر او واجب باشد جواب باید غلوه
یعنی قصیده گز تا چهار صد گز بگردد کذا فی المضمرات سؤال
شخصی بر دو دست زخمی دارد اگر به آب تر شود آزار زیادتی دارد
اگر روی بشوید دست متضرر شود و دیگر کس نیست که روی او را
بشوید به تیمم نماز گذاردن روا باشد یا نه جواب باشد کذا فی الفقیه
سؤال شخصی از سبب زخمی یا ضعیفی چنان شده باشد که وضو
ساختن نمیتواند فاما کسی دارد که اعضای وضو وی را بشویند

سؤال دارد که بدان براي متوفي اجر خوانده گرفت تيمم کرده
نماز گذاردن روا باشد يا نه جواب نه بلکه اگر آب ويرا
زيان دارد و مضرت رساند کذا في التجنيس سؤال مسافر را
جامه متنجس است و مقداري آب دارد اگر جامه را شويد براي وضو
نماند و اگر وضو کند براي شستن جامه نماند کدام اختيار کند
جواب جامه بشويد و به تيمم نماز گذارد کذا في التهذيب
سؤال خلاف ابا يوسف رحمه الله سؤال مردي آب مقداري دارد
که نماند چه او نگفته شود چون از آن طعام بپزد آب زياده نماند
تيمم مر او را با وجود اين آب جايز باشد يا نه جواب باشد
اگر جز پختن تمام طعامي ديگر بردي باشد که بدان آب باقي
ماند کذا في الفقيه سؤال جنبي در شهر آب گرم نمي يابد و از
آب سرد ترسد که از آن عضو او هلاک گردد مر او را تيمم جايز
باشد يا نه جواب باشد کذا في المضمرات و مجمع البحرين لکن خلاف
صاحبين سؤال اگر در وضو خوف تلف عضو باشد بسبب سرما
تيمم روا باشد يا نه جواب باشد کذا في المضمرات سؤال

درصورتي



درصورتي که خوف سرما دارد ولي خوف تلف عضو ندارد تيمم
جايز باشد يا نه جواب باشد بقول امام اعظم ابو حنيفه کوفي
رحمه الله عليه بخلاف صاحبين کذا في المضمرات لا يجوز التيمم للبرد الا في مدة
البرد حين لو کان يحدث المرض يجوز الا ماء سؤال شخصي را
بيرون خانه نشسته است و وقت نماز آخر رسيد اگر براي وضو در درون
آيد لشکر سخت ميگيرد و ضرر ميشود او را درون خانه تيمم کرده
نماز گذاردن شايد يا نه جواب شايد بحکم روايت فقيه سؤال
براي نماز عيد چنانچه در عيد ايشان رو گشتند و در آن نماز عيد اگر بيکبار
وضو بشکند تيمم نماز وقتي روا باشد يا نه جواب باشد کذا في
مجمع البحرين سؤال جنازه حاضر آورده شخصي جنب است
نماز جنازه روا باشد که بگذارد به تيمم يا نه جواب باشد
کذا في الفقيه سؤال جنازه حاضر آورده شخصي بر فوات اگر
آنکه وضو سازد تکبير اول نرسد اگر تيمم کند در چهار تکبير برسد
الحکم آن تيمم او جايز باشد يا نه جواب باشد کذا في الفقيه
سؤال شخصي براي نماز جنازه تيمم کرد و نماز جنازه گذارد

بعد از آن جنازه دیگر آورده شد پس بدان تیمم جنازه دوم گذارد
یا نه جواب گذارد و اگر در میان دو جنازه فرصت یافته شد
که وضو کند پس تیمم گذارد کذا فی الکبری سوال امام را نیز نماز جنازه به تیمم گذاردن
شاید یا نه جواب شاید اگر جای مانع از وضو باشد کذا فی المضمرات
سوال تیمم کردن بر سنگ شسته و زمین نمناک که بر آن هیچ غبار
نباشد با وجود قدرت بر زمین خشک جایز است یا نه جواب
هست کذا فی الکنز سوال تیمم بر غبار که گرد بر جامه
یا بر دستها با وجود قدرت بر زمین جایز است یا نه جواب
هست کذا فی التجنیس سوال تیمم بر خشت پخته و زمین شوره
و سفالی که از خاک در [illegible] و در هر جا جایز است یا نه جواب
هست کذا فی الفقه سوال تیمم بر ریگ و سنگ جایز است یا نه
جواب هست بر قول شیخ ابو حنیفه رحمه الله [illegible] و قال [illegible] التیمم بالرمل
الصحیح عندی انه لا یجوز کذا ذکر فی المحیط سوال تیمم بر نمک شوره
روا باشد یا نه جواب نه سوال جنب را اگر کفی را از مستعمل
آب ممکن نباشد معذور [illegible] باشد طهارت کدام طریق

کند



کند جواب حکم مر غالب راست اگر صحیح بیشتر باشد آن را بشوید
باقی را مسح کند و اگر جریح بیشتر باشد تیمم کند صحیح نشوید کذا فی
المحیط سوال در صورتی که اعضای صحیح و جریح برابر باشد
حکم چیست جواب نشستن صحیح گشته باشد کذا فی التجنیس
سوال اگر بعضی اعضای وضو مجروح باشد حکم چیست جواب
اگر صحیح غالب است یا مساوی است آن را بشوید و در جریح جابجا
مسح کند و اگر نه تیمم کند سوال متیمم را اگر قدرت بر آب نیست
تیممش باطل گردد یا نه جواب گردد چون برای طهارت بسنده
باشد کذا فی الوقایه سوال اگر آب مقداری یافت که دو کف
بار بشوید هر عضوی میسر آید اما یک بار میسر نشود تیمم او باطل گردد
یا نه جواب گردد هو المختار کذا فی المضمرات سوال
بر وی غسل کرد بعد از عضوی ناشسته ماند برای آن تیمم کرد
بعده وضوی او بشکست برای وضو نیز تیمم کرد [illegible] قدرت بر آب یافت
که برای وضو داشتن بعد بسنده است [illegible] برای پاک بسنده است
بر آن آب برود و تیمم او بشکند یا یکی باقی باشد جواب بر قول

ابو یوسف رحمه الله آب را از موزه حرف کشید تیمم حدث باید با
ور در قول امام محمد رحمه الله بر دو تیمم باطل گردد چون آب را از موزه
حرف کشید برای وضو تیمم کند کذا فی مجمع البحرین سوال مردی را
در اثنای نماز حدث حادث شد او به تیمم شروع کرده بود چون
برای طهارت باز گشت آب یافت مراد او دخول سافتی دیا نماز
کند از دو روا باشد یا نه جواب باشد کذا فی القنیة سوال
مردی را پای سوار شده میرود در نمودن بود که بر کرانه آب بایستی
او را ازان آب خبر نشد تیمم او شکسته بر بنجی یا نه جواب
شکسته بقول امام اعظم کذا فی مجمع البحرین سوال اگر کسی
تیمم کند و نیت طهارت و رفع حدث نیابد پس تیمم جایز باشد یا
نه جواب نه کذا فی المضمرات باب ششم در بیان مسح موزه
سوال اگر بموزه آب بغیر قصد رسیده نشده رسید یا خود آب
رسانید فاما مسح رسید انچنین آب رسانیدن قائم مقام مسح
باشد یا نه جواب باشد کذا فی الکافی سوال اگر فلک کسی
در آخر شب در مرغزار می افتد اگر محل مسح موزه ازان رسد

15
... باکست پریشم از زمین بپای کشیدن
موزه و دوام که خوف تلف بی باشد مراد او را مسح بر موزه بعد از مدت جایز باشد
یا نه جواب باشد کذا فی الکبری سوال بعد از تمام مدت چون موزه
بکشد تجدید وضو یا تمام وضو باز گرداند جواب مجرد پای را شوید تمام وضو
سوال کسی که بغیر وضو بر جراحت پاره بر دنبال بسته بر آن مسح کشد
اگر آن بیفتد مسح باطل شود و شستن آن محل واجب گردد یا نه جواب
گردد اگر دور آن به شده باشد والا نه کذا فی الکبری سوال
اگر کسی از جراحت بهیات نباشد بسبب آن بعضی از اندام که صحیح است
نشسته نماید روا باشد یا نه جواب باشد اگر از کردن کسی هر کار زیان
دارد سوال کسی که بغیر وضو بر دنبال بسته باشد مسح بر آن دنبال کشید حق
ورا مقصیر نیست اگر او مسح بر او نکشد در کسی کشد روا باشد یا نه جواب
نه کذا فی المصفی سوال مسح بر کسی و جراحت و نحوه فرض است یا نه
جواب فرض است فاما اگر بر زیادتی از نصف کشد که اکثر را حکم کل
است روا باشد فاما بر نصف و کم ازان روایت در بعض کذا فی ...
سوال کسی بر جراحت اگر در حالت ... در حالت حیض بسته وقت

غسل کردن مسح بران کشته و ماشهن زرد ...
باشد باب در بیان حیض و نفاس سوال اقل مدت
حیض چه مقدار است و اکثر را چه حیث جواب اقل مدت سه روز
و اکثر ده شبانروز سوال اگر عورتی خون دید کمتر از سه روز یا زیاده
از ده روز حکم این نقصان و زیاده چه باشد جواب استحاضه باشد
نه حیض کذا فی الکنز سوال میان حیض و استحاضه فرق چیست
جواب هنگامی از زن سه یکی در حالت حمل دید از اقل مدت در ده
از اکثر مدت حیض باشد استحاضه باشد و استحاضه اثر رحمت است
سوال اقل مدت طهر و اکثر چه مقدار است جواب اقل مدت
پانزده شبانروز و اکثر را حد نیست کذا فی الکنز سوال
احکامی که تعلق بحیض دارد جمله چند است جواب جمله ده عدد است
نماز نکند و روزه ندارد و چون پاک شود از خون قضا روزه کند
سقوط نشود قضا نماز نه و حرمت جماع منع از در آمدن مسجد و طواف
منع از خواندن قرآن و گرفتن مصحف بی غلاف و انقضاء عدت
بدان کذا فی المضمرات سوال خونی که بعد آوردن فرزند عورت

می بیند

١٦

بعد احکام مذکور شمرده بود و تعلق است بالتبع
جواب فرو انقضاء عدت جمله ده واجب متعلق است کذا فی المضمرات
سوال عدتی که متعلق مصحف است با پاکیزه از وضو و حمل است جنب را
با آن گرفتن شاید یا نه جواب نه سوال الصحیح کذا فی الهدایه سوال
زنی را عادت مقرر نه هفت روز است اگر بر هفتم روز خون او بایستد
نه ایام عادت مراد او باشد یه که غسل کند و نماز بگذارد و شوهر او وطی کند یا نه
جواب غسل کند نماز بگذارد ولی وطی نشاید تا مدت عادت او
نگذرد کذا فی الطحاوی سوال اگر ایام عادت که آن هفت روز است
شد دو روز خون دید بعد چهار روز پاک دید باز دو روز خون دید
هر هفت روز حیض باشد یا نه جواب باشد کذا فی الکنز سوال زنی را
عادت مقرر نه در ماهی شش روز بود آخر آن خون دایم روان گشت
نمی ایستد حال نماز او و وطی کردن شوهر او چه باشد سوال در ماهی
شش روز و ان روزها که حایض می‌شد حیض باشد باقی استحاضه و ان
حکم طهر باشد جواب اگر در آغاز بلوغ خون دید خون او گذشت
از ایام حیض او چند روز باشد سوال ده روز باقی استحاضه

کذا فی الکافی سؤال زنی را عادت بود که پنج روز بود [illegible]
هفت یا هشت یا ده روز خون دید حکم حیض باشد یا نه جواب
باشد کذا فی المضمرات سؤال در صورتی که پنج روز عادت او را
از ده روز زیاده شد حکم چیست جواب پنج روز که عادت او
حیض باشد باقی استحاضه کذا فی الکافی سؤال زنی است که
عادت مقرر نیست گاهی پنج روز گاهی شش روز خون می بیند
این نوبت خون کم شد حیض او چند روز و استحاضه چند روز جواب
شش روز که اکثر مدت او بود حیض باشد باقی استحاضه سؤال
بعد از انقطاع حیض شوهر را با او امکان جماع نماید یا درنگ کند
جواب اگر به ده روز منقطع شده بمجرد انقطاع اجماع [illegible]
اگر کمتر از ده روز منقطع شود درنگ کند که غسل کردن و تکبیر
گفتن میسر آید سؤال زن مستحاضه را [illegible] عذر دائمی
دارد است وضو هر آمدن وقت بشکند یا برون آمدن وقت
برون آمدن وقت فرض جواب اگر [illegible] برای نماز
عید طهارت کرده است چون صلاة دیگر از [illegible] نشود روا باشد

نماز

۱۷

جواب گذارد کذا فی الهدایه سؤال
خون استحاضه چند درجه است بیان فرمایند جواب پنج درجه است
یکی آنکه کمتر از سه روز خون ببیند یا زیاده از ده روز دوم آنکه عادت
کمتر باشد لکن ده روز چنین در پی آید زیاده از ده شود پس آنچه
زیاده بر عادت باشد استحاضه باشد سیوم آنکه عورت حامله بیند آن نیز
استحاضه باشد چهارم آنکه دختری هشت ساله یا خوردتر از آن خون
بیند پنجم آنکه عورت آیسه خون بیند کذا فی فتاوی الحجه سؤال
زنی اگر چند آیت قرآن گفت جواب [illegible] اگر [illegible]
[illegible] نشود از حمل کذا فی المضمرات الیوم [illegible] جنین [illegible]
سؤال حائض [illegible] اگر [illegible] در فرج [illegible]
[illegible] در [illegible] قرآن گفت یا نه جواب
نه کذا فی الکبری سؤال [illegible] خون [illegible]
[illegible]
زیاده از درم [illegible] جواب اگر خون
از آنها باشد که اگر بشوید هم در نماز زیاده از درم شود منع جواز صلوة

نباشد و اگر باشد هو المختار فی المضمرات **سوال** زنی را درد
فرزند آوردن پیشتر از ولادت و در اثنای ولادت خون روان شود
آن نیز حکم استحاضه دارد یا حکم نفاس **جواب** حکم استحاضه دارد
**سوال** زنی دو فرزند بیک شکم آورد نفاس از اول گیرد یا از دوم
**جواب** از اول کذا فی الکنز هو الصحیح **سوال** سقوط زن اگر بعضی
از آن که صورت آدمی تمام شود می‌افتد در حق نفاس و انقضای عدت
و ام ولد شدن گیرد و حکم او را حکم فرزند باشد یا نه **جواب** باشد
اگر بعضی اعضا خلقت ظاهر شده باشد یعنی موی یا ناخن وکذا فی الکافی
**سوال** اقل مدت نفاس چه مقدار است و اکثر را حد هست
**جواب** اقل را حد نیست و اکثر چهل شبانه روز است کذا فی الکنز
**سوال** در صورتی که بعد از ولادت یازده روز خون دید یازده
روز دیگر پاک ماند ده روز دیگر باز خون دید هر چهل روز نفاس است
یا آخر ده روز حیض باشد **جواب** هر چهل روز نفاس باشد نزدیک
امام اعظم رحمه الله علیه و نزدیک صاحبین بعد از یازده روز پاکی که خون بینند
اگر خون سه روز یا زیاده از سه روز باشد حیض باشد والا استحاضه

کذا فی

18

کذا فی المجمع البرکات و انحلال حنیفه علیه الغفران ای علی قول ابی حنیفه رحمة الله علیه
**سوال** زنی اول بار فرزند آورد یازده روز خون دید کرت
دیگر فرزند زاد زیاده از یازده روز خون دید نفاس او یازده
روز است که عادت او بوده یا زیاده نیز **جواب** اگر تا چهل روز منقطع
شود تمام نفاس باشد و اگر از چهل روز زیاده شود همان یازده روز
که معتاد است نفاس باشد باقی استحاضه کذا فی المضمرات **سوال**
اگر زنی بعد ولادت هیچ خون نه بیند بر وی غسل لازم گردد یا نه
**جواب** این مسئله از امام اعظم ابو حنیفه رسیده نه فرموده اند که هیچ
نیست فاما امام محمد رحمة الله علیه گفته بر وی غسل لازم نگردد و ابو علی دقاق
رحمه الله گفته بمجرد ولادت غسل بر وی لازم گردد کذا فی فتاوی الحجة
**سوال** اگر کودک در پستان ماده دریا که زیاده از دو درم شیر
از آن آلوده شود نجس گردد یا نه **جواب** گردد چون بر وی اثر
بروایتی صحیح امام ابو حنیفه نجس نباشد و در آنکه بسیار شود کذا فی التهذیب
**باب** در بیان طهارت و مکروه آنکه جامه پاک که آستین
یکی از فرائض نماز است **سوال** نجاست چند است **جواب**

بر دو وجه است یکی غلیظه است که زیاده از درم شرعی باشد نه جواز نماز است
چون نجس های ... بعضی ... خفیفه آنکه چون زیاده از ربع جامه
باشد مانع جواز نماز است تاریخ مختصر است **سؤال** خمر و بول
آدمی و جوانی و غیرها کرا ... دلیل آنکه ده ... در کتب آمده
دلاله و ... و خون درم ... نجاست غلیظه است یا خفیفه
**جواب** غلیظه است کذا فی الکنز **سؤال** منی که بر تن دار
است آنکه شود بعد از خشک شدن ... غدره بشر کند
وزن آن از درم شرعی در آن معتبر است یا مساحت **جواب** وزن
معتبر است کذا فی ... **سؤال** بول خری که ماکول اللحم است
و بول ... دلیل آنکه ده ... غیرها کی نجاست غلیظه است یا خفیفه
**جواب** خفیفه است کذا فی الکنز **سؤال** منی نجاست مخففه که آن است
و حکم او چیست **جواب** سرگین دلیل آنکه ده مرغانی که گوشت
ایشان حرام است چون ... و دستهای ... و بول ...
که گوشت ایشان حلال است چون گاو و ... مانند آن ... آنکه ده
مرغانی که گوشت ایشان حلال است چون کبوتر و کنجشک ...

است



است کذا فی الکنز **سؤال** اگر غدیره بر جانبی در شود رسید آب غدیره
دوم طرف رسید رسیدن آب غدیره دوم طرف نجس گردد یا نه
**جواب** گردد بر قول امام ابو یوسف و محمد رحمهما الله علیه در قول
امام اعظم رحمه الله نه کذا فی الراحیه **سؤال** منی نجاست غلیظه چون زیاده
از درم شرعی باشد شستن آن فریضه است و چون بمقدار درم
بود یا کمتر از آن حکم چیست **جواب** چون بمقدار درم باشد
شستن آن واجب شود و نماز با آن جایز باشد با کراهیه و چون
اگر کمتر درم باشد شستن آن سنت است کذا فی الینابیع **سؤال**
درم شرعی چه قدر است **جواب** گفته اند چون بهنا کنند در آن بقدر
آب بایستد همان قدر درم شرعی باشد فلان بروایت ابی حفص کبیر آنکه
امام محمد رحمه الله فی رحمه الله علیه بیان کرده است آنچه **سؤال**
جامه تر است به پلید ... پاک ... از اثر آن پلیدی جامه
جامه تر گشت اما نه آنچنان که بچکیدن چیزی از آن بچکد آیا جامه
نجس پلید گردد گفته اند **جواب** نه کذا فی الذخیره **سؤال**
اگر جامه خشک بر سرگین تر ... آنکه تر شد از آب سرگین

وران جامه ظاهر گشت فاما نشپلیدن هیچ قطره ازان آنجا که جامه
مذکور پلید گردد یا نه جواب نه کذا فی النصاب الاصح انه لا یطهر بغیر
سؤال منی جستنی که بی سرایت یا به لب ظاهر رسید بلکه ازان جنبه
پاک گردد جواب آب و انگبین یا آنکه نجاست به وی زایل شود
چنانکه سرکه و آب معصور که بدان زایل کند و با مستعمل بر و در
منع علیه کذا فی المضمرات سؤال منی جستنی چون نبود حکم پاکی
او کی شود جواب منی جستنی که مرده شود و چون رفع شود پاک گردد
وانکه مرده نشود چنانچه بول و خمر بسه بار شستن و هر بار شسلیدن
با جیاط کذا فی الکنز سؤال منی جستنی که مرده بشود اگر شستن گردد
آب اثر آن زایل شود چنانچه بات جامه جنس ترکه و خون حیض
و کره اگر اثر آن بعد شستن باقی ماند حکم پاکی او فوران لکتب باشد
جواب توان گفت چون به لب گشته شود کذا فی جمع البحرین
سؤال جامه پلید را در سرکه یا در آب در آوردند در بار بیالیفه
شسلیدن پاک گردد یا نه جواب گردد کذا فی جمع البحرین سؤال
هر چه شسلیده نشود چنانچه از پای درق و سقاط و غیره

اگر جای



اگر جای بستنی را بآن رسد که مرده نشود چنانچه بول آدمی و خمر و شل
آن چگونه پاک گردد جواب سه بار شستن و هر بار خشک
کردن کذا فی الکافی سؤال آب بینی آدمی چون زبان و دهان عرق
بجای بر رسد و خشک شود اگر آن را به لرد مالیده اند پاک گردد یا نه
جواب گردد اگر بعد از بول اگر آب بسته باشد و بوی
در آن غالب باشد کذا فی النافع سؤال مردی در ازار خود
نی خشک شده یافت کدام نماز باز گرداند جواب آنکه بعد
آخرین خواب گذارده باشد سؤال اگر منی بستنی غرفی در جامه
حز یافت تحقیق نداند که با منی گذارده است یا نه هیچ نماز باز
نماز
گرداند یا نه جواب نه المسئله فی الحجه سؤال اگر منی
بمقدار موزه رسد در حالت که تر باشد بعد ازان که خشک شود
بمالیدن از زمین بجا باشد پاک گردد یا نه جواب گردد کذا فی الذخیره
و علیه الفتوی کذا فی سؤال منی بستنی که غیر از
چنانچه بول و خمر بموزه رسد آن را پیش از آنکه خشک شود
بمالیدن باید پاک گردد یا نه جواب گردد در قول امام ابو یوسف

کذا فی المضمرات من ازار اعتدت نجاسات بیایزه الدنی سوال
چنانچه موزه دکفه بمالیدن پاک گردد پوستین از ریدن غایط
پاک گردد یا نه جواب گردد کذا فی فتاوی الحجه سوال
پوستینی که کپک یا با روغن پلید چرب گرد بعده اگر بشویند بر غطی
که ذکر رفت بوجود آنکه اثر آن باقی باشد پاک گردد یا نه
جواب گردد کذا فی الفقه سوال دستاری از روغن
پلید آلوده شد از سه کرت باسر دستی یا دو جو اثر روغن
دست او پاک گردد یا نه جواب گردد کذا فی التاجری سوال
بنطع اگر نجاستی رسید دشستن بآب آن را اگر مضر باشد سی بر تر
سه بار پاک کردن پاک شود یا نه جواب شود کذا فی الفقه
سوال استر موزه که از کرباس باشد آب پلید یا بول از
درزهای آن در دلن موزه رسد که پاک نشود در ابدان تر گردد
اگر به کرت آن را با آب ریگیده هر کس یا ریزد موزه نه کرد به نظر
پاک گردد یا نه جواب گردد کذا فی الجنس المزید سوال
دو دانه گندم با گوشت در آن بجنس نخته شد هیچ پاک گردد یا
جواب نه

---



جواب نه علیه الفتوی کذا فی المضمرات سوال
گوشت یا جامه اگر از خون دل که به بیرون روان نشود
آلوده شود یا از رگهای گردن خون سایل بگوشت رسد پلید
گردد یا نه جواب گردد کذا فی المضمرات سوال خونی که از گوشت
نبایید در حالت بیرون بچکد آن نجس گردد یا نه جواب
نه کذا فی الفقه سوال چرک گیاه پلید گردد آن چگونه پاک گردد
جواب آنکه استاده از آن ببرید اندیا کی او خشک شود
است و بعد در بیرون تیز شستن پاک گردد کذا فی المضمرات بادام
فاما علی الارض المختار انه لیطهر بالجفاف و بعد ما قطع لا یطهر
الا بالغسل سوال بر زمینی خونی یا منی رسد آفتاب بر آن
نرسد بهوا و سایه چنان خشک شود که اثر آن نموده نشود
نماز بر آن گذاردن روا باشد یا نه جواب باشد کذا فی التاتارخانیه
سوال خونی که بر خشت پخته فرش است اگر به سه کرت شویند
و هر کرت یا خشک گشته پاک گردد یا نه جواب گردد کذا فی
المضمرات سوال بر زمینی که باران نمی‌رسد اگر سرگین

آب در آن بریزند در کرتی یا لگند و بر یک گاه جامه از آن نجاست
کشند یا آنکه آب چندان بریزند که رنگ و بوی نجاست از آن
زایل گردد بعده پاک گردد یا نه جواب گردد هو الصحیح سوال
گلدوده صحن خانه چون بگل و سرگین باشد چنانچه رنگ و بوی
سرگین غالب باشد نماز گذاردن بر آن شاید یا نه
جواب شاید کذا فی المضمرات سوال خرمن غله
که گاوان را پایمال کنند بول گاوان در آن غله افتد غله ناپاک
ناپاک گردد یا نه جواب نه کذا فی فتاوی الحجه سوال در بعضی دیار
خرمن غله بخران پایمال کنند چون بول ایشان در آن غله افتد
خوردن غله مذکور چگونه پاک گردد جواب چون قسمت کرده شد بهر
یا خریده از آن یکی ده من از آن ده هر قسمتی محتمل شود خوردن از آن
شاید کذا فی الوافیه و شرح سوال در انهای غلهای از آن که اسپند
و شتر دار سرگین بیرون آید نشستن بر آن و بر آن تر و خشک گردد
پاک گردد یا نه جواب آنکه از آن خشک بیرون آید پاک گردد و آنکه
از سرگین بیرون آید نه کذا فی الکبری سوال هنر پایه مرده





مرده و شیر مردار پاکست یا پلید جواب نزدیک امام اعظم رحمه الله
پاکست مختلف صاحبه کذا فی مجمع البحرین سوال بر پستان
گوسفند و غیره که سرگین بمالند تا که بچه نخورد اگر بپستان رسیده
اگر آید و شده آن رست او شیر برسد حرام گردد یا نه جواب
معفو است بکر روایتی کذا فی الفقیه سوال آدینه زرک
چنانچه خم زرک که آن را اسپ گراها نگون گردن و آب آن در
چکانیدن دشوار آید اگر نجس گردد آن را سرکه بشویند
و آب از وی تمام بچکند پاک گردد یا نه جواب گردد کذا فی الفقیه
سوال کار دو تیغ و آیینه چون نجس گردد آن را از زهیت
چنان بمالند که اثر آن نجاست هیچ نماند پاک گردد یا نه
جواب گردد کذا فی مجمع البحرین سوال اگر اندک
بنشستری پاک باشد چون یکی خلط کرده نرم کنند
پاک گردد یا نه جواب گردد اگر نرم شده باشد کذا فی الخلاصه
جواب اگر روغن نجس گردد چگونه پاک شود جواب
در آن دیگی ریزند اندک آب آن در آن کنند آب بریزند چون

روغن بالا آید برگیرند و در آوندی دیگر کنند آب بجای برزند برگرد
چون کشند روغن پاک گردد کذا فی التجنیس **سوال** اگر شنبه نجس گردد
بچه حیله پاک کرد **جواب** در دیگ اندازند و چوبی پای در آن
استاده کنند مقدار در پایند بعده مقداری آب در میان اندازند
در بر آتش نهند و بجوش کنند تا آنکه مقدار شهد بماند باز آب اندازند
و بجوش کنند برست همچنین کنند تا آنکه آب سوخته شود و شهد باز
پاک گردد اگر چه ذره متغیر شود کذا فی القنیه **سوال** می سنبج چون
بآتش سوخته گردد پاک شود یا نه **جواب** شود در المختار کذا فی مجمع الفتاوی
**سوال** بر دست شوخی اگر نجاستی رسیده باشد چون دست
بشوید [illegible] بر دست [illegible] ابریق نهد که گره بستن دست در
او در پاک گردد یا نه **جواب** گردد کذا فی المضمرات **سوال** استنجا
بسنگ کردن سنت است یا واجب است **جواب** سنت است کذا فی
الکنز **سوال** بعد استنجا بسنگ آب چه حکم دارد **جواب** واجب است
چون از مخرج مقدار درم تجاوز کرده باشد و الا مستحب اگر نجاست [illegible]
کذا فی الکافی **سوال** استنجا بکدام چیزها منهی است **جواب**

بخوان

٢٤

بخواند استخوان و سرگین و طعام کذا فی الشافی **سوال** استنجا بکوب و بینه
دهند شاید یا نه **جواب** شاید کذا فی الکنز **سوال** استنجا بکاغذ
سفید شاید یا نه **جواب** نه **سوال** اگر در حالت استنجا انگشت تر
و روی در کعبه کند وضو و روزه شکند یا نه **جواب** نشکند کذا فی
المضمرات **باب هفتم** در بیان طهارت جمله اعضا مکان مصلی
**سوال** مکان جمله اعضا مصلی پاک داشتن فرض است یا نه
**جواب** مکان مصلی دو قدم و مکان پیشانی هو الصحیح کذا فی
المضمرات **سوال** اگر بر بساط نماز بگذارد که در غیر محل سجده و غیر محل
قدمین و زانو نجاست باشد نماز روا باشد یا نه **جواب** باشد
کذا فی الخلاصه و [illegible] طرفی [illegible] نجاست [illegible] یکی
[illegible] موضع سجود [illegible] ادای الصلوة [illegible] کافی البساط
[illegible] اگر [illegible] طرف دیگر المختار
**سوال** اگر جامه یک طرف از آن نجس شده دوم طرف او نجس است
اندازد [illegible] نماز او روا باشد یا نه **جواب** باشد
اگر [illegible] طرف دیگر [illegible] کذا فی التجنیس المزید

سوال اگر یک طرف مصلی نجس باشد اگر او دو تو کند و طرف پاک نماز
گذارد درست باشد یا نه جواب باشد علیه الفتوی کذا فی المضمرات
سوال اگر نماز بر نمد میگذارد که یک روی آن نجاست رسیده
دوم روی آن که اثر نجاست هیچ ظاهر نگشته باشد اگر بالا کند روا
باشد یا نه جواب باشد کذا فی الخلاصه سوال مردی سجده در محل نجس
کرد چون سر برداشت دریافت که محل سجده نجس است در محل پاک
اعاده کرد نماز او جایز باشد یا نه جواب نه در قول امام اعظم [illegible]
رحمه الله علیه در قول امام ابو یوسف روا باشد کذا فی المنابع سوال
اگر بر مصلی دو تو کرد از آنهم دو حصه باشد نماز گذارد و در ستر آن محل
دو قدم یا محل سجده متنجس باشد نمازش جایز باشد یا نه جواب بر قول
امام ابو یوسف روا باشد در قول امام محمد روا باشد کذا فی [illegible]
دختر [illegible] سوال محل قدم اگر نجس باشد و پای افزار پاک باشد پای از آن
برون آرد بر آن پای افزار پای نهد و در محل نجس نماز گذارد درست
باشد یا نه جواب باشد سوال اگر پای افزار نگ
حکم هست جواب درست نباشد چون در محل نجس ایستد





کذا فی المحیط سوال مردی او نماز بر قدری کمتر از درم
نجاست [illegible] بقدر رجعیه زیاده از درم میشود مانع جواز صلوه باشد
یا نه جواب باشد کذا فی القنیه سوال مردی را وقت ادای
نماز رسید و در محل است پاک زمین [illegible] که او غایب است
دوم راه [illegible] کدام اختیار کند جواب راه اختیار کند اگر زمین
زر و [illegible] باشد یا ملک کافری باشد و الا زمین که ملک [illegible] است
بموجب اذن [illegible] الا [illegible] کذا فی [illegible] سوال در مکان
نجس مصلی پاک انداخته که نجاست از آن نموده میشود نماز
بر آن جایز باشد یا نه جواب باشد از برای [illegible] نماسد
کذا فی القنیه والله اعلم بالصواب باب تیمم در بیان قضای
فوایت سوال مردی را نماز سالهای فوت شده است
تحقیق نمیداند که چند است از امروز قضا میگذارد و بعد از چند روز
گمان آن شد که همه جمله فوایت گذارده باشم بعده اگر بار
نیت قضا گذارد در آخر دو رکعت فاتحه و سوره نیز
قرائت [illegible] است یا همه فاتحه جواب سورت نیز

كذا في فتاوى الحجة **سوال** مردی نماز با امام جمعه قنوت میکند اور را
اخطار اگر چه تسبیح نماز بروی فوت شده چنین گذارد و فی جایز
باشد **جواب** باشد هر چند تجربه المحیط **باب دویم** در بیان
سجده سهو **سوال** اگر کسی در نماز فرض که ادا کرد از واجبات نماز
است زیاده برده چنانکه اگر فاتحه دو در رکوع و سجود در یک رکعه
یا در دو رکعه اول فاتحه دو بار قرأت خواند یا نقصان حاصل گردد
چنانکه اگر سوره خواند بعد از فاتحه یا رکنی ترک دیگر بود از نماز
یاد آورد ادا ای کرد چون بعضی قصد مصلیا را جهت آن باید
سجده سهو لازم گردد یا نه **جواب** گردد کذا فی المضمرات و بعضها
فی المحیط **سوال** اگر در دو رکعه اول بعد فاتحه سوره خواند بعده
باز فاتحه خواند سجده سهو لازم گردد یا نه **جواب** نه کذا فی المضمرات
**سوال** اگر کسی چیزی از فاتحه خواند بیشی از تمام فاتحه سوره
سهو آغاز کرد بروی سجده سهو لازم گردد یا نه **جواب** نه
اگر بیشتر اگر بیشتری از فاتحه خوانده است و اگر اندکی خوانده
و بیشتر ترک آورد سجده سهو لازم گردد کذا فی المضمرات **سوال**

اگر امام



اگر امام یا منفرد در قعده اول بعد از تمام تشهد صلوة پیش قدر خواند
اللهم صل علی محمد سجده سهو بروی لازم گردد یا نه **جواب**
گردد چون بغیر عمدا خوانده باشد کذا فی الخلاصه **سوال** مردی
در رکعه دوم بعد فاتحه همان حرف خواند که در رکعه اول خوانده بود
با وجود آنکه سوره فروتر از آن است باید دارد و سجده سهو لازم گردد
یا نه **جواب** گردد چون عمدا نبود کذا فی الظهیریه **سوال**
مردی در یکی از دو رکعت اولی فاتحه خواند و در رکوع رفت
بروی سجده سهو لازم باشد یا نه **جواب** باشد هو الصحیح
کذا فی الخلاصه **سوال** در دو رکعت آخر اگر کسی
بعد از سوره فاتحه نیز خواند سجده لازم گردد یا نه **جواب**
نه هو المختار کذا فی الکبری و علیه الفتوی با الفتاوی **سوال**
اگر امام در نماز ظهر یا عصر کمتر از یک آیت خواند یا در آن
یا در مجرد نماز مغرب و عشا آهسته خواند سجده سهو لازم گردد یا نه
**جواب** نه کذا فی المضمرات **سوال** امام اگر در قضای نماز جهری
و مغرب و عشا بروز آهسته خواند یا در قضای ظهر و عصر شب بلند خواند

بروی سجده سهو لازم گردد یا نه **جواب** گردد اگر سهو چنین خواند کذا فی
المحیط **سوال** اگر امام در نوافل شب سهو استه خواند بروی سجده
لازم گردد یا نه **جواب** گردد کذا فی المحیط **سوال** اگر کسی در نماز
واجبی سهو ترک آرد که احیانا باشد چنانچه سجده تلاوت که بروی رجوع
لازم بکرد و سجده سهو بروی لازم گردد یا نه **جواب** نه کذا فی المحقق
**سوال** امام بگمان تمام سجده سهوی آورد مسبوق نیز متابعت
کرد نماز مسبوق مذکور تباه شود یا نه **جواب** نه مگر آنکه در اصل معلوم شد
که بر امام سجده سهو لازم نیست مع ذلک مرا متابعت کند کذا فی الکبری
**سوال** مسبوق بعد از سلام امام حرف برای قضا آنچه بر امام
نگذارده باشد برخاسته بعده امام سجده سهوی آرد مسبوق مذکور
موافقت کند یا نه **جواب** کند اگر رکعت را مقید بسجده نکرده **سوال**
اگر در اثنا قراءة یا در رکوع بود از آن بسجده رفت بعد از فارغ سجده
سهو آن قراءة و آن رکوع از سر گیرد یا قدری که پیش آورده است
آن محسوب باشد یا نه **جواب** آنکه پیش آورده محسوب باشد **سوال**
اگر مسبوق بعد از آن که بسجده رکعت گشت امام سجده سهو یاد

آورد



آورد سجده کرد نماز مسبوق مذکور اگر موافقت کند تباه شود یا نه
**جواب** باشد کذا فی الطلی دی **سوال** مسبوق بعد آنکه بمقدار
تشهد بنشست برای قضا آنچه در آنکه نگذارده بود برخاست
ناگاه امام سجده تلاوت یاد آمد از برای آن آورد مسبوق مذکور
اگر در پی وی در اثنا متابعت نکند نماز وی تباه شود یا نه **جواب**
شود کذا فی الطلی دی و المهذب **سوال** امام بایستاد و برود و از قعود
استاده شد معذور است که را استاده شود یا او را دیگر در را
باید نشستن پس بنشست یا آنکه بعد رکعه اول بنشست همان اگر
قیام است سجده سهو لازم آید یا نه **جواب** آید کذا فی الخلاصة
**سوال** در قعده اولی امام یا منفرد تکمیل آنکه قعده آخر است
صلوة بعد تشهد خواندن گرفت اللهم صل علی محمد گفت یاد آورد
که آن قاعده اولی است برخاست باقی نماز گذارد سجده سهو
بروی لازم گردد یا نه **جواب** گردد بقول ابو شجاع رحمه الله علیه و بقول
امام حسن بن زیاد رحمه الله تا یک دام و علی آل محمد نگوید کذا فی
السراجیه **سوال** اگر مردی در قیام یا در رکوع یا در سجود

بسهو تشهد خواند سجده سهو لازم گردد یا نه جواب نه کذا فی
السراجیه سوال اگر یکی تشهد در قعده یا دعای قنوت در وتر
ترک آورد بسهو سجده سهو لازم گردد یا نه جواب گردد کذا فی
السراجیه سوال اگر فاتحه مکرر در یک رکعت خواند سجده سهو
لازم گردد یا نه جواب گردد اگر متصل خواند اما اگر بعد فاتحه
سورت خواند باز فاتحه خواند سجده سهو لازم نیاید کذا فی الکبری
سوال اگر در رکعت اولی یا ثانیه نخست فاتحه فراموش کند سورت
دیگر خواندن گیرد در اثنای خواندن یاد آورد فاتحه آغاز کند
بعد فاتحه سورة خواند سجده سهو بسبب آنکه فاتحه از محل خود برد
لازم گردد یا نه جواب گردد کذا فی الملتقط سوال اگر کسی در ظهر
شسلد در دو رکعت آخر با فاتحه سورة نیز خواند سجده بر وی لازم گردد
یا نه جواب نه کذا فی الکبری سوال چون سجده تلاوت
بسهو ترک کرد سجده سهو بر وی لازم گردد یا نه جواب نه کذا فی
الملتقط سوال مسبوق بسهو با امام سلام گفت بعده یاد آورد
برخاست نماز تمام کرد سجده سهو بر وی لازم گردد یا نه جواب گردد

اگر بعد



اگر بعد از امام سلام گفته باشد و اگر برابر امام سلام گفته باشد
نکرده کذا فی السراجیه سوال شخصی در نماز عصر چهار رکعت گزارد
در قعده مقدار تشهد نشست پنداشت که آن قعده اولی است
برخاست یکی رکعت دیگر گزارد یاد آورد که آن رکعت پنجم گزارده
بنشیند و سلام گوید یا رکعت ششم نیز گزارد انگاه سلام گوید چنانچه
در نماز ظهر جواب بروایتی هست ششم نیز ضم کند فتوی برین است
سوال اگر در صورت مذکور چون از سر پنجم رکعت بنگرد سلام گوید
سجده سهو بر وی باشد یا نه جواب نه زیرا آنکه ششم نیز بگزارد
سوال در حق وجوب سجده سهو فریضه و نوافل برابر است
یا فرق هست جواب برابر است کذا فی المحیط سوال اگر در نماز
عصر سهو افتاد چون سلام گوید آفتاب فرو شده باشد در هنگام سجده سهو
بجا آرد یا نه جواب نه کذا فی القنیه سوال امام دو نفر بعد از تمام
فاتحه اگر مقدار رکوع در تأمل بایستد در اندیشه آنکه کدام است تا کدام
صورت خواند سجده سهو لازم گردد یا نه جواب گردد کذا فی التتمه
سوال شخصی دو رکعت نفل گزارد سجده سهو با غیر سهو بجا آورد

روا باشد که دو رکعت نفل دیگر باقی تمام کند یا نه جواب نه کذا فی
الظهیری سوال مسبوق چون برای قضا آنچه امام پیش از وی کرده است
است برخواست پیش از قعده سلام که امام سهو نموده برای باقی نماز برخیزد
در هنگامی است زیرا اگر ترک واجبی سهو شود سجده سهو لازم گردد یا نه
جواب باشد کذا فی الظهیری سوال لاحق یعنی کسی از تکبیر
آنچه او را با امام فوت شده بگذارد و سجده سهو بر متابعت امام
شده یا نه جواب نه لیکن سجده سهو در آخر قعده بجای آرد کذا فی
المضمرات سوال مردی چهار رکعت بنا کرد و در قعده اولی نشست
هیچ برخواست چه کند جواب مادام که رکعت را بسجده مقید نکرده است
باز گردد و بنشیند سجده سهو بجای آرد و اگر رکعت پنجم را بسجده مقید کرد دیگر
دیگر کند تا شش شود و هر شش نفل گردد و نزدیک امام محمد باطل گردد

باب دهم در بیان سجده تلاوت سوال سجده تلاوت
بر خواننده و شنونده بچند شرط لازم گردد مفسران بیان فرمایند
جواب بچهار شرط یکی آنکه عاقل باشد دوم آنکه بالغ باشد
سیوم آنکه مسلم باشد چهارم آنکه پاک باشد از حیض و نفاس

کذا فی المضمرات



کذا فی المضمرات سوال اگر خواننده یا شنونده جنب باشد
سجده تلاوت بر وی لازم گردد یا نه جواب گردد کذا فی الذخیره
سوال مردی مخمور است یعنی در خواب کسی آیت
سجده خواند و شنید سجده بر وی لازم گردد یا نه جواب نه
هو الصحیح کذا فی الخلاصه سوال مصحف در خواب آیت سجده
خواند دیگری که از وی شنید سجده تلاوت بر وی لازم گردد یا نه
جواب گردد کذا فی المضمرات سوال در صورتی
که کسی در خواب آیت خواند چون بیدار گشت او را خبر کردند که تو آیت
نگو سجده واجب گردد یا نه جواب نه کذا فی الخلاصه سوال
کسی که بعد خواندن امام آیت سجده شنید اگر در رکعت همین امام
در سجده تلاوت لازم گردد یا نه جواب گردد کذا فی التهذیب
سوال امام را در ظهر و عصر آیت سجده خواندن درست است
یا نه جواب مکروه است کذا فی ... سوال در نماز
جمعه و عید امام اگر آیت سجده خواند بهتر آنکه معنی ... نشده باشد
در نماز نیاید و دیگر سجده را دیگر رکوع ... ادا شود رکوع ... در نماز ادا شد

فصل نشود امام سجده نکو ترک کرد یا نه جواب شاید ترک کردن
کذا فی المحیط سوال مقتدی اگر آیه سجده خواند امام و جماعت
از وی بشنود سجده تلاوة بر امام و جماعت و خواننده لازم گردد یا نه
جواب نه کذا فی الینابیع سوال بیرون نماز شخصی آیت سجده
بشنید از کسی که در نماز است سجده بروی لازم گردد یا نه جواب
گردد کذا فی الهدایه سوال شخصی در نماز آیت سجده شنید از کسی
که نماز علیحده میگذارد یا بیرون نماز است شنیدن آن سجده
بجا آورد و حذف کردن شاید و نماز وی تباه شود یا نه جواب
حذف کردن روا نباشد فاما نماز وی تباه نشود در روایت صحیح در کتاب جلالی
سوال چون کسی در نماز آیت سجده از کسی شنید که او در نماز
نباشد یا مطلق در نماز نباشد و آن سجده در نماز بجا آورد یا
چون از نماز فارغ شود سجده تلاوت ادا کند یا نه جواب کند
کذا فی الکنز سوال شخصی در نماز سجده تلاوة کرد هم در سجده تلاوت
بخواب رفت در خواب کس نشکند یا نه جواب نشکند بروایت صحیح اما بروایت
اصح نه کذا فی الخلاصه سوال شخصی آیت سجده در وقت مکروه

خوانده



خوانده بعد از آن در وقت مستحب بجا آورد اگر در وقت مکروه
دیگر بجا آورد درست باشد یا نه جواب نه کذا فی المضمرات سوال
چون کسی در نماز آیت سجده خواند بهتر آنست که فی الحال سجده کند یا بعد
اتمام سوره سجده کند جواب در سورتها که آیت سجده در میان
سوره باشد چنانچه سوره نحل و رعد در آن افضل آنست که سجده
فی الحال کند بعده سوره تمام کند و در سوره که آیت سجده در آخر است
چنانچه سوره والنجم و اقرأ باسم ربک در آن افضل آنست که رکوع
کند بعده سجده کند [illegible] در صلبه یک سجده تلاوة و اگر سجده تلاوت
بر رکوع مقدم کند اولی آنست که از سوره دیگر چیزی بخواند بعده
در رکوع رود و اگر اشاره شود در هیچ نخواند بعده رکوع بجا آورد
تمام کند نیز روا باشد اگر بعد از آیت سجده دو آیت یا سه آیت است
چنانچه در بنی اسرائیل داود علیه السلام [illegible] اگر خواهد سجده تلاوت
بجا آورد بعده باقی بخواند و تمام کند و اگر خواهد سورت تمام کند فی الحال
سجده کند کذا فی الینابیع سوال اگر کسی سجده تلاوت در رکوع
کند غیر رکوع صلبه جایز باشد یا نه جواب باشد اگر در حال قصد

سوی رکوع نیت آن باشد که این سبب تلاوت است اگر
در حالت رکوع نیت آن نباشد بر روایتی جایز باشد بر روایتی
کذا فی المضمرات **سوال** شخصی آیه سجده خارج الصلوة خواند
سجده تلاوت بجا آورد و متصل شروع در نماز کرد و در نماز
همان آیت خواند سجده اولی بسنده کند یا نه **جواب** نه کذا فی
المحیط **سوال** اگر در نماز سجده تلاوت ترک آرد بعده قضا
آن ممکن باشد یا نه **جواب** نه کذا فی الکافی **سوال** در مجلس
کسی بیرون نماز آیت سجده خواند همان ساعت در همان مجلس
نماز شروع کرد باز همان آیت خواند از سجده اول بس همین بسنده
یا نه **جواب** باشد کذا فی الکبری **سوال** کسی که در یک مجلس آیت
سجده تکرار کند از جمله یک سجده اول بجا آرد تا آخر بس
باشد یا نه **جواب** باشد کذا فی المضمرات **سوال** اگر کسی
مسجد جامع میگردد آیه سجده تکرار میکند یکبار در یک سر دکان دو
و در دوم سر میخواند یا در خانه بزرگ یا در کشتی یا در حوض
یا در جوی که تا یک سر دکان دوم سر میخواند در یک سجده

لازم



لازم آید یا بهر کرتی سجده دیگر **جواب** یک سجده لازم آید
کذا فی المضمرات **سوال** اگر در صحرا کسی پیاده میگردد
و کسی بر مرکب بخر کشتی سوار شده میرود و کسی در آب روان
آشنا میکند و کسی شاخ بشاخ سوار میشود درین احوال اگر
آیه سجده تکرار کند بهر بار سجده لازم آید یا از جمله یکی **جواب**
بهر بار سجده لازم آید مگر آنکه بر مرکب در نماز تکرار کند
کذا فی الینابیع **سوال** در یک مجلس آیه سجده تکرار کند و در میان
چند لقمه طعام کند یا آب بسیار نوشد یا تسبیح بسیار کند یا خواب
بر پهلو کند یا زنی فرزند را شیر دهد یا سر را شانه کند یا در آغاز
آن در خرید و فروخت یا در عقد نکاح مشغول شود یا بعد خواندن
در نماز شروع کند و در آن نیز خواند بدین تکرار تکرار سجده
باشد یا نه **جواب** باشد کذا فی الخلاصة **سوال** اگر خواننده
آیه سجده خواند و نزد خواننده رفت میشخصی از وی شنید او همانجا بود
که خواننده باز آمد همان آیه خواند شنونده نیز تکرار سجده
آید یا نه **جواب** نه وعلیه الفتوی **سوال** در صورتی که خواننده

اهورا اگر مجلس بسته شنونده برود باز آید و دیگر بشنود اگر
از وی بشنبد بر شنونده سجده دیگر لازم آید یا نه جواب
آید علیه الفتوی کذا فی المضمرات سوال در سجده تلاوت
تکبیر در اول و آخر واجب است یا نه جواب نه کذا فی المحیط
سوال طریق گزاردن سجده کدام است جواب
استاده شود بعده تکبیر گوید سجده کند بعده سجده تکبیر گوید استاده
شود بعده بنشیند کذا فی الظهیریه فصل در بیان صلوة
مسافر سوال مردی بقصد سفر کرد و با وی تبع یعنی [illegible] جواب
هر دو یکی از نیت او دو نه کذا فی [illegible] سوال شخصی قصد مقام کرد در
انجا اگر [illegible] سه روز رسد و اگر یک شب برود دو روز رسد
چون یک شب برود شاید که قصر و افطار کند یا نه جواب نه کذا فی
المضمرات فان قصد موضعا من طریقان احدهما فی البر والاخر
فی البحر وطریق البحر اقرب من ذلک فانه اذا سافر فی البر یقصر
واذا سافر فی البحر لا یقصر ولا یعتبر احدهما بالاخر سوال
شخصی بقصد مقام بیرون آمد در راه که کم از سه شبانروز

بل یعتبر فی کل منهما حال طریق البحر

نتوان

31

نتوان رسید سوی آن مقام راه دیگر دور نیز هموار است که بدان
دو روز نتوان رسید مراد رفتن که قصر و افطار کند یا نه جواب
شاید اگر در راه سه روز سفر کند و اگر در راه هموار کند نه کذا فی
المضمرات سوال مردی از خانه بقصد مقام بیرون آمد کرد دو روز
برسد از انجا باز قصد مقام کرد که آن نیز دو روز راه دارد بر شرط
اگر چند ماه در سیر باشد از هیچ مقام قصد سه روز راه نکند احکام سفر رو
مرتب شود یا نه جواب نه کذا فی المضمرات سوال پادشاه از شهر
سکونت بقصد سه روز راه بیرون آید در مملکت خویش گشت کند
رخصت قصر و افطار را در او باشد یا نه جواب باشد کذا فی التجنیس
الخلیفه اذا سافر لیصلی صلوة السفر لانه مسافر [illegible]
ان [illegible] حتی السلطان لو کان فی اطراف المملکة بقصد مقدار
السفر کان له الرخصة الافطار والقصر سوال مسافری
در غیر وطن خود نیت چنین کرد که فردا روان بشوم همین شرط
فی [illegible] گشت رخصت قصر و افطار از وی ساقط گردد یا نه
جواب نه کذا فی المضمرات سوال شخصی در شهر در آمد

بنو خفی دغریب وبرا نیست که در وقت غرض من حاصل کرده بردن
اگر برین شرط تا یک سال یا زیاده گشت مقیم گرده باشد یا نه جواب
نه کذا فی الخلاصه سوال لشکر چون در زمین دشمن در آید اهل حرب را
گرد گیرد در انتقام اگر این نیت باشد که یکجا بوقت پانزده روز
یا زیاده مقیم گرده باشد یا نه جواب نه علیه الفتوی کذا فی الکبری سوال
اگر کودکی مسلم در سالی از خانه بیرون شد با پدر در راه یا زیاده
بردن آمد نه مرد کودک بر کوه بالغ گشت دادن رسیدن شد
قصر نماز و افطار روزه در حق بر روی باشد یا نه جواب در حق
کودک شده در حق بر نباشد کذا فی الخلاصه سوال
شخصی در مسافرت بسبب دین محبوس است یا مبتلا است دادن ... است
نیت کرد اقامت از آن ادای مدیون باشد یا زیر پون جواب
اگر مدیون مفلس است نیت دادن معتبر است و اگر مفلس نیست مدیون
را تا به عزم خویش که تا آن وقت نخواهد داد کذا فی المضمرات
سوال چون الجیش جد در سفر باشد یا زن با شوهر باشد
یا لشکری با امیر عسکر یا مولا باشد نیت کرده اقامت از آن

تابع



تابع معتبر باشد یا از آن جیوش جواب نیت جیوش معتبر باشد کذا فی الذخیره
دا امراجعه سوال لشکری اگر خاصه وجه چون خورد خوردد طبقه امیر
نخورد نیت او معتبر باشد یا نه جواب باشد کذا فی الظهیریه سوال
اگر کسی بقصد سفر از خانه بیرون آید مشغول شد قصر نماز و افطار
روزه او را روا باشد یا نه جواب باشد کذا فی الهدایه سوال
در نماز شام و در وتر و چهار رکعت سنت قبل نماز قصر هست یا نه جواب
نه کذا فی المحیط سوال اگر مسافری در تقاضای نیت کرد که چهار رکعت
در بنی خواهم بود مراد ... یه که نماز چهار رکعت قصر کند یا نه جواب
نه کذا فی البحر سوال در حق مسافر قصر اولی است یا اکمال جواب
قصر اولی است بلکه اکمال مکروه کرد کذا فی المختار سوال اگر مسافر
چهار رکعت در ظهر بگزارد و قعده اول ترک کرد نماز تباه شود یا نه جواب
شود کذا فی ... سوال مسافری چون در وقت نماز چهار رکعتی
مقیم اقتدا کند در حق او در چهار رکعت فرض گردد یا نه جواب
گردد کذا فی ... سوال اگر بعد بیرون آمدن وقت مسافر اقتدا
در را بمقیم کند روا باشد یا نه جواب نه کذا فی المحیط

سوال اقتدا مقیم بمسافر در وقت و بیرون وقت جایز باشد یا نه
جواب باشد کذا فی التاتی سوال مقیم چون بمسافر
اقتدا کند مسافر مذکور اگر چهار رکعت گذارد و اقتدا مقیم در دو رکعت
اخیره جایز باشد یا نه جواب نه کذا فی المضمرات سوال
نمازی که در حضر فوت شده باشد چون اگر ادا در سفر قضا کند دو رکعت
نیز قصر روا باشد یا نه جواب نه کذا فی الکبری سوال نمازی
که در سفر فوت شده چون اگر ادا در حضر قضا کند چهار رکعت گذارد
یا دو رکعت جواب دو رکعت کذا فی الکنز سوال مردی از وطن
و جای انتقال کرد و در شهر دیگر متوطن گشت بعده از مقام سکونت
مسافر شد و در وطن اصلی در آمد بمجرد در آمدن مقیم گردد بعلت
آن سبب یا نه جواب نه بنیت اقامت کذا فی الهدایه سوال
مردی بقصد سفر سه روزه راه یا زیاده از خانه بیرون آمد
و در اثنای راه و برای سبب بازگشت بعده چهار رکعت گذارد و یا دو رکعت
جواب اگر از محلی بازگشت بمقدار سفر است دو رکعت گذارد
و اگر کمتر است چهار رکعت گذارد کذا فی الملتقط سوال

نخستین



نخستین نیت سفر از خانه بیرون آمد چون از عمارات گذشت
ظهر دو رکعت ادا کرد بعده وی را نیت سفر فسخ شد اگر وقت ظهر
باقی باشد ظهر باز گذارد یا نه جواب نه کذا فی السراجیه
سوال مسافر اگر در ظهر یا در عصر چهار رکعت نیت کند
برای تمام چهار رکعت لازم گردد یا نه جواب گردد کذا فی المحیط
سوال تابع چون بنده و زن و کنیزک دو رکعت گذارده بود و چون
بعده روشن شد که متبوع نیت اقامت کرده تابع مذکور چهار رکعت
قضا گذارد یا نه جواب گذارد کذا فی الکافی باب
در روز جمعه سوال شرائط ادای جمعه چند است جواب
شش اند اول آنکه مصر باشد دوم پادشاه یا نایب پادشاه
سیوم وقت ظهر چهارم خطبه پنجم جماعت اگر چه سه کس باشند ششم
اذن عام یعنی درهای مسجد باز باشند و هر کس را منع نباشد
سوال شرائط وجوب جمعه چند است جواب
شش است اسلام و اقامت و صحت و حریت و ذکورت و سلامتی
چشم و پای سوال بر مسافر و زن و خنثی و بنده و مملوک

دنا بنا جمعه لازم آید یا نه جواب نه کذا فی الکافی سوال
اگر از این کسان که حاضر شوند بر ایشان واجب نیست جمعه شوند
و جمعه بگذارند و هیچ کس از آن کسان که بر ایشان جمعه واجب است
با ایشان نباشد روا باشد یا نه جواب باشد کذا فی الهدایه
سوال بیرون شهر در سواد جمعه گذاردن رخصت هست تا سواد
جمعه لازم گردد یا نه جواب گردد سوال چه مقدار مسافت در حد
سواد توان گفت تفسیر گاه جواب هر محلی که از فراخ آن محله اهل شهر
جمعه کنند آن حکم داخل شهر دارد بر قول امام اعظم و آنچه کم از چهار
باشد بر قول امام شافعی تا دیگر که با کار مشغول شوند بر قول امام محمد
کذا فی مجمع البحرین سوال پادشاه اگر با لشکر بیرون شهر
بقدر دو میل یا کمتر سواری کند اگر نماز جمعه همانجا بگذارد روا
باشد یا نه جواب باشد کذا فی الملتقط سوال اقامت جمعه در دو محل یا
زیاده روا باشد یا نه جواب باشد بحکم روایت که فتوی بر
مواضع سوال چند نفر که از حاضر شدن جمعه معذور اند
اگر در روز جمعه در شهر ظهر به جماعت گذارند مکروه باشد یا نه جواب





باشد کذا فی الکافی سوال غیر معذور اگر ظهر پیش از جمعه بگذارد
مکروه باشد یا نه جواب باشد کذا فی مجمع البحرین سوال
اگر غیر معذور بعد از ادای ظهر سوی مسجد جامع برای نماز جمعه بیرون آید
ظهر پیشین باطل گردد یا نه جواب گردد بر قول امام اعظم رحمه الله
و بر قول ابو یوسف باطل نگردد تا وقتی که با امام در رسد کذا فی المختصر
سوال در صورتی که بعد ادای ظهر قصد جمعه بیرون آید
و حالی است که امام از ادای جمعه فارغ شده ظهر او نیز باطل گردد
یا نه جواب نه کذا فی الکافی سوال مردی در نماز جمعه
با امام در حالت تشهد رسید او دوگانه گذارد یا چهار رکعت تمام کند
جواب دوگانه گذارد کذا فی الوقایه سوال شخصی از دیه
روز جمعه برای مصلحت در شهر در آمد نماز جمعه بر وی لازم گردد یا نه
جواب گردد اگر نیت از آنجا باشد او را باید گذاردن جمعه
سوال در شهر که جایی که نماز جمعه نرسد اگر ظهر به جماعت
گذارند روا باشد یا نه جواب مکروه باشد کذا فی الخزانه
سوال اگر تمام اهل شهر را جمعه گذاردن نصیب میسر نباشد

شاید که ظهر بجماعت گذاردن درست باشد یا نه جواب باشد اما
تنها گذاردن مستحب است کذا فی الکبری سوال بادشاه
چون دور باشد و در این ولایت که خطبه زن او شود بمیرد و اداء
کرده اند وی نیاز نه اگر خلیفه دارد یا قاضی جمعه گذاردن اذن
کند یا خلق جمعه شود کسی را برای امامت خطبه اختیار کنند جمعه جایز
باشد یا نه جواب باشد کذا فی السراجیه سوال نماز جمعه بغیر
اذن خطیب چون کسی بگذارد من لم التولیه بود خطیب انکرده باشد
درست باشد یا نه جواب نه کذا فی السراجیه سوال اگر
خطیب در مسجد حاضر شد و وقت تنگ گشت شاید که کافی به او
هستی نماز گذارده باشد یا خطبه خوانده امامت کند شاید یا نه جواب بیعه
کذا فی الهدایه والنهایه سوال وقت ظهر چون در اثنای نماز
جمعه بیرون آید جمعه تمام کند یا ظهر از سر گیرد جواب ظهر از سر گیرد
سوال مسبوق در اثنای نماز جمعه فجر از وی که فوت شده است
یاد آورد و نماز جمعه را تمام کند یا فجر مقدم دارد جواب
اگر فوت گردد آن وقت باشد جمعه تمام کند و اگر بود

که بعد



که بعد گذاردن قضای فجر با امام تواند پیوست فجر مقدم دارد و اگر خوف
فوت جمعه باشد فاما ظهر بخواند گذاردن بر قول امام اعظم و ابو یوسف
فجر مقدم دارد و بر قول امام محمد جمعه تمام کند کذا فی شرح مجمع البحرین
سوال بیرون آمدن خطیب برای خطبه نماز و کلام حرام است
یا بعد برآمدن بر منبر جواب بعد برآمدن بر منبر کذا فی المضمرات
سوال کسی که از امام دور باشد چنانچه خطبه نشنود
در حق او نیز کلام و نماز ممنوع است یا نه جواب ممنوع است
امام الحسن کذا فی الکبری سوال چون مؤذنان بعد بیرون آمدن
خطیب بانگ نماز بگویند اجابت او شاید یا نه جواب نه کذا فی
المصفی سوال در حالت خطبه چون کسی در مسجد در آید
و سلام گوید رد سلام او و جواب عطسه زننده بگوید یا نه جواب
نه در بقالی کذا فی فتاوی الحجه سوال چون کسی فجر از روز
یاد دارد در حالتی که خطیب در خطبه باشد نماز بگذارد یا نه
جواب بگذارد کذا فی المضمرات سوال بعد فراغ از نماز
گویند سلام کسی که در حالت خطبه سلام گفته است لازم آید یا نه

جواب آری هو المختار کذا فی المضمرات سؤال چون خطیب
آیه یا ایها الذین آمنوا صلوا علیه و سلموا تسلیما بخواند شنونده را صلوة
آهسته گفتن اولی است یا سکوت جواب الاصح السکوت سؤال
نا بهنگام جمعه که سعی بدان واجب گردد و خرید و فروخت مکروه شود
همان است که بعد بر آمدن امام خطیب بانگ میکنند یا اول بانگ میکنند بعد
زوال جواب اول کذا فی الهدایة والاصح ان المعتبر هو الاذان
الاول اذا کان بعد الزوال سؤال در مسجد جامع در محلها بلند جای که
ملوک بنشیند کرده بغیر ضرورت نماز جمعه گذاردن مکروه باشد یا نه
جواب باشد کذا فی الملتقط سؤال در بعضی ولایات
مردمان را اشتباه می‌شود که آیا مصر شده است یا نه و مصر یکی از
شرائط ادای نماز است بسبب آن اشتباه چهار رکعت ظهر میکنند از
بجای نیاری درسته که برای رفع اشتباه شود از مقامی که لفظ مصر
فرو نوشتن فرمایند جواب مقامی که اهل بنا در آن مصر باشد
که بحکم دادن ملوک یا قاضی در آن جمع شده باشد و در آن شکلی
و کیفیت جای است که دیهی بزرگ است و در آن ده هزار مرد باشد

دیوانی

٣٦

دیوانی هزار مرد بر دیوانی آنکه در آن هر روز فرزند نزاید و
یک آدمی بمیرد بر دیوانی هر صاحب حقی را از وقت خویش
کفایت باشد و والی و قاضی باشد که او در تنفیذ احکام مقدور
باشد بالاتفاق درست باشد اما در دیهی بزرگ بسیار که شهر باشد
از جهت جهت حق حکم سلطان و قاضی در آن تحقیق نباشد یا تنفیذ
احکام شرع در آن میسر نباشد در آن شهر بقول بعضی چهار رکعت
ظهر بگذارد احتیاطا کذا فی المضمرات من فتاوی الحجة سؤال
چهار رکعت که نیت ظهر بگذارد اول بگذارد یا آخر گذارد و بیان
آن بکند جواب بعد دو رکعت جمعه چهار رکعت سنت جمعه بگذارد
بعده چهار رکعت نیت ظهر بعده دو رکعت سنت الوقت بگذارد و هکذا
الاصح فی فتاوی الحجة سؤال چهار رکعت نیت ظهر برای احتیاط
بگذارد و در دو رکعت آخر بعد فاتحه سوره نیز خواند یا نه جواب
بخواند و علیه الفتوی کذا فی الفتاوی سؤال اگر خطیب
یک خطبه نشسته گفته دوم نخواند یا بنشست دوم بخواند فاما جلسه که
میان است ترک کرد درست باشد یا نه جواب باشد

كذا في الزاد سوال غير بالغ اگر خطبه خواند روا باشد يا نه
جواب باشد چون او را دستوری باشد از پادشاه
كذا في الذخيره سوال خطيب در جمله شهرها بر سر تيغ گرفته
بر منبر سوار شود يا در لوح مخصوص جواب در شهرها
كه فتح به تيغ شده در آن شهرها تيغ سوار شود و آنكه بی تيغ در
اطاعت در آمده بی تيغ شود كذا في الروضه سوال
در خطبه جمعه اگر بعض عوام بگويند الحمد لله يا سبحان الله يا لا اله
الا الله و الله اكبر و نحو ذلك بسنده باشد يا نه جواب باشد
بر قول امام اعظم ابو حنيفه رحمه الله خلاف صاحبيه كذا في المختصر سوال
خطيب چون نام بگويد تسبيح بسنده كند و تلاوت آيتی از قرآن
و وصيت كردن به تقوی و صلوة بر پيغمبر عليه الصلوة و السلام
ترك كرده مكروه باشد يا نه جواب باشد كذا في مجمع البحرين
سوال بعد از جمعه سنت چند ركعت است جواب بقول
امام اعظم و امام محمد رحمهم الله عليه چهار ركعت و بقول امام ابو يوسف
شش ركعت و مختار مشايخ همين قول است كذا في جامع الفتاوی

سوال



سوال بنده كه اسپ و پای گرفته برد در مسجد استاده باشد
يا بسبب كار ديگر مولی او را حاضر شدن جماعت مانع شود امام باشد
يا نه جواب نباشد كذا في شرح مل بيهقی سوال
كسی كه بعد تمام خطبه در مسجد در آمد شايد كردی امامت كند
نماز جمعه يا نه جواب نه كذا في الفراجيه فصل
در بيان صلوة عيدين سوال عيد فطر و اضحی سنت است
يا واجب جواب در جيب است هو المختار كذا في الخلاصه سوال
در صباح عيد چند چيز مستحب است معذران بيان فرمايند جواب
شش چيز است غسل و مسواك و پوشيدن جامه نو يا شسته
و خوشبوی ماليدن و صدقه فطر دادن و چيزی شيرين
خوردن پيش از نماز عيد فطر و ناخوردن از عيد اضحی
كذا في الينابيع سوال در نماز عيد قربانی تعجيل افضل است
يا تاخير جواب در عيد قربان تعجيل افضل است و در عيد
فطر تاخير افضل است تا ملتبس شدن اخبار كذا في المضمرات
سوال در عيد فطر صدقه فطر تعجيل افضل است يا درنگ

جواب در صدقهٔ عید فطر تعجیل افضل است و در عید اضحی
تاخیر تا بلند شدن آفتاب کذا فی المضمرات سوال وقت
نماز عید کدام است جواب از بلند شدن آفتاب تا زوال
کذا فی فتاوی الحجة سوال در مقامی که شرایط جمعه موجود
نباشند نماز عید در آنجا درست باشد یا نه جواب نه
کذا فی المضمرات سوال چون کسی از خانه بهر نماز عید
بیرون آید در راه تکبیر در هر دو بگوید یا در اضحی فقط یا دران
بلند گوید یا آهسته جواب در هر دو عید بگوید در عید فطر آهسته گفته
و بلند در اضحی هو المختار کذا فی المفتاح سوال در نماز عید
بعد تکبیر افتتاح در اول و در دوم رکعت چند تکبیر توان گفت
که در واجب است جواب سه گانه تکبیر بنعت یا بهت راست فانها
عمل خلق بتابعت خلیفه است و در قول ابن عباس شش گانه تکبیر
و در هر رکعت جز تکبیر افتتاح کذا فی الهدایه سوال تنها بعد جمله
تکبیرات بگوید یا بعد تکبیر افتتاح جواب بعد تکبیر افتتاح
کذا فی الوقایه سوال دست برای هر تکبیر بردارد یا برای اول

فقط



فقط جواب برای هر تکبیر کذا فی الهدایه سوال
تکبیرات عید متصل بگوید یا قدری فصل کند جواب
فصل کند مقدار سه تسبیح لیکن بزبان نگوید کذا فی التهذیب
سوال نماز عید در یک شهر در دو محل روا باشد یا نه
جواب باشد کذا فی التهذیب سوال در نماز عید تکبیرات
عید اگر از محل خود فوت شود در اثنای قراءة یا در حالت رکوع
یاد آید بعد از قراءة در رکوع بجا آوردن سجده سهو لازم گردد یا نه
جواب گردد کذا فی فتاوی الحجة سوال شخصی را نماز
عید فوت شده قضای آن شاید کرد یا نه جواب نه
کذا فی الحجة سوال اگر امام و جماعت را نماز عید فوت شود
قضای آن تا چند روز توان کرد جواب عید فطر تا دو روز
و عید اضحی تا سه روز کذا فی الزاد سوال در ده میان رستاق
نماز عید شاید یا نه جواب مکروه است کراهیة تحریمه کذا فی القنیه
سوال نفل پیش از نماز عید مخصوص در مصلی عید مکروه است
یا در خانه یا در شهر جواب در همه اماکن سوال اگر کسی نماز

عید بعد شروع امام رسد که قضای آن بروی لازم گردد یا نه جواب
نه الروایات فی السراجیه سوال وجوب نماز عید بر شروط نماز
جمعه است یا نه جواب هست بجز خطبه که آن در جمعه شرط است و در عید
مستحب کذا فی الوقایه سوال تشبه کردن بواقفان عرفه در روز
عرفه در غیر عرفات مشروع است یا نه جواب هیچ نیست کذا فی المحیط
جواب تکبیر در ایام تشریق آغاز از کی کند ختم بکدام نماز کند
روز جواب بعد از نماز صبح عرفه آغاز کند و ختم کند در ایام تشریق بعد العصر
سوال چند تکبیر بگوید و چند روز بگوید جواب تکبیر یکبار است و در پس
بگوید اکبر و در پس از فرض و در روز عید بعد از آن تکبیر گوید و
بجواز نماز عصر تمام کند و در تکبیر پنج روز میشود سوال وجوب
تکبیرات ایام تشریق برکدام کس و بکدام شرط شروط است جواب
بر مقیم در شهر بعقب فرایض در جماعت مردان و بر زن که اقتدا
بمرد کند و بر مسافری که اقتدا بمقیم کند الروایات فی الوقایه سوال
اگر کسی را تکبیرات تشریق فراموش شود بعد از آنکه از مسجد
یا بعد از آنکه از مسجد بیرون آید اورا باید گفت تکبیر یا نه جواب

مادام



مادام که در مسجد است بگوید بعد بیرون آمدن ترک کند کذا فی المحیط سوال
تنظیف را بعید از فرایض و لیفه صدرش بعد از طهارت بگوید
کذا فی الکافی یعنی بعضی طهارت جواب اگر نماز اول بگزارد روا باشد
اما مستحب آنست که طهارت گیرد بعده بگزارد سوال خطبه عید مقدم
است بر نماز عید روا است یا نه جواب باشد کذا فی الکبری سوال
چون جماعت از مسجد جامع بیرون آید بیرون آمدن جبانه سنت باشد یا نه
جواب باشد و الخروج الی الجبانة سنة لصلوة العید و ان کان
یسعهم المسجد الجامع و علیه عامة المشایخ و هو الاصح فی المحیط
باب سیزدهم در بیان ستر عورت مرد و زن سوال
عورت مرد کدام است جواب از زیر ناف تا زیر زانو جواب عورت زن
حره کدام است جواب تمام اندام او غیر روی و دو کف دست و دو قدم
سوال عورت کنیزک کدام است جواب کنیزک حکم مرد دارد با
شکم و پشت او نیز عورت است کذا فی الکنز سوال بجای کم پوشیدن
آن در نماز فرض است چه مقدار ربعی که از آن تا جواز صلوة باشد
جواب هر عضوی که پوشیدن آن در نماز فرض است چهارم

ربع ازان برهنه شود منع جواز صلوة ایدر كذا فی البحر الصحیح ان
انكشاف ربع العضو يمنع من الصلوة ودرین حكم عورت غليظه وخفيفه
برابرست كذا فی الخلاصه والاصح ان التقدير بالغليظه والخفيفه
الربع حقيقة لو كان ربع عضو منها مكشوفا فلا تجوز الصلوة سؤال
خايها عضو برابرست یا هر دو بهم یك عضوست جواب برابر
هست كذا فی الوقايه سؤال ساق عورت جده عضوی برابرست
یا با ران بهم جواب هر یكی برابرست سؤال زانو با ران هم
یك عضوست یا نه جواب عضوی برابرست سؤال مردی
را كه زانو برهنه است بالا از ان تا زیر ناف پوشیده نمازش
جایز باشد یا نه جواب نه كذا فی المضمرات سؤال موی سر زن
وه انكه فرود آویخته است ان نیز عورتست یا نه جواب
هست كذا فی مجمع البحرين سؤال مردی پیراهن یا جبه پوشیده
بغیر ازار نماز میكند ارد در حالت ركوع نظر او در شرمگاه افتد
نمازش جایز باشد یا نه جواب باشد هو المختار كذا فی الكنز
سؤال مردی برهنه نشسته نماز میكند ارد اعضای پوشیدنی پوشیده

امادرحالا



امادر حالت سجده اگر كسی از پس او بنگرد بیند كه ... بیشتر
ازار نماندنش دیده میشود یا از عورت غليظه قدری كه ربع است
دیده میشود مانع جواز صلوة هست یا نه جواب نه كذا فی القنيه
سؤال اگر ربع از ساق زن برهنه باشد نمازوی جایز باشد یا نه
جواب نه كذا فی الخلاصه سؤال پستان زن بالغه تمامش عضو
است برابر جواب اگر زن كه او در زمان است هر یكی عضوی
علحده واگر خوردسال است غیر او در زمان با سینه بهم یك عضوست كذا فی
الخلاصه سؤال فرود ناف یا زهار عضوی علحده است یا داخل
شكم است جواب عضوی برابرست فاما از هر چهار جانب كذا فی
الكبری سؤال پهلو با شكم یك عضوست یا علحده جواب
مجموعه یك عضوست كذا فی القنيه سؤال زن موی را كه چهار حصه
از گوشش یا از پستان برهنه باشد نمازوی درست باشد یا نه جواب
نه كذا عند الجمهور كذا فی القنيه سؤال اگر اندكی اندكی از عضوها
كه از گشودن ان زحمت است برهنه باشد مجموعه مقدار ربع گشوده
مانع جواز صلوة هست یا نه جواب باشد كذا فی المحيط سؤال

شخصی برهنه است در مواضع دیگر جامه است در کنار دریا گشت که
اگر بخواهد شاید که بر آید و بخواهد برهنه گذارد روا باشد یا نه جواب
نه کذا فی الملتقط سوال زنی جامه باریک پوشیده نماز میگذارد
که اندام از آن نموده میشود نماز درست باشد یا نه جواب نه کذا فی
الکنز سوال مردی برهنه است کل را کشنده و بار کرده در حسب موجود
دارد و بعد از آن عورت خود را قوانند پوشیده اند ار برهنه نماز گذارد روا
جایز باشد یا نه جواب نه کذا فی القنیه سوال شخصی نماز برهنه گذارد
بعده یاد آورد که جامه در دوکان [illegible] نماز باز گذارد
یا نه جواب باز گرداند هر دو [illegible] که امام کرخی ذکر کرده است نه
کذا فی الکبری سوال اگر هیچ جامه ندارد بلکه جامه که ربع از آن پاک است
موجود کرد جامه برهنه گذارد جایز باشد یا نه جواب نه کذا فی
الکبری سوال اگر جامه دارد که کمتر از ربع از آن پاک است
دیگر همه نجاست الکه باین جامه نگذارد یا برهنه گذارد جواب
مخیر است برهنه گذارد یا باین جامه خلاف امام محمد رحمه الله تعالی
کذا فی الکافی سوال اگر کسی جامه ندارد یا دارد و [illegible] زیاده

از ربع



از ربع یا کل از آن نجس است چنین برهنه گذارد و طریق گذارد
جواب نشسته گذارد و رکوع و سجود اشارت اداء کند تا سر بکه
نموده شود چنین گذاردن بهتر است از ایستاده گذاردن با رکوع
و سجود کذا فی المصفی سوال در بعضی فتاوی ذکر کرده است که
نماز در جامه ابریشم مکروه است جامه نو که است جواب آنکه در
نماز خود موقت مشغول شدن بکاری که پوشند [illegible] است
سوال در وقت نماز جامه مستحب کدام است جواب سه جامه
پیراهن و ازار و عمامه کذا فی المحیط سوال کسی که در آغاز نماز
دستار یا کلاه از سر او بیفتد او سر برهنه گذارد یا باز از سر کند
جواب بهتر آنست اگر ممکن باشد عمل قلیل [illegible] اگر
بر سر نهد و الا در سر برهنه او تیسیر است کذا فی فتاوی الحجه سوال
کر برهنه نماز گذاردن مکروه است یا نه جواب مکروه است
الا بغیر عذر گذارد و هو المختار [illegible] سوال در ازار [illegible]
نماز گذاردن مکروه است یا نه جواب مکروه است بلکه عند الضرورت

باب هفدهم در بیان نیت کردن سوال نیت کردن فرض است

سوال عزم دل بسنده است یا زبان نیز جواب عزم دل بسنده است
چه بسنده ارو در دل رسانیدن شرط است جواب آنکه بداند
که فلان نماز میگذارم اگر سنت است نیت متابعت پیغمبر علیه السلام
و در نماز جنازه نیت نماز فرض ادا و دعا برای میت کذا فی الملتقط
سوال شخصی نماز شروع کرده و هیچ نیت اقامت نکرده باید
جماعت کرده که کسی را امامت نکند بعده چند نفر بروی اقتدا کردند
جایز باشد یا نه جواب باشد کذا فی التجنیس سوال اگر زنان
اقتدا کردند بی نیت امامت زنان نکرده روا باشد یا نه جواب
نه کذا فی الکافی سوال اگر در حالت شروع نیت امامت زنان
نکرده بود بعده چون دانست که زنان نیز اقتدا کرده اند در نوبت
اگر نیت امامت انست زنان نیز کند روا باشد یا نه جواب نه و بعد هم
سوال اگر نیت اقتدا از زنی میکند که آن زن نیز اقتدا بدو
اقتدا کرده درست باشد یا نه جواب نه المسایل یا الفقه سوال
مسبوق چون برای قضا آنچه او را یافته فوت شده است ایستاده شد
اگر دیگری بدنبال او کسی اقتدا کند روا باشد یا نه جواب



نه کذا فی التجنیس سوال اگر نیت نماز ظهر در دل میکند بزبان نماز عصر گوید
نماز ظهر ادا روا باشد یا نه جواب شود کذا فی المضمرات سوال
اگر در وقت ظهر در دلش بگذرد که عصر میکند اما بزبان ظهر گوید
نماز او بران نیت بود یا شود یا نه جواب نه کذا فی الکافی سوال
اگر نیت قضا در خاطرش بگذرد و نگذرد که ظهر یا عصر مشکل جایز
باشد یا نه جواب نه مگر آنکه نیت فرض الوقت در خاطرش گذشته باشد
کذا فی المضمرات سوال اگر در دلش نیت بود فاما وقت شروع از
دلش غایب حاضر نبود اگر دران حالت کسی پرسد که کدام نماز
میگذاری بی تامل جواب گوید روا باشد یا نه جواب باشد
چون پیشتر از تکبیر نیت در دلش حاضر باشد در وقت تکبیر فاصله در میان
نگفتند کذا فی النصاب سوال اگر در وقت ظهر نیت میکند
و ظهر را که وقت ظهر باقی نیست در گمان او بیرون آمده است
از نیت قضا ظهر میکند روا باشد و از ذمه او ساقط شود یا نه جواب
شود کذا فی الذخیره سوال اگر وقت ظهر بیرون آمده است
و نیت فرض الوقت میکند او را درست باشد یا نه جواب نباشد

سوال اگر ظهر الیوم نیت کرد حالی نیست کرد وقت ظهر بیرون آمده
ظهر او بر نیت جایز افتد یا نه جواب افتد المستمان فی التجنیس
سوال نیت کردن بزبان سنت است یا واجب یا نفل جواب
افضل آنست که بزبان کند کذا فی المضمرات سوال نیت استقبال
قبله کردن نیز شرط است یا نه جواب نه کذا فی الکبری هو الصحیح

باب شانزدهم در بیان استقبال قبله سوال در استقبال قبله
توجه کردن بسوی عین کعبه شرط است یا بسوی جهت کعبه جواب
ساکنان مکه را توجه عین کعبه شرط است و غیر ایشان را توجه جهت کعبه
کذا فی الکنز سوال فرق چیست میان توجه عین و توجه جهت
جواب در جهت توجه عین شرط است که چون یکی در خانه گذارد
چنان مستقبل قبله باشد که عمارت خانها که در میان است اگر دور کنند
مقابل بروی او باشد و در جهت این صورت شرط نیست و تحری نیز
در جهت ملک مراد است که در مساجد نشان ازان نصب کرده اند اعتماد هم
بر نشان کند کذا فی الکافی سوال مردی در مسجد در آمد
نماز شام یا نماز خفتن گذارد و بعده فارغ شده چراغ آوردند





چراغ روشن شد در یافت که نماز جهت قبله نگذارده است یمنی و یسری
ترک کرده اکنون نماز باز گرداند یا نه جواب نه اگر در دل خود
تحری کرده است بدان سمت توجه کرده است کذا فی التجنیس سوال
چنانکه کسی را اشتباه قبله شود و درانجا کسی نباشد که ازوی بپرسد
چگونه نماز بگذارد جواب در دل خود صواب جوید تحری اختیار کند
بآن جهت نماز بگذارد و اگر اشتباه او در مقامی باشد که معلوم است جهت
قبله معلوم نکرد و نیز محراب و غیره کذا فی التحفه سوال اگر بعد
ادای نماز روشن گردد که بغیر جهت کعبه گذارده است نماز باز گرداند
یا نه جواب نه کذا فی الکنز سوال اگر بعد ازان نماز جهت قبله
معلوم گردد یا در دل خود غالب ظن پیدا آمد که در نماز طرف قبله جهت
دیگر طرف است هم در نماز بگردد بسوی آن سمت توجه کند یا از سر گیرد
جواب هم در نماز بگردد بسوی آن سمت کذا فی الوقایه سوال
اگر در بیابان شخصی را هیچ شک در خاطر نگذشت یا در باطن جز
هیچ جوانب نیست بغیر اعتبار تحری نماز گذارد و بعده روشن شد که جهت قبله
گذارده است نماز او صحیح است یا نه جواب افتد روا است صحیح

کذا فی السراجیه سؤال اگر در حالت شک بغیر تحری نماز بگذارد
بعده معلوم شد که مستقبل قبله گذارده است نماز نخستین جایز باشد یا نه
جواب نه کذا فی الوقایه سؤال اگر کسی در دل خود هر چند
اندیشه کند هیچ طرف ظن او غالب نباشد او چگونه گذارد جواب
بر روایتی بر چهار طرف نماز بگذارد و بر روایتی هم اگر دل اندیشه کند
هر طرف که میل دل بیشتر شود همان اختیار کند کذا فی المضمرات
سؤال اگر در جایی که اشتباه قبله شود نزدیک او کسی باشد
لکن از وی نپرسید و به تحری او به آن سمت باشد پس بقول او
عمل کند یا بتحری خود جواب اگر او ساکن آنجا است بگفته او
عمل کند و الا بتحری خود کذا فی شرح الهدایه سؤال
اگر جماعتی را در صحرا اشتباه قبله شود و سمت هیچکس را
معلوم نباشد نماز چگونه ادا کنند جواب امام و جماعت هر یکی
تحری کنند هر جهتی که هر یکی را صواب نماید توجه کنند نماز بجماعت گذارد
کذا فی الکنز سؤال چون در خانه تاریکی باشد سبب تاریکی
اشتباه قبله شود جماعت کل بعضی را توجه طرف دیگر و امام را





طرف دیگر نماز مقتدیان که می‌دانند خلاف امام ایستاده اند درست شود
یا نه جواب باشد اگر آن مقتدیان نه بوده که مخالف امام است
یا از امام پیش نه ایستاده اند کذا فی الوقایه سؤال چون
در بیابان وقت نماز رسید در روز روشن یا در شب تاریک
قبله بچه حاصل شود جواب این که آفتاب در تابستان در آخر
جوزا فرو می‌آید آنجا که در زمستان آخر قوس فرو می‌آید
میان این هر دو سمت قبله جایز است چون خواهد که قبله کشف
بدانند شمشان از جانب یمین و تلیثه از جانب شمال قبله در میان
این هر دو مستقبل ایستاده شود کذا فی المضمرات سؤال
اگر بیمار را چون در تقاضای خوف دزد یا درنده وغیره باشد که بداند
اگر توجه قبله خواهد شد مال یا نفس تلف خواهد گردید یا زخم خواهد کرد
یا زحمتی ناتوان است و کسی نه دارد که او را مستقبل قبله کند مر این را
ادا باشد که به آن جهت که مقدور باشد نماز بگذارد یا نه جواب بگذارد
کذا فی الکافی سؤال اگر کسی بیرون هر دو سمت که جهت قبله است
دانسته باختیار نماز گذارد کافر گردد یا نه جواب بر روایتی گردد

امّا بروایتی که اشارت قوی بر آنست نه کذا فی الکبری باب
در بیان اوقات نماز سوال اوّل اوقات خمس و آخر آن را
بیان فرمایند جواب اوّل وقت فجر چون صبح صادق بدمد
و آخرش پیش از بر آمدن آفتاب و اوّل وقت ظهر چون آفتاب
از سر بگردد و آخرش تا گشتن سایهٔ هر چیز دو چند آن غیر سایهٔ اصلی
و اوّل وقت عصر از گشتن سایه دو چند آن غیر سایهٔ اصلی و آخر وقت
عصر تا فرو رفتن آفتاب بصفت و اوّل وقت مغرب بعد از فرو رفتن
آفتاب بصفت و آخرش تا غایب شدن شفق که سرخی کرانهٔ آسمان است
غایب شود و اوّل وقت عشا از فوت شفق و آخرش تا دمیدن صبح صادق
و اوّل وقت وتر بعد از عشا و آخر تا طلوع صادق کذا فی الوقایه
سوال اوقات مستحب برای ادای فرض کدام است جواب
مر فجر را شروع کردن در وقتی است از روشنائی یکی که چهل آیه یا زیادت
با ترتیل خوانده شود اگر خللی در وضو ظاهر شود باز وضو ساختن
و نماز گذاردن در وقت ممکن باشد و تأخیر کردن ظهر در تابستان
و تأخیر کردن عصر تا آفتاب متغیر نشود و چشم بنظر خیره نشود

بگذارد



بگذارد و بعده مکروه است و تأخیر کردن عشا تا ثلث شب و تأخیر
وتر تا آخر شب مر کسی را که از بیدار شدن استواری دارد
و مستحب است تعجیل ظهر در زمستان و تعجیل مغرب در زمستان
و تابستان و تعجیل عصر و عشا در حال ابر و تأخیر فجر و ظهر و مغرب
در حال ابر کذا فی الکبری سوال اوقات ممنوع از نماز و قضا
فرائض و واجبات و نفل و سجدهٔ تلاوت و نماز جنازه کدام است
جواب وقت طلوع آفتاب و وقت استوا یعنی زوال و وقت
غروب مگر عصر امروز کذا فی الوقایه سوال در اوقات ممنوع
گزاردن جنازه حاضر آمده تأخیر باید کرد یا نه فی الحال باید گذارد
جواب نماز کامل گذارد کذا فی الوقایه سوال در اوقاتی که
نوافل گذاردن ممنوع است فقط نافله و سجدهٔ تلاوت و نماز جنازه
غیر ممنوع آن کدام است جواب بعد از نماز بامداد پیش از طلوع
آفتاب بعد از عصر پیش از حال غروب بعد از طلوع صبح صادق
دیگر نماز از دو فرض فجر و دوگانه سنت بعد غروب پیش از مغرب
در حال خطبه کذا فی الکافی سوال نماز و غیره در حال لرزه زمین

آفتاب بمسح شدن قرص آفتاب بکرده است یا نه **جواب**
بکرده است چون تاخیر بعذر باشد کذا فی الطحاوی **سوال**
ادا نماز عشا در آخر شب یا در پاس شب بعذر بکرده باشد یا نه
**جواب** باشد کذا فی المضمرات **سوال** در دیاری که وقت عشا
در نمی یابند مجرد غروب شفق طلوع صبح شود نماز عشا از ایشان
بکلی ساقط شود یا قضا لازم گردد **جواب** قضا لازم گردد کذا
فی المضمرات وافتی الشیخ الامام والاجل برهان الدین الکبیر رحمه الله
فی اهل قوم کی تغرب الشمس تطلع الفجر لیس علیهم صلوة العشاء
الصحیح انه علیهم القضاء لفقد وقت الاداء **سوال**
عصر کردن و مغرب در وقت عشا کردن و بعکس آن بعذر سفر بعذر
باران روا باشد یا نه **جواب** نه بکو بقول امام شافعی کذا فی
**سوال** ظهر و عصر در یک وقت گذاردن در روز عرفه در عرفات
و مغرب و عشا در مزدلفه روا باشد یا نه **جواب** باشد کذا فی شرح
**سوال** اگر کسی از اتمام نماز عصر آفتاب فرو رود یا کسی از اتمام
نماز فجر آفتاب برآید کدام نماز باطل گردد **جواب** فجر باطل گردد

عصر نه



عصر نه کذا فی المحیط **سوال** اگر کسی از اتمام نماز جمعه وقت ظهر
بیرون آید حکم چیست **جواب** جمعه تباه شود کذا فی المضمرات
**سوال** چون کافری مسلمان شود یا حایض پاک شود یا کودکی
بالغ گردد یا دیوانه هشیار شود در حالتی که از وقت مقداری باقی
مانده است که طهارت کردن و تکبیر تحریمه گفتن مقدور باشد قضا آن
نماز برایشان لازم گردد یا نه **جواب** گردد **سوال** اگر طاهری در
نهایت وقت حایض گردد نماز آن وقت تا آن غایت نکرده باشد
بر او قضا لازم گردد یا نه **جواب** نه **سوال** اگر مسافری در نهایت وقت
مقیم گردد چهار رکعت لازم گردد یا نه یا مقیم در نهایت وقت مسافر شود نماز
دوگانه شود یا نه **جواب** شود کذا فی التهذیب **باب هژدهم**
در بیان تکبیر اولی **سوال** تکبیر اولی شرط نماز است یا رکن
**جواب** شرط است نزدیک ما و نزدیک امام شافعی رحمه الله علیه
رکن است **سوال** ثمره این اختلاف کجا ظاهر گردد **جواب**
در مسئله بعد از تمام کردن فریضه پیش از سلام در نفل شروع کند و تکبیر
تحریمه دیگر نزدیک علما ما حاجت نیست بنا بر آنکه تکبیر تحریمه ادا همان است

که در اول فرایض گفته است از آنکه تکبیر شرط است و روایت نیز از [illegible]
نقل کرده شود و نزد دیگر امام شافعی رکن است زیرا که رکنی از ذات
فایده است یعنی تکبیر اول رکن بوده است و رکن فرض رکن نفل نباشد
کذا فی المضمرات **سوال** شروع در نماز بچه ذکر فرض است و چه سنت است
**جواب** بچیز دیگر قول الله اکبر گفتن و دست برداشتن سنت است
کذا فی مجمع البحرین **سوال** زن دست در سینه و مرد بر دوش دست برداشتن مرد از
[illegible] را بیان فرمایند **جواب** مرد از انگشت برد و دست بمقابل
گوش [illegible] و زن بر دوش [illegible]
کذا فی الفتاوی **سوال** دست برداشتن در نماز جنازه چند جاست **جواب**
هفت جا چنانکه [illegible] آورده است [illegible] رفع الیدین [illegible]
[illegible] **سوال** [illegible] مرده
رمی الجمار [illegible] **سوال** [illegible] دست [illegible]
[illegible] **جواب** دست مقدم دارد و نزد دیگر امام [illegible]
[illegible] کذا فی مجمع البحرین **سوال** تکبیر [illegible] **جواب**
بجا او [illegible] کذا فی المحیط **سوال** اگر بجای الله اکبر الله اجل





بالفاظ قسم یا رحمان یا الله لا اله الا الله [illegible] گوید روا باشد یا نه
**جواب** باشد کذا فی الفتاوی **سوال** [illegible] **سوال**
اگر بجای تکبیر اعوذ بالله یا بسم الله گوید حکم چیست **جواب** روا باشد
کذا فی الکبری **سوال** اگر شروع به تسبیح یا به تحمید یا به تهلیل کند
نماز او جایز باشد یا نه **جواب** بلی روایت [illegible]
**سوال** اگر تکبیر تحریمه با امام برابر گفت [illegible] جایز
[illegible] **جواب** باید
کذا فی الکبری **سوال** [illegible] شروع با امام [illegible] تکبیر اول
[illegible] **جواب** [illegible] نماز
[illegible] **جواب** کذا فی [illegible] **سوال** اگر امام در حالت رکوع
رسید [illegible] **جواب** باشد اگر در حالت
قیام تکبیر گفت [illegible] کذا فی [illegible]
**باب** در بیان فرایض در اصل نماز و در بیان ارکان فرض
[illegible] **فصل** در قیام **سوال** هر دو قدم در قوت برابر
[illegible] **جواب** [illegible] هر دو قدم [illegible]

فرق کند و در قعود در یکی ان سجده تا طول قیام بیشتر اگر در فتاوی
تجنیس المزید مطلق ذکر کرده است که در یکی ان قوم سجده فوت از ان
افضل است سؤال در میان دو قدم چه مقدار فرجه باید در حالت قیام
جواب مقدار چهار انگشت کذا فی الکبری سؤال کسی که نه تکیه
دیوار و مانند آن آدمی ایستاده تواند گذارد او را بی زمین نشسته
گذاردن شاید یا نه جواب نه کذا فی الذخیره سؤال ضعیفی است
که تنها میتواند که ایستاده نماز گذارد فاما بجماعت امام سبب نتواند ایستاد
او را تنها ایستاده گذاردن بهتر یا بجماعت نشسته جواب تنها ایستاده
گذاردن کذا فی التجنیس المزید سؤال دست نهادن در نماز سنت قیام
است یا سنت قراءة جواب سنت قیام است کذا فی المضمرات سؤال
دست زیر ناف نهد یا در زیر سینه جواب مرد زیر ناف نهد و زن بر سینه
کذا فی مجمع البحرین سؤال دست در نماز چگونه نهد جواب دست
راست بر دست چپ نهد انگشت ابهام و انگشت خنصر دست راست دست چپ را بگیرد
و سه انگشت میانه بر رسغ دست چپ نهد کذا فی التجنیس المزید سؤال
اول بار چون تکبیر گوید دست چون فرود آرد باز گذارد و بعده نهد یا مجرد تکبیر

و ایستد



ایستد جواب بمجرد تکبیر فرود آورده دست بنهد و باز نگذارد کذا فی الکبری
سؤال بعد تکبیر تحریمه سبحانک اللهم را خواندن سنت است یا واجب جواب
سنت است کذا فی المحیط سؤال کسی که آن قدر قوت دارد که تکبیر تحریمه
ایستاده تواند گفت و آنچه باید از آن که ایستاده تواند خواند زیادتی
از آن نتواند پس نشسته نماز گذارد یا بقدر امکان ایستاده باقی نشسته
جواب ایستاده بقدر امکان گذارد کذا فی القنیه سؤال در اینجا
که امام در قراءة باشد مقتدی [illegible] مسبوق را ثنا خواندن شاید یا نه جواب
اگر [illegible] در جهریه نه کذا فی المضمرات سؤال بعد از ثنا اعوذ بالله
گفتن واجب است یا سنت جواب سنت است کذا فی [illegible]
سؤال تعوذ تبع قراءة است یا تبع ثنا جواب بقول امام اعظم و امام محمد
تبع قراءة و بقول امام ابو یوسف رحمه الله تبع ثنا است کذا فی المستصفی
سؤال اعوذ بالله گفتن در حق مقتدی سنت است یا نه جواب نه
کذا فی مجمع البحرین سؤال مسبوق چون برای قضا ایستاد در اول نماز
شروع کرد اعوذ بالله و بسم الله گوید یا نه جواب گوید
کذا فی الینابیع [illegible] عن ابی حنیفه رضی الله عنه از تعوذ باید

با تسمیه فاتحة الحمد کرخی وی را گفته سوال بسم الله گفتن در اول
هر رکعت سنت است یا در آغاز هر سوره نیز جواب در اول هر رکعت
سنت است و در قول امام محمد رحمه الله در سر هر سوره نیز کذا فی مجمع البحرین
هو المختار فصل در بیان قرائت نماز سوال قرائت نماز
مقداری که فرض است و بدون آن نماز جایز نیست بیان فرمایید جواب
یک آیت اگرچه خورد باشد بر قول امام اعظم رحمه الله علیه یک آیت دراز
یا سه آیت خورد باشد بر قول صاحبین و در روایتی از امام اعظم کذا فی
مجمع البحرین سوال آنکه واجب است در نماز که ترک کردن سهواً موجب
نقصان و سهو سجده سهو لازم گردد چه مقدار است جواب سورت
فاتحه و یک سوره یا سه آیت ضم کردن کذا فی مجمع البحرین سوال
اگر کسی فاتحه یک آیت یا دو آیت خواند زیادت از آن نخواند سجده سهو لازم
باشد جواب باشد کذا فی الذخیره سوال در نماز جهریه چون امام
ولا الضالین گوید آمین گوید آهسته یا بلند چون مقتدی گوید هم آهسته گوید
یا جهرا جواب آهسته گوید کذا فی الوقایه سوال اگر کسی در نماز
فریضه بعد از تمام فاتحه مقدار یک رکعت اندیشه کند که کدام





سورة یا کدام آیت بخوانم بعده بخواند چنین در یک رکعت کرده باشد یا نه
سجده سهو لازم گردد یا نه جواب گردد کذا فی القنیه سوال
اگر در نماز فریضه بعد از فاتحه مقدار یک رکعت خواند سجده سهو لازم گردد
یا نه جواب گردد چون سهو باشد در اول شفع کذا فی التجنیس المزید
سوال اگر بعد فاتحه سورتی دیگر بخواند بعد از آن باز فاتحه خواند سجده سهو
لازم گردد یا نه جواب نه کذا فی الحجه سوال قرائت در نماز
در جمله رکعت فرض است یا در بعض جواب در فرض در دو رکعت و در وتر
و سنت و نفل در جمله رکعت فرض است کذا فی المضمرات سوال در دو رکعت
اولین از رکعت چه و در آخرین رکعت مسنون قرائت کدام است و تسبیح
کدام جواب قرائت فاتحه سنت و اگر تسبیح گوید از خواندن تسبیح
روا باشد کذا فی مجمع البحرین سوال اگر سورتی از شفع اول
از فرض فراموش گشته بود در آخرین یاد آمد بلند یا فاتحه خواند یا نه
جواب بخواند سوال اگر فاتحه ترک کرد در اولین در آخرین
خواندن جایز باشد یا نه جواب نه کذا فی الکبری سوال سنت قرائت
در فرض در حضر در حالت امن بیان فرمایید جواب طوال مفصل

در فجر و ظهر یعنی از سورهٔ حجرات تا سورهٔ بروج و اوساط مفصل در عصر و عشا
یعنی از بروج تا لم یکن و قصار مفصل در مغرب یعنی از لم یکن تا آخر قرآن
سوال در سفر اگر در حالت نزول امن باشد ادا حکم قراءت چه باشد
جواب در فجر و ظهر بقدر سورهٔ بروج و در عصر و عشا قدر از آن
و در مغرب قصار خواند سوال در سفر در حالت سیر کسی که خایف باشد
چه مقدار خواند جواب فاتحه و سورتی که خواهد المستصفی فی الکافی
سوال مقتدی را تکبیر خواندن شاید یا نه جواب نه کذا فی المضمرات
سوال با آواز بلند خواندن در حق امام در فجر و مغرب و عشا و جمعه خواندن
در ظهر و عصر واجب است یا سنت جواب واجب است کذا فی الکبری سوال
حد جهر چیست و حد اخفا چیست سوال جهر آنکه دیگری بشنود و اخفا آنکه خود
بشنود و فقط جواب کسی که تنها نماز گزارد او را خواندن با جهر احد
در ظهر و عصر سر خواند در فجر و عشا مخیر است و اداء او سر اداء فقه کذا فی
سوال در نوافل شب و روز کدام است سر را با خواند یا جهرا جواب
در نوافل روز سر او در نوافل شب جهر اختیار و فرایضه کذا فی الکافی
سوال بعضی ائمه که الم سجده در فجر روز جمعه و سورهٔ جمعه در شب جمعه



ما بخواند همه مکروه است یا نه جواب مکروه است چون قرآن مشروع
شده بود الا لا کذا فی الهدایه سوال در یک رکعت دو سورت
خواندن و یکی در میان گذاشتن باتفاق مکروه باشد یا نه جواب
باشد کذا فی المحیط سوال در رکعتی تکرار یک سورت یا آیه شاید
یا نه جواب شاید در نوافل در فریضه نه کذا فی المحیط سوال
در رکعت دوم سورتی یا آیه خواندن بالاتر از آن که در رکعت اول خوانده است
مکروه است یا نه جواب مکروه است کذا فی المفرداة سوال در دو رکعت
از افراد سورت خواندن مکروه است یا نه جواب مکروه است بر قول
اکثر مشایخ کذا فی فتاوی الحجه و الاصح انه لا یکره سوال در رکعت دوم
قراءت بیشتر از اول خواندن مکروه است یا نه جواب در فرایض مکروه
است چنین که آیه از دو آیت زیادت باشد ثانیه را از اول در نوافل مطلق
مکروه نیست کذا فی فتاوی قاضی خان سوال یک سورت تمام در دو رکعت
خواندن مکروه است یا نه جواب نه لیکن باید چنین خواند که در دو رکعت خواند
با آن گفته کذا فی الخلاصه سوال شخصی را اتفاق از شروع خواندن غلبه کرد
بقصد قراءه هم در خواب خواند قراءت در حالت خواب خوانده باشد محسوب نیست

جواب نه کذا فی التجنیس سؤال اگر کسی در خواندن فاتحه کاف
ایاک با نون نعبد متصل خواند یا با مغضوب علیهم [با عین] علیهم خواند نماز شکسته
شود یا نه جواب نه کذا فی التجنیس سؤال اگر در آغاز فاتحه ال گفت
و ام گشته بعده حمد گفت در صورتی که در اعراب خطا کند نصب را بجای رفع
یا برعکس خواند نماز تباه شود یا نه جواب نه علیه الفتوی کذا فی التهذیب
سؤال اگر کسی در محل وصل وقف خواند چنانکه بگوید شهر طاینتی از دوا
چنانچه موصوف و صفت بار رفتن تباه شود یا نه جواب نه جمیع علما که با
الذخیره سؤال در صورتی که در معنی تغیر فاحش شود وقف کردن
میان مستثنی و مستثنی منه در کلمه توحید نحوه الله لا اله بخواند وقف کند
بعده الا هو الحی القیوم خواند مثل الله انه لا اله گوید وقف کند بعده
الا هو خواند فاسد صلوة شود یا نه جواب نه علیه الفتوی کذا فی [illegible] سؤال
بزرگ تشدید یا ذبر کرده چون لفظ مجرد متغیر شود چنانچه در ایاک بتخفیف یا
خواند و سوا علیهم بغیر مد خواند نماز شکسته شود یا نه جواب نه سوا المختار
بیاء الخلاصه سؤال در بعض الفاظ که تشدید بود خواندن متغیر می شود
چنانچه در تتمه فاتحه تشدید یام خواند نماز شکسته شود یا نه جواب نزد بعض



[illegible] نشود در فتوی نسبت کذا فی النصاب سؤال چون کسی
اعراب بخطی خواند که معنی لفظ قرآن متغیر بشود تغیر فاحش چنانچه در
قرآن فوز نیکا و عصی آدم ربه بنصب میم خواند و رفع با بخواند نماز شکسته
گردد یا نه جواب نه المستصفی بیا ائمه ذخیره سؤال اگر حرفی بجای حرفی
خواند آنکه خواند مثل آن لفظ در قرآن باشد حکم نماز از چه باشد
جواب جایز باشد سؤال در صورتی که مثل آن لفظ در
قرآن نباشد در اصحیح [illegible] حروف مفسده صلوة باشد یا نه جواب
نه سؤال چون میان حرف [illegible] عنه قرب مخرج باشد
چنانچه ابدال [illegible] از آن در حروف [illegible] جایز باشد [illegible] ابدال در فی
نماز مفسده صلوة باشد یا نه جواب نه کذا فی المضمرات سؤال اگر عاجز
مثل هو الله احد [illegible] خواند و بجای فلا تقهر فلا تکهر بخواند [illegible]
[illegible] بخواند بجای الصمد السمد بخواند بجای صراط الذین سراط الذین
بخواند و لا الضالین [illegible] خواند و غیر المغضوب [illegible]
خواند نماز شکسته شود یا نه جواب نه چون کوشش [illegible]
کذا فی الراجحه سؤال اگر بجای [illegible] خواند مفسد صلوة [illegible]

باشد جواب باشد کذا فی الذخیره سوال اگر کلمه دیگر بجای کلمه دیگر خواند
دیوان کفر لازم شود اگر احمق دیه آن معنی کند چون بغیر قصد خواند
چنانچه در قوله تعالی وعدا علینا انا کنا فاعلین غافلین خواند و بجای کلهم
رابعهم کلبهم رابعهم خواند و بجای الرحمن علی العرش استوی الرحمن خواند
نماز نشی تباه نگردد یا نه جواب نشود استاد فتوی بر آن است کذا فی
الخلاصه سوال اگر بجای الکریم الحکیم خواند در قوله تعالی ذق
انک انت العزیز الکریم نماز تباه شود یا نه جواب نه و به یفتی
فصل در بیان رکوع سوال چون مصلی از قیام در
رکوع رود ایستاده تکبیر گویان در رکوع رود یا تکبیر بگوید بعده در رکوع رود
جواب تکبیر بگوید بعده در رکوع رود کذا فی الخلاصه سوال
انگشتان دست در حالت رکوع چون بر زانو نهد گشاده کند یا ضم کند
جواب گشاده کند کذا فی الهدایه سوال طریق مسنون در رکوع
کدام است جواب پشت هموار کند و سر مقابل سرین برابر دارد
نه بلند و نه نگون و زن سر پیش آرد و بسیار خم نکند سوال
اگر مصلی رکوع کند چنانچه با ایستادن نزدیکتر باشد از حالت رکوع

لا باشد

٥٢

روا نباشد جواب نه کذا فی السراجیه سوال تسبیح در رکوع سبحان ربی العظیم
چند بار بگوید جواب چون امام باشد ادنی است که اندک عدد
مسنون است در تسبیح رکوع سبحان ربی بگوید یعنی سه کرت و نشود پنج کرت
یا هفت کرت یا نه کرت بگوید کذا فی الظهیریه سوال مصلی چون سر از
رکوع بردارد که ام ذکر بگوید جواب امام سمع الله لمن حمده گوید
و مقتدی ربنا لک الحمد گوید و منفرد جمع کند میان هر دو ذکر کذا فی
سوال منفرد را هر دو ذکر در حالت برداشتن سر چگونه حکم باشد
جواب سمع الله لمن حمده گوید در حالت رفع سر و ربنا لک الحمد
در حالت قومه گوید کذا فی القنیه سوال سمع الله لمن حمده بجزم ها
گوید یا به رفع ها جواب بجزم ها گوید کذا فی فتاوی الحجة سوال
در حالت برداشتن سر اگر سمع الله نگفته باشد چون راست ایستاده شود
بگوید یا نه جواب نه کذا فی القنیه سوال اگر مصلی در رکوع آرام
نگیرد نماز او تباه شود یا نه جواب بر قول امام اعظم و محمد رحمهما الله
جایز است با نقصان و نزدیک امام ابو یوسف و امام شافعی تباه شود کذا فی
مجمع البحرین سوال دست بر زانو نهادن در حالت رکوع

سنگ استنجا و ن سنت است یا واجب جواب سنت است سوال
اگر در حالت رکوع بقصد آنکه قرائة زیاده کند سر بر دارد نشت قرائة
زیاده کرد و بعده اگر رکوع دیگر بجی نیارد هم باطل نشود کند روا باشد
باشد جواب نه کذا في القنیه فصل در بیان سجده کردن
سوال سجده کردن بمجرد پیشانی بر زمین فرض است یا بینی نیز جواب
بینی نیز کذا في القنیه سوال اگر در حالت سجده هر دو قدم از زمین دور
دارد روا باشد یا نه جواب نه کذا في المحیط سوال اگر هر دو دست
بر زمین یا هر دو زانو بر زمین ننهاد و سجده قبول باشد یا نه جواب
باشد و علیه الفتوی کذا في الخلاصه سوال مصلی چون از رکوع در سجده رود
اول کدام عضو بر زمین نهد سنت است جواب اول زانو
بعد از آن هر دو دست بعد از آن روی کذا في الکنز سوال
طریق مسنون در سجده کدام است در حق مرد و زن جواب
مرد بغلها کشاده دارد و شکم از رانها دور دارد و سر را با ...ن
دور دارد و زن باز خیلی کند یعنی بغلها کشاده نکند و شکم
با رانها بخسپد کذا في مجمع البحرین سوال مصلی را اگر در حالت





از وقت نماز بیرون آید کذا في الینابیع سوال
مسبوق در آخر نماز همراه موافقت امام صلوة و دعا نیز خواند
یا مجرد التحیات تا عبده و رسوله خواند جواب بر روایتی
تشهد تکرار کند تا فراغ امام و در جامع صغیر ذکر کرده است
که صحیح آنست که متابعت امام کند در خواندن و در عالمگیری به
ترجیح از آن مخیر کذا في المضمرات والله اعلم بالصواب سوال
در بیان بیرون آمدن از نماز جواب بیرون آمدن از نماز
فرض است یا نشستن مقدار تشهد نماز تمام می شود سوال
فرض است بیرون آمدن از نماز بفعال مصلی جواب
بخصوص لفظ سلام یا بچیزی دیگر نیز سوال بعد سلام بهر قوم با
دفع کرد نافی صلوة باشد سوال فقط سلام واجب است
یا سنت جواب واجب است سوال اگر خنده
قهقه کند در آخر نماز از نماز بیرون آید یا نه جواب
اگر عمدا کند بیرون آید اگر بغیر عمد کند نقض وضو و فساد
صلوة باشد کذا في التاتارخانیه سوال سلام مسنون کدام

بگوید اما عبارت است **جواب** بر قول امام اعظم السلام علیکم
ورحمة الله و بر قول شافعی رحمة الله علیه سلام علیکم کذا فی الملتقط
**سؤال** در آخر سلام و برکاته زیاده کردن مشروع
است یا نه **جواب** نه کذا فی المحیط ولا یقول یا بو السلام
بآخره و برکاته عنده **سؤال** هر دو جانب آواز بلند
یکسان گوید یا نه **جواب** چپ آواز بلند نگفته چنانچه راست
گفته کذا فی المحیط **باب یازدهم** در بیان اذان **سؤال**
موذن در مسجد بانگ نماز آغاز کرد شخصی در راه می‌رود همانجا
ایستاده اجابت کند یا اجابت کنان برود **جواب** اولی آنست
که همانجا ایستاده باشد بهر اجابت **سؤال** شخصی در بیان
علم فقه یا علم اصول مشغول است موذن بانگ نماز آغاز کرد
پس در آن حالت باشد یا اجابت کند **جواب** اجابت
کند کذا فی الفقیه **سؤال** چون تلاوت قرآن مشغول باشد اجابت
کند یا هم در تلاوت باشد **جواب** اجابت کند مگر آنکه در آن
مسجد نگذارد کذا فی الملتقط **سؤال** چون موذنان

بیکجا م



بیکجا مسجد بانگ نماز آغاز کنند شنونده هر یکی را اجابت کند
یا یکی را **جواب** یکی را کذا فی الفقیه **سؤال** موذن
در حال اذان چه طریق ایستد **جواب** مستقبل قبله ایستد
مگر حی علی الصلوة گفتن رسد روی راست بگرداند و در حی علی
الفلاح بجانب چپ مستقبل قبله نیز اردارد مگر آنکه بر مناره
باشد از دور بجانب راست و چپ روی بردن گشته با نوبت بانگ
نماز پیش نیاید بگرداند کذا فی الهدایه **سؤال** کسی که تنها
نماز فریضه گذارد او نیز بانگ و اقامت مامور است یا نه
**جواب** سنت کذا فی مجمع البحرین **سؤال** زنان که در خانه
نماز بگذارند آنها نیز بانگ نماز و اقامت گفتن مستحب باشد
یا نه **جواب** نه کذا فی الکبری **سؤال** چون نماز فائت‌ها
قضا بگذارد در برای هر یکی را بانگ نماز و اقامت بگوید یا
برای جمله یکی **جواب** چون در یک مجلس بگذارد
برای اول بانگ نماز و اقامت بگوید و برای باقی اقامت
فقط گفته و در بانگ نماز گفتن مخیر است اگر چند مجلس بگذارد

برای رکعتی بانگ زدن است بگوید و برای باقی اقامت
فقط کند کذا فی مجمع البحرین سوال چند تن از جماعت
در مسجد در آمدند بانگ نماز و اقامت گفتند و جماعت نماز
گذاردند مکروه اول باشد یا دوم را جواب اول را مکروه
باشد کذا فی الملتقط سوال در صورتیکه موذن بانگ نماز
و اقامت گفته و امام با تمام یا بعضی جماعت نماز ادا کرده باز
عده بعضی دیگر حاضر شدند الحال نماز با اذان و اقامت
مکروه باشد یا نه جواب باشد مکروه اگر مسجد را جماعتی معینه
نباشد چنانچه مساجد بر بازار و کوچه و سر راه باشد کذا فی [illegible]
سوال فرق میان بانگ نماز و اقامت کدام است جواب
بقول در اقامت قد قامت الصلوة زیاده کردن و کلمات
اقامت متصل گفتن و کلمات اذان فصل کردن کذا فی
الکبری سوال اگر کسی برعکس این صورت بگوید یعنی در کلمات
اذان متصل و در کلمات اقامت فصل کند روا باشد یا نه
جواب باشد کذا فی الولوالجیه سوال پیش از وقت

بانماز



بانگ نماز گفتن بهر نماز شاید یا نه جواب نه مگر در قول ابو یوسف
اگر بعد امام از نصف شب از صبح بانگ نماز گوید برای فجر
بسنده باشد کذا فی مجمع البحرین سوال میان بانگ نماز
و اقامت چه مقدار درنگ باید کرد جواب در فجر بعد از بانگ نماز
مقدار درنگ کنند که در آن دو رکعت گذارده شود و
که در آن چهل آیت قرآن خوانده در هر رکعتی بیست آیت
آیت خوانده شود و همچنان در عشا و در ظهر و عصر مقدار
درنگ کنند که در دو رکعت نماز گذارده شود در هر رکعتی ده آیت
آیت خوانده شود و یا چهار رکعت در هر رکعت پنج آیت
خوانده شود و در مغرب درنگ نکنند کذا فی التجنیس سوال
امام و جماعت بعد از آغاز اقامت استاده شود یا در اثنای
آن جواب چون حی علی الفلاح آغاز کند برخیزد کذا فی
الطحاوی سوال تکبیر اولی بعد فراغ قد قامت الصلوة
بگوید یا پیشتر ازو جواب چون قد قامت الصلوة
آغاز کند در قول امام ابو یوسف رحمه الله علیه فراغ

کذا في المضمرات باب في احکام المسجد سوال
مردی در مسجد بود که موذن بانگ نماز گفت پس نماز گذارد
بیرون آمد و اورا اکرده باشد یا نه جواب نباشد مگر آنکه
امام یا موذن مسجد دیگر باشد کذا في الیتیمیه سوال
در بانگ محلتی که در مسجد نشسته برای نماز حاضر شدن گفتن
او نیز سنت جواب آنکه عمارت او قدیمتر باشد سوال
اگر عمارت هر دو یکی قدیم باشد کدام اولیتر باشد جواب
آنکه نزدیکتر باشد از منزل او سوال اگر هر دو به یک مقدار
برابر باشند بعده بکدام بگذارد جواب مخیر است سوال
اگر در یکی مسجد جماعت بیشتر شود همان اولیتر باشد یا نه
سوال باشد اگر غیر فقیه است نعم اگر فقیه است آن مصلی
خود فقیه باشد که بسبب آن جماعت بسیار جمع شود در آن مسجد
حاضر شود که جماعت انبوه باشد جواب اگر در مسجد جوار مسجع
جماعت فوت شود شاید که در مسجد دیگر رود درست باشد یا نه جواب
نه ملک بگیرد باشد همان اولیتر است که با نماز رکوع و در تنها

نماز

56

نماز گذارد کذا في الکبری سوال دو رکعت تحیت المسجد
واجب است یا سنت جواب سنت است نزدیک علما اما
واجب است نزدیک امام شافعی رحمهما الله سوال تحیت المسجد
هر بار که در مسجد در آید سنت است یا در روز یکبار جواب
در روز یکبار سنت است سوال مسلم چون در مسجد در آید
بجز در آمدن تحیت المسجد گذارد یا بنشیند آنگاه گذارد
جواب بگذارد و آنگاه بنشیند عامه علما بر این اند کذا في
الظهیریه سوال شخصی در مسجد در آید پیش از آنکه بیرون آید
از فرض دیگر او اگر تحیت المسجد از وی ساقط شود یا نه
جواب گردد سوال اگر نگذارده بیرون آید باز در آید
دیگر بگذارد از وی ساقط گردد یا نه جواب نه کذا في الحصر
سوال بر بام مسجد که بسیار تراویح میگذارند مستحسن باشد
یا نه جواب نه ملک روایتی مکروه نیز گفته اند کذا في الفقیه فصل
در بیان درجات نماز سوال چند درجات نماز چند است
جواب بیست و یک اند هفت علا انه فرایضه تکبیر تحریمه

وقعده اولی و تشهد خواندن در هر دو قعده و آرام گرفتن
در رکوع و سجود و قومه و جلسه که فرضیت در مقام خود
آوردن هر واجب در محل خود یعنی آوردن و بردن آمدن
از نماز بلفظ سلام و چهارده خاص اند تعیین کردن دو رکعت
اول برای قراءة و تعیین فاتحه در هر دو رکعت و اختصار کردن
یکبار فاتحه و ضم کردن سوره یا سه آیت کوتاه یا یک آیت دراز
با فاتحه و خواندن دعای قنوت در وتر و آواز بلند خواندن در
حق امام در فجر و مغرب و عشا و تخفیف خواندن در ظهر و عصر و خاموش
بودن مقتدی در حالت خواندن امام و متابعت کردن امام را
بهر حالی که بیابد او را و سجده تلاوت بر امام و منفرد و تکبیرات عیدین
و تکبیر رکوع در نماز عید و سجده سهو بر امام و منفرد بترک واجب
و ضم سورت با فاتحه در جمله رکعات نفل و در وتر [illegible]
واجب است کذا فی الکنز **فصل** در بیان سنتهای بدان
جمله سنت نماز چند اند **جواب** بیست و هفت اند
هفده عام اند که در جمله نماز ها و جمله نماز گذارندگان

یافته شود




یافته شود چنانچه دست برداشتن در تکبیر تحریمه و در دعای قنوت
و در تکبیرات عیدین و داشتن انگشتان کشاده کردن آن در حالت
برداشتن و ثنا خواندن بعد تکبیر اولی و تکبیر غیر تحریمه و تسبیح رکوع
سه بار گفتن و تسبیح سجود سه بار گفتن و گرفتن زانو بهر دو
دست و انگشتان و ران کشاده داشتن و ساق ایستادن
بعد رکوع و جلسه میان دو سجده و سجده بهیئت اعتدال کردن
و درود بر پیغمبر علیه السلام بعد تشهد فرستادن و دعا برای خود
و برای مادر و پدر خود و برای جمیع مسلمانان کردن بعده سلام
گفتن بر دو طرف و خاص ده عدد اند مر امام را تکبیر بلند گفتن
و مقتدی و منفرد را برابر با امام تکبیر گفتن و متابعت امام در جمله افعال
کردن و اعوذ بالله گفتن امام را و منفرد را بعد از ثنای
و آواز پست اختیار کردن برای تعوذ و بسم الله گفتن
بعده بآواز پست آمین گفتن و سمع الله لمن حمده گفتن
در حق امام و ربنا لک الحمد گفتن در حق مقتدی و هر دو لفظ
گفتن در حق منفرد و پای چپ گسترانیدن برای

نشستن بران دقوم راست ایستادن مردان را
و زنان را اهر او سر بن بر زمین داشتن و هر دو قدم از جانب
راست برون آوردن کذا فی الکفایه **فصل**
در بیان مستحبات نماز **سوال** چند چیزها که در نماز
مستحب اند چند اند و کدام اند **جواب** بیست و سه اند
چهارده ازان عام است زیاده کردن قراءة بر سه
آیت و خواندن با ترتیل یعنی حرف بعد حرف و سر را
با پشت برابر داشتن در رکوع و داشتن زانو ها پیش از
دست و دست پیش از بینی و بینی پیش از پیشانی و چون
بردارد آنچه داشته باشد آخر اپیش بردارد و میان
دو دست داشتن در حالت سجده و انگشتان دست و پای
مستقبل قبله داشتن و مقدار چهار انگشت فرجه داشتن
میان هر دو قدم در حالت قیام و دستها پیش نصب کردن
در جایی که بیاید اند که سپیدی خواهد آمد و چشمها باز
داشتن و دفع دفعه فاره بستن یا پوشیدن





بالکف جب و نظر بر محل سجده نگاه داشتن و سرفه دفع کردن
بقدر امکان و با خشوع ایستادن و خواندن سورت
و آیات بر ترتیب مخصوص و فاصله نهادن بر داشتن دست
تا گوش مردان را و آنچه دست بر داشتن سنت است
برابر کتف داشتن زنان را و دست بستن زیر ناف مردان را
و زنان را بر سینه و کف دست از آستینها برون کشیدن
مردان را و اندرون داشتن زنان را و قراءة زیاده کردن
تا قدر مسنون مر امام را در حضر در وقت تسبیح و تسبیحات
رکوع و سجود و منفرد را زیادت بر سه کرده گفتن و بغلها
گشاده کردن و شکم از ران دور کردن مردان را در
حالت سجده و برعکس آن مر زنان را و فاتحه در دو رکعت
اخرین و در آخر رکعت سوره خواندن مر مفترض را
در روایت مشهور است و بسم الله خواندن پیش از فاتحه
در هر رکعتی مر کسی را که فاتحه و سوره را باید خواند منتظر بودن
تا فراغ امام مسبوق را که تا بی الحمید انیه دو دفعه یاد کرده

**فصل** در بیان مفسدات نماز **سوال**

اگر کسی سبب درد یا مصیبت یا عشق بآواز بلند بگرید
یا تنحنح چنان کند که دو حرف ظاهر گردد چون اخ واح
یا در مصحف نظر کرده بخواند و یا دعا مشابه کلام دنیا باشد
چنانچه اللهم زوجنی زوجه جمیله و یا اللهم البسنی ثوبا
ونحو ذلک یا خطیب [illegible] راجواب جل الله بگوید یا غیر امام
خود را در وقت گفتن قراءة لقمه دهد یا سلام یا رد سلام
بگوید یا در جواب کسی [illegible] خدای دیگر [illegible]
لا اله الا الله محمد رسول الله
یا خبری در [illegible] بشنود اگر چه اندکی باشد یا قدری
آب نوشد نماز او تباه شود یا نه **جواب** تباه شود
کذا فی المضمرات [illegible] **فصل** در بیان مکروهات
نماز **سوال** در نماز تکبیر مکرر گفتن و آیات و تسبیحات
به انگشتان دست شمردن و دست بر پهلو و داشتن
و تنحنح کردن بغیر عذر و دست [illegible] و یا [illegible] زدن

وانکه



بانکه بازی نماید و سنگریزه از محل سجده دور کردن بوجود
آنکه سجده او را ممکن باشد یا از بهر سجده چندی سنگریزه
بجا نهادن و انگشتان دست و پای جا نهادن یا [illegible]
که آواز برآید و شکستن انگشتان چنانکه آواز برآید
و [illegible] استاده [illegible] روی مقابل قبله نماید و نشستن
[illegible] یا استاده کردن هر دو زانو در جای که سجده یا برد در
[illegible] برزمین نهادن و مربع نشستن بغیر عذر و موی سر
[illegible] گره دادن و در [illegible] لنگت و یا جامه
[illegible] یا از پس [illegible] برکشیدن و جامه که [illegible]
[illegible] باشد و [illegible] آن بر دو جانب آویزان کند [illegible]
و [illegible] آوردن و چشم پوشیدن و امام را در محراب تنها
ایستادن و امام را تنها بر دوکان نهادن یا بر خود ایستادن
[illegible] باشد و پوشیدن [illegible] جامه که در او
صورت آدمی باشد یا صورت ذی روح باشد و نماز در جای
گذاردن که بر سر او یا مقابل او یا برابر او صورت ذی روح

باشد بزرگتر از آنکه بعضی سر بریده یا مقابله آتش افروخته
گذاردن و در نماز در آمدن با وجود تقاضای بول
و غایط و تعجیل قراءة و خوی انه خفت در نماز و خشنوی
کردن و کم از سه کرت تسبیح و غیره بازی کردن و سوره
برای نماز معین کردن و مهر یا درم و کوه در دهن داشتن
و چون خواندن میسر آید و طی یکی که کمتر از دانه نخود
بود و بردارد آنچه مقدار نخود نیز که در میان دندان پنهان
مانده باشد آن از فرو بردن و ترک آوردن سنت
و قراءة در رکوع تمام کردن و تسبیح رکوع و سجود و سیوم از
در حالت برداشتن گفتن و خاکی در پیشانی در حالت
سجده و سجده نشستن از فراغ نماز آن زاد و در کردن
و در رکوع سر از پشت بلندتر کردن یا نشیب‌تر کردن
و تکلم یارانها خفت نهان مرد از ادا امام راقعه خواندن
و مستحب قراءة دراز کردن و تکرار کردن سوره
در فرض بغیر عذر و تکرار کردن آیت در فرض دا(م)

در ظهر



در ظهر و عصر آیة سجده خواندن و در نوافل روز بلند خواندن
و استعمال جانب آثر یخ بسجده نماز کردن و جانب آسمان
نگریستن این جمله مکروه است یا نه جواب هست کذا فی
المحیط والذخیرة و غیره سوال کشتن مار و کژدم
اگر کسی در مصلی بکشد از زخمها بسیار مکروه باشد یا نه جواب
اگر خوف گزیدن باشد نه و الا باشد کذا فی جامع الصغیر فی
سوال اگر کسی نماز گذارنده که نشسته باشد
با کسی سخن گفته نماز او مکروه باشد یا نه جواب باشد
یا آن آدمی روی سوی نماز گذارنده باشد و اگر پشت سوی
آدمی باشد مکروه نباشد مگر آنکه بآواز بلند سخن گوید
که در خواندن او خلل افتد کذا فی شرح الکنز سوال
اگر پیش از مصلی تیغ او کشیده باشد یا مصحف یا شمع یا چراغ
باشد نماز وی مکروه باشد یا نه جواب نه سوال
اگر نماز بر بساطی گذارد که در آن صورتها باشد مکروه باشد
یا نه جواب نه چون سجده بر آن نکند کذا فی الکنز والکافی

والله اعلم **فصل** در بیان ترتیب قضاء فوائت **سوال**
ترتیب میان وقتیه و فائته و میان نمازها که فوت شده به چند چیز
ساقط گردد **جواب** به سه چیز به فراموشی و تنگی وقت که اگر قضا
گذارد وقتیه برود و نمازهای فائته چون از پنج زیاده شود کذا فی البرجندی
**سوال** ترتیب چون به فراموشی ساقط شد وقتیه مقدم دارد اگر
قضا نشود نگذارده باشد تا وقت دیگر درآید باز ترتیب اکنون
واجب گردد یا نه **جواب** نه بروایتیه **سوال** مردی یاد ندارد
که نماز فجر وی فوت شده مع ذالک پنج وقت نمازها وقتیه گذارد
از پنج نمازوی فاسد شود یا نه **جواب** باشد **سوال** اگر ششم
نماز نیز بگذارد باز آن پنج صحیح گردد یا نه **جواب** گردد **سوال**
ترتیب که ساقط گردد هر گاه وقت ششم بگذارد یا در نماز
ششم یا بیرون آمدن وقت آن **جواب** بیرون آمدن وقت
آن کذا فی المضمرات **سوال** مردی را چهار یا پنج نماز قضا فوت شده
نماز وقتیه بگذارد که اگر بعض فائته قضا کند وقتیه فوت نشود
و اگر قضا کند وقتیه فوت شود اکنون وقتیه را بگذارد و چگونه
گذارد

61
گذارد **جواب** فوائت بگذارد و تا آنکه وقت را اعادت کند
... که وقت ... شد وقتیه بگذارد و بروایتی وقتیه
مقدم دارد کذا فی الفقیه **سوال** چون نمازها فوائت
بسیار باشد و هر آن ترتیب ساقط گردد و از آن قضا بگذارد
نماز دیگر پنج وقت نماز یا کمتر از پنج باقی ماند باز ترتیب عود کند یا نه
**جواب** نه بروایت اصح کذا فی الذخیره **سوال** مردی را نماز
فوائت بسیار است در یک وقت نماز دیگر او را فوت شد
این جدیده نیز در حق سقوط ترتیب در حکم آن فوائت قدیم
گردد یا این فائته جدیده را بر وقتیه مقدم دارد اگر نه واجب باشد
یا نه **جواب** جدیده را بر وقتیه مقدم دارد واجب باشد
کذا فی المحیط **سوال** کسی را وتر فوت شده باشد
و اگر آن را یاد آرد و در صلاة فجر بگذارد فجر وی فاسد باشد یا نه
**جواب** باشد اگر وقت تنگ نباشد کذا فی الکبری
**سوال** اگر فجر فوت شده باشد در چاشت گاه امام در نماز جمعه
باشد یا در روز بگذارد یا فجر جمعه **جواب** بگذارد کذا فی الفقیه

سوال سوره را در نمازها بسیار فوت شده باشد تحقیق نتوانم
کرد چند است آن را هر روز قضا میگذارد بعد چند روز گمان او
آن شد که شاید جمله فوت قضا کرده باشم بعده اکنون باز
نیت قضا میگذارد در آن وقت در رکعت با فاتحه سورت نیز خواندن
بهتر باشد یا مجرد فاتحه جواب سورت با فاتحه نیز کذا فی فتاوی
الحجة سوال مردی نمازهای ایام عمر قضا میگذارد برای احتیاط
اگر هیچ نمازی را فوت نشده باشد چنین گذاردن وی را
جایز باشد یا نه جواب باشد مگر بعد نماز فجر و عصر
کذا فی الفتاوی سوال ترتیب نماز خوف را بیان فرمایند
جواب اگر مسافر باشند امام بعضی را مقابل دشمن بدارد
و با بعضی یک رکعت نماز بگذارد بعد سجده این طایفه بروند
و مقابل دشمن ایستند هیچ سخن نگویند و کاری زیادت نکنند
اکنون طایفه که مقابل گردیده باشند با امام مذکور آمده اقتدا کنند
باقی نماز امام با ایشان بگذارد ایشان باز گردند
امام مذکور سلام تنها گوید آنگاه طایفه اول بیایند

نماز خوف



نماز تمام کنند بغیر قراءت از آنکه لاحق اند بعده اتمام ایشان
نیز باز گردند مقابل دشمن ایستند طایفه ثانیه بیایند که مسبوق
اند نماز تمام کنند ایشان قراءت بخوانند زیرا که ایشان طایفه
مسبوق اند باید دانست که این نماز خوف است امام با طایفه اول دو رکعت نماز
بگذارد و با طایفه دوم یک رکعت بگذارد و اگر مقیم اند امام در رباعیه دو گان
رکعت با هر طایفه بگذارد کذا فی التاتارخانیه سوال بعد شروع اگر
سوار شده باز گردند نماز تباه شود یا نه جواب شود کذا فی الکبری
سوال در صورتی که دشمن عیان نبینند به وهمی غبار یا گرد
قافله را خوف نماز بگذارند بعده معلوم شد که دشمن نبود نماز باز
گزارند یا نه جواب باز گزارند کذا فی التحفه سوال
اگر در وقت نماز خوف دشمن پیاده چنان سخت گردد که از
بعضی از لشکر برای نماز گردانیدن نمی توانند شاید که سوار
شده با لشکر رو به هر جهتی که توجه توانند بگذارند یا نه جواب
شاید کذا فی مجمع البحرین فصل در بیان جنازه و نزدیک
رفتن مرده سوال چون زخمی به موت نزدیک شود

به چه طریق وی را بخوابانند **جواب** مختار آنست که ستان
بخوابانند مستقبل قبله **سوال** تلقین کلمهٔ شهادت به چه طریق
باید گفت **جواب** نزد وی باید گفتن تا شنید او نیز بگوید
کذا فی الخزانه **سوال** تلقین سنت است یا واجب
**جواب** واجب است کذا فی حاشیة الکنز التلقین واجب
علی اقرانه و خلافه **سوال** تلقین مخصوص درین محل است
یا بعد دفن نیز **جواب** مخصوص درین محل کذا فی مجمع البحرین
**سوال** چون وفات یابد چه باید کرد **جواب** دهنش باز داد
بسته نمود و چشم او بپوشند کذا فی الکنز **سوال** چون خواهد
که میت را غسل دهند چه طریق باید داد **جواب** تخته را بخور دهند
که مجمر بخور سه بار یا پنج بار یا هفت بار گردانیده باشند و عورت
غلیظ او بپوشند و [?] از زیر ناف تا زیر زانو بپوشند
و جامهای دیگر دور کنند و وضو بدهند بغیر مضمضه و استنشاق
و آب بر وی بریزند که در آن برگ کنار یا اشنان جوشانیده
باشند یا مجرد آب گرم سر و ریش او را به گل خیره بشویند

در پهلوی

٦٤

او به پهلوی چپ در آن بخوابانند و پهلوی راست او را بعد دیگر او را
بشویند تا جایی که متصل تخته است بشویند از آن پس به پهلوی راست
بخوابانند همین نمط بشویند پس از آن بنشانند نشست او را
بگوش تکیه بدهند و شکم او را آهسته بمالند اگر چیزی از او برآید
ظاهر آید آن را بشویند غسل و وضو او را باز نگردانند و ثری
اندام او را بجامه خشک کنند و خوشبوی مخلوط در سر و ریش او
بمالند و کافور در اعضا که بر آنها سجده کرده باشند بمالند
کذا فی الکنز و شرحه **سوال** سر و ریش میت را شانه کردن
و ناخن و موی لب او بریدن شاید یا نه **جواب** نه کذا فی المضمرات
**سوال** اگر نصف تن آدمی یا زیاده یافته شود غسل او
لازم گردد یا نه **جواب** اگر زیاده باشد لازم گردد و نیمی نیز
لازم اگر با سر باشد کذا فی المضمرات **سوال** مرد شوهر را
اندام زن خود شستن و مرد زن را شوهر خود شستن شاید یا نه
**جواب** زن را شاید لیکن شوهر را نه کذا فی السراجیه
**سوال** فرزندی که از شکم مادر مرده زاده می شود

حکم غسل وکفن ونماز جنازه که اردن درحق وی چگونه باشد
جواب غسل وکفن باید داد ونماز جنازه نه کذا فی الکبری
سوال زنی وفات یافت ودر شکم او فرزندی زنده وی جنبد
حکم شریعت درحق وی چگونه باشد جواب شکم او پاره کنند
از طرف چپ وفرزند اورا بیرون آرند کذا فی النهمش سوال
اگر خنثی مشکل بمیرد ویرا غسل چه طریق دهند جواب در کهواره
بنهند و آب بریزند کذا فی الکبری سوال در سفر اگر زنی
میان مردان یا مردی میان زنان بمیرد وهیچ یکی از جنس زنان
نکو همراه نباشد طریق غسل او چه باشد جواب بر دست جامه
پیچند وتیمم دهند کذا فی المضمرات فصل در کفن مرده
سوال کفن مرده چند پارچه است جواب
سه پارچه است سوال هر پارچه مرده چه مقدار است
مفسران بیان فرمایند جواب سه پارچه یکی ازار از سر تا قدم
دوم قمیص از گردن تا قدم هردو طرف نادوخته بغیر آستین
سیوم لفافه بمقدار ازار سوال ترتیب پوشانیدن

بیان

٦٤

بیان فرمایند جواب اول پیراهن پوشانند ولفافه را
بگسترانند وازار بر آن بنهند ومیت را پیراهن با آستین
بپوشانند واز جانب چپ ازار بر وی پیچند بعده دامن راست بالای
آن کشند ولفافه نیز برین ترتیب پیچند بعده کفن را از دو سر
گره بندند اگر خوف انتشار باشد سوال کفن زنان
چند پارچه است مفسران بیان فرمایند جواب پنج پارچه
اول پیراهن چنانچه مردان را دوم ازار سوم خمار چهارم لفافه از سر تا قدم
پنجم سینه بند سوال کفن کفایت زنان چند پارچه است جواب
سه پارچه ازار ولفافه وخمار جواب کفن کفایت مرد کدام است
جواب ازار ولفافه سوال کفن ضرورت چه مقدار است
جواب آنچه میسر آید نو یا کهنه شسته سوال ترتیب پوشانیدن
کفن مر زنان را بیان فرمایند جواب اول پیراهن پوشانند
وموهای او را دو گیسو کنند بر دو طرف او بر آن کنند
بالای آن وازار بالای آن ازار بالای آن لفافه بالای آن
کذا گرفته است سینه بند کذا فی المضمرات سوال

اگر میت هیچ ترکه چیزی نگذارد کفن او بر که لازم آید جواب
بر کسی که نفقه او در حالت حیات لازم بود کذا فی المضمرات
سوال فقیری وفات یافت و هیچ چیزی ندارد که او را
کفن دهند جواب کفن او در بیت المال لازم آید سوال
شخصی در مسجد سوال کرد از بهر کفن آنچه حاصل شد قدری
از آن بعد خریدن کفن باقی ماند این کس آن باقی را چه کند
جواب اگر صاحب آن را بشناسد رد کند
و اگر ندانند در کفن فقیری مثل آن صرف کنند اگر آنچنان
کسی نیابند تصدق کنند بفقیران و مساکین کذا فی التجنیس
سوال کفن لایق کدام است جواب مرد را اصل
جامه که در عید پوشیده و زن را در روزی که بزیارت والدین رفته
و در هر دو کار زر جوت نپوشیده رفته باشد والله اعلم
بالصواب فصل فی الجنازة سوال با امامت
نماز جنازه سزاوار کیست جواب سلطان پس از آن
قاضی پس از آن امام حی پس از آن ولی اما بترتیب عصبه

لیکن از طرف پدری کذا فی الاشباه سوال اگر سلطان
یا قاضی یا امام حی در غیبت ولی نماز جنازه بگذارد بعده ولی
حاضر شد نماز باز کرده تواند یا نه جواب نه کذا فی العتابیه
سوال اگر غیر ولی کسی که فروتر از ولی باشد و ولی
آن نماز را بگذارد بعده ولی حاضر شد باز کرده تواند یا نه جواب
باز گرداند جواب ولایت نماز جنازه مملوک مر مالک را باشد و
یا پدر او را یا پسر او را جواب مر مالک را کذا فی الفتاوی الحجة
سوال بعد گذاردن ولی هیچکس را ولایت باز کردن هست
یا نه جواب نه کذا فی ... سوال مسلمی اگر بغیر نماز
جنازه گذاردن دفن کرده شود بر تربت وی نماز گذاردن
تا کدام وقت شاید جواب مادام که تن آن ریزیده نشود
و آن به گمان غالب دانسته شود کذا فی الکافی سوال اگر نماز
بر کسی پیش از غسل گذارده شود یا بعد از غسل یا کفن پلید
گذارده شود درست باشد یا نه جواب نه کذا فی الکافی
سوال بعد تکبیر سوم دعا معروف کدام است جواب

اللهم اغفر لحینا ومیتنا وشاهدنا
وصغیرنا وکبیرنا وذکرنا وانثانا اللهم
من احییته منا فاحیه علی الاسلام ومن توفیته
فتوفه علی الایمان **سوال** درصورتی که میت
غیر بالغ یا مجنون باشد در تکبیر ثالث کدام دعا بخواند **جواب**
اللهم اجعله لنا فرطا واجعله لنا اجرا وذخرا واجعله لنا شافعا
ومشفعا کذا فی الکنز **سوال** درصورتی که امام پنج تکبیر بگوید مقتدیان
را و را پنجم متابعت باید یا نه **جواب** نه بلکه منتظر باشد تا سلام
گوید **سوال** مسبوق بعد از رسیدن تکبیر گوید یا منتظر باشد تا تکبیر دیگر
گوید **جواب** منتظر تکبیر دیگر باشد کذا فی الت[illegible] **سوال**
کسی که در حالت تکبیر اولی با امام مقارنت نکند او نیز منتظر تکبیر دوم باشد
یا عقیب اولی بگوید **جواب** عقیب اولی بگوید کذا فی الهدایه
**سوال** محل استادن بر جنازه مرد و زن کدام است
**جواب** مقابل سینه هر مرد و برابر سر عورت بود الاصح
[illegible] **سوال** نماز جنازه کردن در مسجد شاید یا نه **جواب**

66

نه کذا فی مجمع البحرین **سوال** درصورتی که امام و بعضی جماعت
با جنازه بیرون مسجد باشد و بعضی جماعت در مسجد باشند درست
باشد یا نه **جواب** باشد لیکن کراهیه بر روایه امام سرخسی رحمة الله علیه
کذا فی البحر الرائق **سوال** نماز بر غایب در خصوصیت پیغمبر کند اروا
شاید یا نه **جواب** نه کذا فی مجمع البحرین **سوال** کودکی که از رحم
مادر زنده بیرون آید صدا بکند یا بگرید از و شنیده شود فانی الحال
وفات یافت غسل و نماز بر وی لازم گردد یا نه **جواب**
گردد کذا فی الکافی **سوال** کودکی از دار حرب اسیر شده
بعد مرد نماز جنازه بر وی کند او را لازم گردد یا نه **جواب**
اگر با پدر و مادر اسیر شود نماز کند او را لازم گردد یا نه **جواب**
الا که از ایشان یکی مسلمان شود کذا فی الهدایه **سوال** در محلی که لحد
شد گردن شاید یا نه **جواب** باکی نبود **سوال** در انچنین محلی که لحد
امکان ندارد اگر تابوت کنند شاید یا نه **جواب** باکی نبود
لیکن در آن خاک باید کشید [illegible] السراجیه
**سوال** میت را از طرف قبله آرند یا از جانب پایان

جواب از جانب قبله آرند کذا فی المراجعة سوال
تربت چه طریق بر آرند جواب خشت کشته به بلندی چهار
انگشت یا یک خشت کذا فی الاختیار سوال تربت گلاوده کردن
در وقت عمارت روا کردن باید یا نه جواب مکروه است کذا فی
الکبری و مجمع البحرین سوال میت را از گور بیرون آوردن جایز
باشد یا نه جواب نه مگر آنکه زمین مغصوبه باشد و خصم بیرون کردن
او روی راضی نشود کذا فی المراجعة سوال اگر میت را بپهلوی چپ
انداخته باشند روی او از جانب قبله نباشد بعده کی باید و هر کسی دیده باز
کردن و میت را مستقبل قبله کردن شاید یا نه جواب نه مگر آنکه هنوز
و از او نه ریخته خاک کذا فی المراجعة سوال زنی را از فرزند نقل کرد
از آن در شهری دیگر دفن کردند اکنون اقربای وی بقرار شده میخواهند
کز آنجا بکشند در مقام خود بیارند روا باشد کشیدن میت و انتقال
کردن یا نه جواب نه کذا فی التلخیص سوال میت را بقدر از دو میل
بردن شاید یا نه جواب باک نبود کذا فی المضمرات سوال مشایخ
زیارت قبر میت از بهر شنبه روز جایز است یا نه جواب هست



اولاد او نماز نیز نماز شه کذا فی الکبری سوال بعد از وفات او طعام
به تکلف ساختن به طریق مهمانی مباح است یا نه جواب مباح است
کذا فی البحیثی سوال اهل مصیبت کسی را در خانه میت
در آمدن بیت نزدیک جنازه بیا تعزیت کردن شاید یا نه جواب
مکروه است کذا فی البحیثی المزید فصل در بیان صلوة کعبه
سوال نماز گذاردن در درون کعبه درست باشد یا نه جواب
است سوال کسی که پشت او بسوی پشت امام باشد یا بسوی روی
امام باشد نماز او درست باشد یا نه جواب از آن اول درست باشد و
از آن دوم نه سوال اگر جماعت گرد کعبه حلقه کشند و بعضی نزدیکتر دیوار
کعبه نزدیکتر باشند از امام نماز ایشان درست باشد یا نه
جواب باشد اگر جانب امام نباشند کذا فی الکبری فصل
الزکوة سوال زکوة مال و مواشی روا میدارند و کودک دکان
دیوانه لازم گردد یا نه جواب نه کذا فی الکافی سوال کسی که
مالک نصاب است و دین بر ذمه او بمقدار آن است بعد ادای
مقدار نصاب باقی نمی ماند زکوة بروی لازم گردد یا نه

جواب شد كذا في الهداية سوال بر صاحب نصاب
هنوز سال نگذشتن یک سال زکوة لازم گردد یا نه جواب
نه سوال اگر شخصی از خانه مسکن دارد و مقدار نصاب
یا جامه لباس یا اسپ سواری یا سلاح استعمال یا بر دکان
خدمت یا کتب علم یا آلات حرفت زکوة بر وی لازم گردد
یا نه جواب نه کذا فی شرح الکنز سوال غیر از زر و نقره
و زر سیما و دیگر پوشیده باشند یا در طویله داشته و فربه از برای
سوداگری نباشد زکوة از آن لازم گردد یا نه جواب
گردد فی المضمرات سوال متاع خانه یا بر دکان که برای
سودا نباشند بعده نیت سودا کند بمجرد آنکه نیت سودا کند
هنوز از فروختن زکوة بر وی لازم گردد یا نه جواب
نه كذا في الخزانة سوال اگر مالی غیر زر و نقره شخصی را
بمیراث رسیده یا کالا مقدار نصاب خریده و در آن نیت
تجارت کرده بمجرد آن زکوة در آن لازم گردد یا نه جواب
و را فرق قسم کرد و در اول قسم کذا فی الخزانة سوال





الکل نصاب بعد لزوم زکوة بوجود قدرت زکوة نداد تا آنکه
مال تلف شد زکوة از وی ساقط گردد یا نه جواب
آری کذا فی المضمرات سوال کسی را که دین بود و از وی کسی
بعد سالها اقرار کرد قبض شده یا کامل بود بعد سالها اقرار جحد
زکوة از جمیع سالها لازم گردد یا نه حال جواب از جمله سالها
کذا فی مجمع البحرین فوائد زکوة زر سوال نصاب زر
چه مقدار است جواب بیست مثقال شرعی است و مثقال
شرعی … شش حبه است و مثقال ربعی … حبه است
از آنکه مثقال ربعی … است و … حبه سوال
بیست مثقال شرعی بوزن ربعی چه مقدار است جواب
بیست و چهار مثقال است سوال در جیب از آن و مقدار
است جواب … حصه سوال نصاب نقره
چند است دو صد درم شرعی است بوزن دیار هند جواب
… هشت …
است و دو صد درم شرعی بوزن دیار ما پنجاه و دو … تولچه …

سؤال نصاب ازان چه مقدار است جواب دویست درم شرعی
که بوزن [illegible] درم سنگ [illegible] که کم بشود نصاب نیست
شرح الکنز سؤال چون در نقره مس مخلوط باشد حکم چیست
جواب اگر نقره غالب است مانند نقره باشد و الا بحکم قیمت سؤال
اگر مس غالب زر از مس خالص و نقره چه مقدار نصاب باشد جواب
بقیمت دویست درم [illegible] بیست مثقال زر اما بشرط آنکه
مال تجارت باشد کذا فی [illegible] سؤال اگر اموال غیر زر و نقره
بکسی وراثت رسید یا از کسی بخشیده یافت و در آن نیت تجارت
کرد بمجرد نیت زکوة لازم گردد یا آنگاه که او را بفروشد جواب
آنگاه که او را بفروشد سؤال اگر کسی زر [illegible] استعمال دارد هیچ نیت
تجارت ندارد در سال زکوة لازم گردد یا نه جواب گردد
[illegible] سؤال اگر مال تجارت در اول سال در قیمت
بمقدار نصاب بود در میان سال کم شد در آخر سال باز قیمت
بمقدار نصاب شد شرعا زکوة از آن لازم گردد یا نه جواب
گردد کذا فی الکنز سؤال مردی مالک ده مثقال زر و نقدار

نقره

69

نقره دارد قیمت آن کم از صد درم است [illegible] ده مثقال
[illegible] زکوة لازم آید یا نه جواب آری کذا فی الکنز
سؤال اگر غیر زر و نقره کالای [illegible] صد درم قیمت دارد
صد درم نقره دارد زکوة [illegible] جواب شود چون
ازان تجارت باشد کذا فی حاشیه الکنز فصل صدقه السوائم
سؤال کدام مواشی را گویند جواب آنکه زیادت از شش ماه
بچراگاه چریده باشد کذا فی الکنز سؤال نصاب شتران چهار
[illegible] جواب در پنج [illegible] یک گوسفند
[illegible] گوسفند [illegible] گوسفند [illegible] شتر
[illegible] گوسفند [illegible] پنج [illegible] ازان نیست [illegible]
یعنی یک ساله [illegible] نهاده باشد و در [illegible]
یعنی [illegible] در سیوم سال پای نهاده باشد و در چهل [illegible] یعنی
[illegible] در چهارم سال پای نهاده باشد و در [illegible] یعنی چهار سالم
[illegible] پنج سال پای نهاده باشد و در نود و یک [illegible] صد و بیست
[illegible] در صد و بیست و پنج [illegible] کذا فی الجامع البیان سؤال

نصاب دو گاو چند است و چه مقدار در آن لازم آید چون زیاده شود
زکوة چگونه دهد جواب در سی گاو یک تبیعه یعنی یک ساله
و در چهل مسنه یعنی دو ساله و در زیادت از آن حساب آن
بیفزاید یعنی ربع عشر مسنه و در دو ربع عشر مسنه تا شصت در شصت گاو
دو تبیعه آید و در هفتاد گاو یک مسنه و یک تبیعه در هشتاد گاو
دو مسنه میشود سوال زکوة گاومیش چه حکم دارد جواب
حکم گاو دارد در همه چیزها سوال نصاب گوسفند چه مقدار است
و از آن چه لازم آید جواب چهل گوسفند از آن بعد از سال
تمام یک گوسفند لازم گردد سوال چون از چهل زیاده شود
تا چند عفو است جواب تا صد و بیست عفو است چون صد و بیست و یک شود
دو لازم آید سوال این حکم تا چند است و از آن زیادت تا چند شود
جواب در دو صد و یک سه گوسفند لازم آید پس از آن در هر صد
یکی لازم آید در چهار صد چهار گوسفند و در پانصد پنج الی ما لا نهایه
سوال بره میش که از او متولد آن باشد در حق زکوة
چه حکم دارد جواب حکم گوسفند دارد کذا فی [illegible] سوال

ار انسانی



اگر اسپان نر تنها است و از فرزان در اشتران و شتر یکی [illegible] در اسپان
اگر اولاد [illegible] و [illegible] دیگر مقدار از نصاب [illegible]
دیگر [illegible] باشند که سه ماه و یا زیاده در [illegible] علف خورند
آن نیاز زکوة لازم گردد یا نه جواب نه کذا فی الکنز سوال اگر کسی زکوة
یا صدقه فطر عشر و خراج و نذر واجب گردد [illegible] قیمت آن
ادا کند جایز باشد یا نه جواب باشد کذا فی شرح الکنز سوال
اگر کسی خراج زمین یا عشر در زکوة یا غیر بستاند [illegible]
[illegible] از اصحاب زمین و از اصحاب اموال [illegible] باشد
کذا فی المحیط سوال مردی مال بقدر نصاب دارد و زکوة [illegible]
[illegible] جواب باشد سوال
اگر یک نصاب [illegible] دارد از دو [illegible] نصاب زکوة ادا کرد
[illegible] نصاب دیگر را [illegible] از جمله نصاب تمام شده [illegible]
جواب باشد سوال اگر کسی گوید که تمام مال [illegible] است [illegible]
[illegible] آن نصاب را [illegible]
[illegible] زکوة از وی

طلب کنند یا نکنند و بهر جواب بقول او سفید کنند یا نکنند دیگر در زکوة
مولوی کرد ان اگر گوید که من بفقیران داده ام در ان تصدیق
نداریم و دیگر ستانند سوال در این خبر قول یا دو کرد مرتد
نیز چون مسلم باشد که انکار دارد یا نه جواب دارند کذا فی
المرجحه سوال مرا برادر زر نقره و دست و درم این است
بنجدرم از ان زکوة بده بدون مذکور تصدیق کرد از زکوة
واقع شود یا نه جواب مگر پنج شر از ان بنجدرم وان ثمن درم است
سوال اگر کان زر و نقره یا آهن دیگر دانگ در زمین خراجی
یا عشری یافته شود پس از ان چند حصه ستانند باقی برای
جواب خمس حصه ستانند باقی چهار خمس مر کسی را باشد که یافته
سوال اگر کسی در سرای خود کان زر و نقره یا دیگر دانگ یافته
از ان خمس گیرند یا نه جواب نه کذا فی المضمرات سوال اگر کسی گنج
یافته که بر وی مهر و نقش اهل اسلام باشد یا نقش اهل جاهلیت
حکم چیست جواب اسلام حکم لقطه دارد و از جاهلیت خمس آید
و چهار خمس یابنده را باشد اگر در زمین مباح باشد والا در صاحب خطه را



یکی کسی اگر در اول فتح آن زمین را کرفته باشد یا وارث او را باشد
جواب اگر مختطه له کرد وارث او معلوم نباشد مر کرا باشد سوال
مر کسی اگر زمینی باشد فیض او در اسلام کذا فی الکافی سوال
اگر کسی کمتر از نصاب در زمین عشری یا خراجی حاصل کرد عشر در ان
لازم گردد یا نه جواب در زمین عشری لازم گردد و در خراجی نه کذا فی
... اگر سوال زراعتی که بر آب باران شود و یا بر آب جوی
برابر سیل نهر الت سقی ان حاصل کرده عشر از دو نوع لازم
... واجب گردد یا نه جواب کرده کذا فی الحجه سوال اگر بر آب سقی کند
از ان چه قدر واجب گردد جواب نصف عشر سوال زراعتی
کرد بعضی سال با سیل نهر شود و بعضی سال با آله از آب دلو حکم او
چه باشد جواب حکم او در اکثر راست کذا فی مجمع البحرین سوال
عشر از کل خراج ستانند یا بعد از خراج مونت زراعت جواب
از کل خراج کذا فی الکافی سوال زمین عشری کدام است و زمین
خراجی کدام جواب هر زمین که اهل آن بطوع ایمان آورده باشد
زمین او عشری است و هر زمین که فتح او بقهر و غلبه باشد و میان

و میان اہل غنیمت قسمت شود آن عشری است و آن زمین
که بقهر و غلبه فتح شده است اما هر و اہل اوم رو بر قرار دارد آن خراجی
باشد مگر مکه مبارک کذا فی الفتاوی سوال اگر زمین عشری
قبیله را باشد یعنی قومی از ترسایان که نام او بنی تغلب مرقوم است
از بنی تغلب چه قدر حاصل ستانند جواب ضعف عشر یعنی دو عشر سوال
اگر قبیله مسلمان باشد یا به سبب آنکه زمین نفروخته حکم چیست
جواب نیز ضعف عشر واجب آید سوال اگر مسلمی یا ذمی
زمین عشری از قبیله خرید واجب از آن چه قدر آید جواب
همان قدر که از قبیله بود کذا فی الهدایه سوال مسلمانی سرای
خود را بستان فی ساخته از آن عشر لازم آید یا خراج جواب
اگر آب عشر دهد عشر لازم آید و اگر آب خراجی باشد خراج آید
کذا فی الکافی سوال آب عشری کدام است و آب خراجی
کدام جواب آب عشری آب باران و آب چاه و چشمها و آب دریاها
که در تحت ولایت کسی نیست و آب خراجی آب جویها که اہل عجم کنده
اند و آب چاهی که در زمین خراجی یافته و آب سیحون و جیحون

ودجله

72

و دجله و فرات کذا فی الهدایه سوال اگر مال زکوة بر کسی مقدار
نصاب باشد یا زیاده لازم آید تمام یک سال بر داوری فادر باشد
یا نه جواب باشد لیکن مکروه است کذا فی الهدایه سوال
مال زکوة اگر در شهر خود مستحق نشود در شهر دیگر فرستد درست باشد
یا نه جواب باشد بالکراهیت مگر آنکه خویشان در شهر دیگر داشته باشد
یا فقرای آن شهر محتاج تر باشند از فقرای شهر سکونت کذا فی
الکافی سوال کسی را که فرزند دیگر باشد در خواست کردن
از وی پیر مرا درست است یا نه جواب نه کذا فی الکبری فصل
در بیان صدقه فطر سوال صدقه فطر بر بنده غنی درویش فرض یا لازم
گردد یا نه جواب نه سوال صدقه فطر از بنده ای که
کافر باشد لازم شود یا نه جواب گردد کذا فی حاشیة الکنز
سوال چه مقدار غنی را شرط است برای وجوب صدقه فطر
جواب مقدار نصاب که فاضل باشد از حاجات مسکن
و جامها و پوشیدن و متاع خانه و اسب سواری و سلاح استعمال
و بندگان خدمت او کذا فی الکافی سوال صدقه فطر

از که واجب آید جواب از نفس خویش و از طفلان خود که فقیر اند
و صغیر و غنی که ان صدقه خویش و هر بر دام و لد خویش فقط
کذا فی القدوری سوال طفل که مالک نصاب باشد
صدقه فطر او و عشرهان او که ادا کند جواب پدر او ازکی
نیابت صد ادا و باوصی ایشان و اگر نباشد پدر که او را قاضی
نصب کرده کذا فی المضمرات سوال از طفل مسلمان
که یتیم باشد صدقه فطر بر جد ایشان چون غنی باشد لازم
گردد یا نه جواب نه برداشته تجرید کذا فی المضمرات سوال
اگر فرزند بالغ شده صدقه فطر او بر پدر او لازم آید یا نه جواب
آید کذا فی انتاج سوال اگر بنده دو کس را مشترک باشد
یا بعض باشد یا مغصوب باشد بر کسی که او منکر است غصب را
صدقه فطر ایشان بر مولی واجب آید یا نه جواب نه بر کسی
و هر صوفی بود ابنی آید چون مولی را اندازدن مال باشد
زیاده از نصاب سوال بنده که مدبر باشد و کنیزکی که ام ولد
گشته از ایشان نیز صدقه فطر آید یا نه جواب آید

کذا فی



کذا فی المضمرات سوال صدقه فطر چه قدر آید جواب
نیم پیمانه گندم و یا یک پیمانه جو یا پیمانه خرما سوال پیمانه شرعی
چه مقدار است جواب هشت رطل و رطل بیست سیر و سی سیر نیم
تولچه کذا فی المضمرات سوال وقت ادا صدقه فطر کدام است
جواب بعد طلوع صبح روز عید فطر تا ادا نکنند ساقط نشود
تا وقت مستحب آن است که اخراج تا رسیدن امام بمصلی عید
ما فوق نماز بفراغ دل گذارند کذا فی الکنز سوال
اگر ماه رمضان صدقه فطر بدهد درست باشد یا نه جواب
باشد کذا فی القدوری سوال اگر صدقه فطر نان گندم
ادا کنند چه حکم دهد درست باشد یا نه جواب باشد
بعض قیمت اعتبار کرده اند و اصح آن است که قیمت معتبر است
کذا فی الصحیح کذا فی الفروع و الله اعلم بالصواب فصل
در بیان صوم سوال روزه چه چیز است در لغت امساک است
و در شرع مسلم که پاک از حیض و نفاس باشد اوراد بالنفس خود
باز داشتن از خوردن و آشامیدن و جماع کردن

با نیت قربت از صبح صادق تا غروب آفتاب سوال
شرایط وجوب صوم کدام است جواب اسلام و عقل و بلوغ
سوال شرایط ادای صوم کدام است جواب صحت
از زحمتی که بروزه و گشتن زیاده شود و دانستن ادای آن
بری از حیض کذا فی الینابیع سوال اگر کسی در ماه رمضان
نیت روزه کند مطلق و تعیین رمضان نکند یا نیت نفل کند
یا نیت نذر کند یا نیت قضا کند او مسافر باشد حکم نیت او
چه باشد جواب در واقع شود از ادای رمضان نور الصحیح کذا فی
الینابیع سوال اگر مقیمی نیت قضا کند حکم چیست جواب
حکم مسافر است نور الصحیح شرح الکنز حنفیه سوال اگر در شب نیت
نفل کند حکم چیست جواب باطل بود نور الصحیح کذا فی الکنز
سوال اگر در روزه شک نیت داخل دیگر بروزه نه ازاد
حکم آن چیست جواب اگر ازو ظاهر گردد که از رمضان
است از رمضان باشد و اگر از شعبان است از شعبان بود
بیفتد مکروه نفل واقع شود مفطر که نبود جایز است از آنکه

نیت

74

نیت کرده است نور الصحیح کذا فی الهدایه سوال اگر در هلال
رمضان شک افتد چه باید کرد جواب مختار آنست که خواص
نیت تطوع کنند و عوام تا نیم روز انتظار کشند کذا فی الهدایه

چگونه نیت

سوال اگر کسی قضا در رمضان است نیت او کند جواب
احتیاط آنست که تعیین کند در قضا روزه چنانچه در قضای نماز
و اگر او در نیت روزه تعیین نکرد هم درست باشد کذا فی البزازیه
سوال اگر از یک رمضان دو روزه قضا بود حکم چیست
جواب حکم مسافر اول دارد کذا فی الخلاصه حنفیه سوال
اگر ابر یا غبار باشد گواهی چند کس برای ثبوت ماه رمضان
معتبر است جواب یک شخص عادل عاقل بالغ اگر مرد و زن
باشد یا غیره یا محدود قذف کذا فی الینابیع سوال اگر یک مرد
عادل بر گواهی عادل دیگر دهد حکم چیست جواب درست
باشد کذا فی المضمرات سوال اگر کسی ماه رمضان ببیند
قاضی بر گواهی او حکم نکند حکم روزه چه باشد جواب
بروی روزه واجب شود و لیکن روزه ردی قضا آید

کفارت نه هو الصحیح کذا فی ... سؤال برای قبول کردن
گواهی بر دیدن ماه رمضان دعوی شرط است یا نه
جواب بر قول امام اعظم شرط است و بر قول صاحبین نیز دلیل
شافعی بدین مفهوم است ... سؤال اگر در مطلع
ابر یا غبار باشد ماه شوال و ماه ذی الحجه بگواهی چند کس ثابت
باشد جواب بگواهی دو عادل کذا فی المحیط سؤال اگر درین
اگر در مطلع ابر و غبار نباشد حکم چیست جواب
بگواهی جمعی بسیار که از یک محلت نباشند سؤال
در صورتی که در شهر ماه رمضان نو دیدند اما یک نفر عدل از
بقای ... آمده که ... حکم گواهی او
چیست جواب مقبول است بحکم روایت ظاهر و اگر در غبار
ثابت شد و حکم ... دیگر غیر مقبول باشد کذا فی الینابیع سؤال
در شهر ماه رمضان شب دوشنبه دیدند ... اهل
روزه ماه و در شهر ... پیش قاضی گواهی دادند که ...
ماه شب یکشنبه دیده امروز روز ... است ... روزه

[illegible]

۷۵

قاضی را نه از بوده ... عید است چون ... شده
از مطلع ... غبار نبود ... ماه رمضان دیده شده ...
... و آن ... روز عید در روز ... بیست
باشد جواب نه کذا فی المحیط سؤال اگر در شهری
سی روزه داشتند بحکم رویت در شهری دیگر بیست
روزه داشتند بحکم رویت ... این شهر یک روزه قضا لازم
گردد یا نه جواب گردد مگر آنکه میان هر دو شهر مقداری
تفاوت شده که مطلع تفاوت باشد کذا فی ... سؤال
در شهری دو نفر گواهی پیش قاضی رویت هلال رمضان دادند
قاضی بر ... دعوی و عدالت بدین حکم کرد چون سی روزه
تمام شد ... مطلع ماه دیده نشد حکم این قضیه چیست
جواب ... سؤال
اگر ماه شوال ... حکم چیست جواب از شب آینده
... در قریه که قاضی نیست
... ماه رمضان یک نفر عادل گواهی داد در مطلع علت

باشد بر قول او و مسلمانان روزه لازم گردد یا نه جواب
گردد کذا فی المحیط کتاب الصوم در شکننده روزه
سوال در روزه فرض و در روزه نفل چون صایم
بفراموشی طعام یا شراب خورد یا جماع کند روزه شکند
یا نه جواب نه کذا فی الهدایه سوال اگر مگسی در دهن یا بینی
صایم یا آب یا طعام رفت حکم روزه چیست جواب بر وی قضا آید
کفارت نه کذا فی المضمرات سوال اگر صایم بفراموشی
چیزی خورد و نزدیک او کسی هست که او را خوردن می بیند
مراو را رسد که یاد دهد یا نه جواب مختار آنست که ترک اخبار
مکروه است مگر آنکه بسبب خوردن نسیان او را قوت باشد
برای صوم و صلوة و نیز ضعف حاصل آید کذا فی الکافی
سوال اگر روزه دار در فراش شد و ورا احتلام افتاد
روزه وی تباه شود یا نه جواب نه کذا فی الفقه سوال
اگر بسبب نظر کردن زنی انزال شود یا بسبب آلت را حرکت آرد و انزال
وی تباه شود یا نه جواب در صورت اول نه در دوم تباه شود

کذا فی



کذا فی الهدایه سوال اگر کسی را احتلام افتاد وی پنداشت
که روزه وی تباه شد بعده عمدا طعام چیزی خورد حکم روزه وی
چه باشد جواب کفارت لازم گردد کذا فی الخلاصه سوال
اگر در ماه رمضان صایم بفراموشی طعام خورد یا آب خورد
یا جماع کرد چون یاد آرد که روزه بود پنداشت که روزه شکست
آنگاه عمدا چیزی خورد اکنون حکم چه باشد جواب بر وی
قضا آید ولیکن کفارت نه کذا فی المضمرات سوال
اگر انزال شد در خشم روزه تباه شود یا نه جواب نه
کذا فی جامع الصغیر فایده در مضمرات میگوید که در ذخیره آورده است
عورتی مرد خود را از دور گرفت در ماه رمضان خوا هم آمد
بعضی گفته اند هر دو قضا و کفارت باشد فاما این در صورتی
است اگر مرد با او عورت خود و اگر عورت مرد را فرو نهاد
و خود با لکشر با مرد فراهم آمد در این صورت بر مرد کفارت نیست
فاما قضا باشد در عورت هم قضا و هم کفارت فاما فتوی
آنست که بر مرد کفارت نیست بر زن نیز سوال

روزه دار در آب در آید یا آب بر سر و اندام بریزد و یا جامه تر
بلا کرده حکم روزه چه باشد **جواب** باکی نیست هو المختار
فی المستصفی **سؤال** اگر در ماه رمضان به بوسه زدن یا مس کردن
زن انزال شود حکم روزه چیست **جواب** بروی قضا آید کفارت
نه کذا فی الهدایه **سؤال** اگر در ماه رمضان کسی بوسه دهد حکم
چه باشد **جواب** باکی نیست اگر ایمن باشد از انزال و جماع و الا
مکروه کذا فی الواقعه(?) **سؤال** اگر روزه دار قی کند روزه شکسته
باشد **جواب** نه مگر آنکه عمداً کند چیزی که در دهن میان دندانها از پیش باز(?)
درون رود و به کمتر از نخودی باشد و در شکم رفتن بقول محمد علیه الرحمه(?)
روزه تباه نشود هو الصحیح کذا فی جامع المضمرات **سؤال** آنچه میان [illegible]
نشود چیزی از آن کسی فرو برد چنانچه پاره گوشت یا شکر خسته و مثل آن
حکم روزه چه باشد **جواب** بروی قضا آید فقط **سؤال** اگر مگس
در دهن در آید و فرو رود یا غبار در روزه شکسته باشد **جواب**
نه کذا فی مجمع البحرین **سؤال** اگر از بن دندانها خون آید و آن در شکم
فرو رود حکم روزه چیست **جواب** اگر آب دهن بر آن غالب باشد

تباه نشود



تباه نشود و اگر خون غالب باشد تباه شود و قضا لازم آید فقط
**سؤال** اگر از چشم [illegible] بیاید از آن آب
و نفس او در رنگ گردانیدن اثر کند سرخ یا زرد یا سبز اثر از زرد(?)
روزه شکسته باشد **جواب** نشکند کذا فی الکبری **سؤال**
اگر آب دیده در حلق صایم رود روزه تباه شود یا نه **جواب**
نه مگر آنکه بسیار باشد که قطره ها در تمام حلق بیاید پس آنگاه شکند
چنانچه در [illegible] کذا فی الکبری **سؤال** اگر صایم گوش خود [illegible]
و آب اندر گوش فرو برد روزه شکسته باشد **جواب** اگر [illegible]
بشکند مگر از آن نه در شکستن بر آن عمداً کفارت لازم آید
مگر آنکه [illegible] فرو برد
آنگاه قضا آید کفارت نه کذا فی الخلاصه **سؤال** اگر در گلوی
خود صایم خرما یا حلوا [illegible] سفید باشد چنانکه روغن [illegible]
از آن خرما روزه بشکند یا نه **جواب** بشکند اگر [illegible] و الا نه
چنانچه آب و نحو ذلک کذا فی النافع و المختار فی الکبری **سؤال**
مسواک تر و خشک مر روزه دار را اول وقت و آخر وقت جایز است

بانه جواب نه کذا فی الهدایه سوال کدام عذرهاست که بدان
صیام را رخصت است جواب حکیمی ترس اند سود در مرض روزه داشتن
زیاده شود و عورت حامله و زن شیر دهنده چون بفرزند یا بشیرخوار زیان رسد
یا بشیرخواره و تشنگی سخت و گرسنگی که سبب هلاکت باشد از این جمله
حکم افطار روزه دارد کذا فی التحفه سوال مرد روزه دار را آب در دهن
کردن غیر وضو چگونه است جواب بد است مکروه است سوال
اگر صائم دارو در بینی یا در حلق او آب باران در آمد روزه
شکسته باشد جواب بشکند سوال اگر غباری یا دودی در
دهن صائم در آید یا در بازو مگس خود بحلق رسید روزه شکسته نه
جواب نه سوال اگر کسی در روزه جماع کرد و همچو جماع
یاد آورد و خود را نسرزنش حکم صوم او چه باشد جواب بیاد بود
الدلیل کلها فی مجمع البحرین سوال سبب لزوم کفارت صوم کدام است
جواب بی جماع کردن در حالت سلامت در روزه ماه رمضان
و خوردن در شب میان غذا یا دوا و سبب از شب سوال
کفارت صوم چیست جواب برده آزاد کردن یا شصت مسکین را

طعام



طعام دادن یا دو ماه متصل روزه داشتن دیگر روزه ها فی قضا در بیان
دو ماه مذکور هیچ روزه نقصان نکردن سوال اگر شب روزه
نکرده چیزی از زوال خورد یا پیشتر از زوال نیت کرد
بعد زوال شکست حکم چیست جواب بر دامن کفارت نیاید
کذا فی مجمع البحرین سوال اگر کسی انگشت خود را در دبر آورد
حکم روزه وی را چیست در وی چه باشد جواب غسل و قضا ردیست
لازم گردد اگر انگشت خشک باشد سوال اگر مسافر در روزه
داشتن بضرر نباشد او را افضل چیست جواب
روزه داشتن کذا فی الکنز سوال اگر کسی در ماه رمضان بیمار نبود
مراد او را قضای روزه چه گونه باشد جواب بر قول امیر المؤمنین علی
وابن عباس رضی مراد او را روزه نیت روزه داشتن کذا فی مجمع البحرین
سوال قضای روزه رمضان پی در پی چند روز شود متصل دارد
یا متفرق جواب مخیر است که متصل بدارد کذا فی الهدایه
سوال شیخ فانی که او را طاقت روزه داشتن نباشد
او در ماه رمضان چگونه کند جواب از هر روزه نیم صاع گندم

صدقه دهد این را فدیه گویند کذا فی الهدایة سوال اگر کسی نماز
و روزه فوت باشد بعد مردن وی بهر سقوط آن وصیت جواب
اگر وصیت کرده باشد بهر روزه و هر نمازی فدیه دهند و اگر وصیت نکرده
وارث تبرع کند از جهت او فدیه دهد روا باشد و نیابت روزه
روزه داشتن و ادا نماز گذاردن روا نیست کذا فی المضمرات
سوال اگر کسی روزه نفل نیت کند بعد شروع روزه بشکند
بروی قضا لازم گردد یا نه جواب گردد کذا فی التاتارخانیه سوال
زنی در ماه رمضان روزی که عادت ایام حیض او بود روزه نیت
بعده ازان روز حیض او را عادت شد یا مرد بیمار از روز نوبت تب بودن
ازان روز روزه نیت نکرد یا از روز او تب نیامد حکم قضا لازم
می باشد جواب کفارت لازم شود کذا فی الذخیره سوال
سحری بخورد بگمان آنکه شب است حوالی آن بر مشرق دید صبح دمیده
است یا کسی افطار کرد بگمان آنکه آفتاب غروب شده بعده کشف شد
که آفتاب هست برای آن چه حکم جواب قضا دهد مبارک باشد روز
کذا فی الهدایه سوال اگر رویت ماه شوال نشان دید

اول عید



اول عید کردن بحکم خود روا باشد یا نه جواب نه کذا فی الکبری سوال
زن را روزه نفل داشتن بغیر اذن شوهر روا بود و بنده و کنیزک را بغیر اذن
مولی و اجیر را بغیر اذن مستاجر روزه نفل شاید یا نه جواب
نه مگر آنکه شوهر زحمتی باشد یا غایب یا حیض و اجیر را روزه داشتن
فتوری در عمل نباشد روزه روا کذا فی الهدایه سوال
اگر کودک تشنه حرارت را شکم روان شود و اطبا مرد ایشان را افطار دادن
دارو در ماه رمضان و آن بیمار مرد ایشان را شاید که روزه بشکند بدین سبب یا نه
جواب شاید بشرط آنکه اطبا بصیر باشند و در حکمت بوی ملاک است
باشد و الله اعلم بالصواب باب در بیان اعتکاف
سوال اعتکاف بر چند نوع است جواب بر سه نوع است
واجب و سنت و نفل واجب آنست که مسلم بر خود واجب گرداند
و سنت آنست در عشره آخره از ماه رمضان که رسول علیه السلام
بیان مواظبت کرده و نفل آنست که در مسجد در آید نیت
اعتکاف دارد بغیر صوم یا با صوم و غیر جای روا نیست کذا فی المضمرات
سوال اعتکاف در کدام موضع جایز است جواب در مسجدی

کر وران حاجت شود با وزن وافست والتیج کذا فی الخلاصه
سوال معتکف را برای کدام حاجت و کدام کار از مسجد بیرون
آمدن شاید جواب بر حاجت انسانی و نماز جمعه کذا فی الهدایه
سوال برای نماز جمعه چه وقت بیرون آید جواب در وقتی که بعید از بیرون
بیشی از نماز جمعه چهار رکعت یا شش رکعت بگذارد اگر بیشی ازین رود
اعتکافش تباه نشود اما مکروه باشد کذا فی المضمرات سوال
اگر معتکف برای قضا حاجت انسانی در خانه ساعتی درنگ کند حکم او چیست
جواب اعتکاف او بر قول ابو حنیفه تباه شود و بر قول صاحبین نشود تا زانکه از
نیم روز زیاده درنگ نکند کذا فی الینابیع سوال اگر معتکف در مسجد بیع
و شرا کند چگونه باشد جواب باکی نیست اگر از بهر تجارت نباشد
و کالا در مسجد حاضر نکند کذا فی الینابیع سوال اگر غیر معتکف در مسجد بیع
و شرا کند حکم او چیست جواب مکروه است سوال در باب سخن گفتن و ناگفتن
در حق معتکف چه فرموده اند جواب ناگفتن بهتر باشد و گفتن هر آنکه سخن است
بگوید اما روا نیست که بکلام باطل مشغول شود باب در بیان حج سوال
حج در اسلام فرض عین است جواب بلی فرض است علی الفور نزدیک امام ابو یوسف

این اصح است

٨٠

این اصح است روایتی از امام اعظم بر مذهب علم است اما نزدیک امام محمد تراخی
اختلاف در فور و تراخی آنست که چون مکلف امکان را در حال یابد نزدیک
امام ابو یوسف بر فور آرد و قضیه کند تا بهر آن سال می آرد اگر سال ادا
توقف کند بشرط عمر است این شخص فاسق باشد لا فی قضا شهادت باشد
احکام فساق بر وی لازم گردد اما نزدیک امام محمد چون تراخی باشد
احکام فساق بر وی لازم نکرده اما ادای حج چنانچه در کلام مجید خبر گفته
قال الله تعالی الحج اشهر معلومات مراد ازین ماه شوال و ذوقعده و ده روز از ذی الحجه
وافرغم الدوام ماندا اشهر کرد نعقد للاذ شرط لکن یکره والذکره
ان احرم بشی من اشهر الحج فی طرف ادا سعی در فضا العمره ان شئت کلها و بعضها
فی ایام النحر الی ایام التشریق تباه ازین شش از اوقات معلوم است
بلغه بکراهیت و شکی علی کرد تن اجزای از اعمال حج چنانچه طواف زیارت
و سعی بین الصفا و المروه پیشی از شهر حج در است اما وقت عمره
تمام سال است اما جواز شرط وجوب بر جمیع و تعالی و صحت قدرت بر زاد و راحله
که زاد بود از مسکن و از خریده ازان ایام ... نفقه عیال فرزندان را
خیدان و به که خود را برد را بار در بر و این جهل ازین نفقه زیاد کند

زیرا که مجرد آمدن از سفر حج زمانه و دیگر خود ملکی ری مشغول بود اند
و این راه میسر باید و در اینجان باشد که در خشکی و تری اگر غالب این است
این هنجر اگر غالب خطر است خطر باشد و زنان را محرم در سفر شرط است
سؤال اگر حجی یا عمره احرام بشکند بعد الاحرام حج باطل شد یا بنده
آزاد گشت هم بدان احرام حج بجا آورد آن از فرض کفرت باشد یا نه
جواب نه بلکه از نفل و لو وجه بیرون اعاده الاحرام قبل الوقت دری
حجة الاسلام جاز و العبد لو فعل ذلک لم یجز لان احرام الصبی غیر لازم
شعاع اگر حیثی صبی بنده از احرام باز گشته و احرام دیگر ببندد آن حج
حج او از فرض گردد باشد و آن بنده که آزاد شد حج از فرض گردد نشده
نفل گردد و فرض ساقط نشود [illegible] سؤال مواقیت احرام کدام است
جواب مر اهل مدینه را ذو الحلیفه که آن از مدینه بقدر [illegible] است
است و ذو الحلیفه تا مکه دوازده مرحله است و مر اهل عراق را
ذات عرق و این نام وادیست که از مکه دو روزه است و مر اهل شام را جحفه
و جحفه را [illegible] و آن از مکه [illegible] است چنانکه از مشارق
آورده است الجحفة ای میقات اهل الشام و [illegible]

مر اهل نجد

81

مر اهل نجد را از قرن و آن دو روز راه است از مکه و مر اهل یمن را
یلملم و آن سه روز راه است از مکه اگر ازین مواضع بگذرد بی احرام
بعد احرام آورد و نیت حج [illegible] نکرد سؤال اهل مکه را ازین
مواضع نزدیکتر است ایشان احرام از کجا گیرند جواب از حل گیرند
یعنی ورای حرم اهل مکه و مر اهل مکه را از حرم و از حل مر عمره را یعنی حل
ورای حرم اهل مکه سؤال اگر شخصی یکبار حج بجا آورد بعده نعوذ بالله
مرتد گشت باز مسلمان آورد حج باز بجا آرد یا نه جواب اگر استطاعت
دارد بار دیگر بجا آرد فایده پانزده جایست که آنجا دعا کنند
[illegible] دعا [illegible] شود [illegible] دوم [illegible]
حجر اسود کنند سیوم [illegible] در کعبه [illegible] مقام ابراهیم علیه السلام [illegible] چهارم
چون از صفا فرود آید [illegible] پنجم [illegible]
ششم از [illegible] بین الصفا والمروه هشتم بعد از طواف رکعتی
[illegible] نهم بعد از [illegible] دهم بعد از [illegible] یا قصر
یازدهم عند [illegible] دوازدهم عند [illegible] سیزدهم [illegible] چهاردهم
[illegible] علیه السلام [illegible]

روزی کرده اند آمین رب العالمین **فصل** در بیان احرام سنت

**سوال** چون کسی خواهد که احرام بندد در احلیوه بایدکرد **جواب**

اول دفع موی زوده بهتر آنست که غسل کند دو جامه بپوشد نو یا کهنه شسته

یکی ازار دوم ردا و بجای غسل وضو نیز سنت است فاما آنکه بوی خوش استعمال

کنی آن بایستاده نهد و کانه نماز بگذارد و بعد از آن دعا بگوید اللهم لبیک

لا شریک لک لبیک ان الحمد لک والنعمة لک والملک لا شریک لک لبیک

کذا فی مجمع البحرین **سوال** اگر حایضی یا نفسا خواهد که احرام بندد

در حق ایشان غسل این حکم هست **جواب** زنان نیز بجا آرند از آنکه

از دو جهات سنت کذا فی التتارخانیه **سوال** اگر احرام بندد که او در درون حرم

باشد میقات احرام کدام است **جواب** حل است **سوال** زمین حرم چه

مقدار است **جواب** از جانب شرق شش میل است و از جانب دوم

دوازده میل و از جانب سوم هژده میل و از جانب چهارم بیست و چهار میل

کذا فی الکبری **سوال** محرم را دوی کشیدن و در آیینه دیدن و شیشه دیدن

و موزه کشیدن و کلاه و دستار بر سر کردن و تجارت و تکلی کردن

و در مدت بر شکار کردن جایز هست یا نه **جواب** نه کذا فی مجمع البحرین





**سوال** دیگر غیر موزه یا ازار دیگر جامه به جامه نیز نباشد مگر جامه رنگین

از زعفران یا ورس چاک زدن کند **جواب** فرود نیز از ساق تا کعب موزه را

ببرند و جامه رنگین را بشویند اگر چه زنگ او رود بپوشد کذا فی القدوری

اگر محرم غسل کند یا عود بسوزد درو اهمیت باشد **جواب** همیشه کذا فی الهدایه

**سوال** چون در مکه در آید نخست کجا برود **جواب**

در مسجد الحرام **سوال** چون نظر او بر کعبه افتد چه کند **جواب**

تکبیر و تحلیل گوید و دعا بخواند و حجر الاسود کند مقابل تکبیر گوید و دست بلند کند

چنانچه از نماز و حجر الاسود را بوسه اگر بخواند اللهم سلامت ایشان گفته

**سوال** اگر آفاقی باشد بعد از آن چه کند **جواب** طواف قدوم هفت شوط

آغاز از حجر الاسود باشد از دست ایشان متصل در کعبه سه شوط از آن رمل کند

جایز آن است که باید بعده چهار شوط دیگر بر می آید آنچه بکند از حج

الثانی **سوال** اگر در کاه طواف در اول شوط رمل فراموش

کرد فیه یا با بهار نگذشت در چهارم قضا کردن جایز هست یا نه **جواب**

نه اگر چه در سه شوط فراموش کرده است کذا فی المضمرات **سوال**

در شوط از طواف چه است که کند **جواب** باستلام حجر الاسود الرکن یمانی

و الله اکبر و تهلیل گوید **سوال** ختم طواف که کند پس باستلام حجر اسود
بعده نزدیک مقام ابراهیم علیه السلام برود و دو گانه نماز بگذارد که
آن واجب است این طواف را طواف قدوم گویند برابر بکم این طواف
نیست **جواب** پس از این چه باید کرد **سوال** سوی صفا بیرون
آید بر کوه صفا سوار شود روی سوی کعبه کند تکبیر و تهلیل گوید درود
بر پیغمبر فرستد و دست برا دارد و حاجت خواهد **سوال** چون از صفا
فرود آید چه کند **جواب** سوی مروه با سکونت و نرمی روان شود
چون در بطن وادی رود در آنجا میان میلین اخضرین سعی کند
تا مروه رسد آنگاه بالای مروه سوار شود آنچه بالای صفا گفته است
همان بگوید بعده فرود آید سعی هفت طواف کند آغاز از صفا کند
ختم بمروه این سعی واجب است نه رکن بعده بیاید در مکه ساکن گردد
هر گاه اتفاق افتد طواف کعبه کند تا هفتم از ماه ذی الحجه چون هشتم روز
شود امام بر منبر بر آید خطبه بگوید تعلیم بیرون آمدن سوی منا و نماز گزاردن
در آنجا و طریق بازگشتن بخواند **سوال** از مکه مبارکه کدام روز
بیرون آید و چه کند **جواب** روز ترویه یعنی هشتم روز از ماه ذی الحجه



چون نماز بامداد بگذارد سوی عرفات بیرون آید در عرفات تا وقت نماز پیشین
باشد چون آفتاب از سر بگردد امام با جماعت ظهر و عصر بیک اذان و اقامت
بگذارد بعده خطبه بخواند در آن وقوف عرفات و مزدلفه تعلیم کند
و رمی جمار کند و نحر و حلق و طواف زیارت بعده توجه کند سوی موقف اعظم
باشند نزدیک جبل رحمت مستقبل قبله وادی آنست که امام سوار شود
مردم را تعلیم کند مناسک حج و باید که مردمان نزدیک امام باشند
و استماع کنند در آن موقف دعا کند ولی رسول صلی الله علیه وسلم و چون
آفتاب فرو آید امام با مردمان باز گردد بر سوی مزدلفه بیرون آید
چون بمزدلفه رسد مستحب آنست که نزدیک کوه قزح باشند نماز شام و خفتن
بیک اذان و اقامت با مردمان بگذارد و میان هر دو نماز فاصله بنفل نکند
اگر بنفل فصل کند عشا با اقامت دیگر بگذارد چون صبح شود امام نماز فجر
با مردمان سحر در وقت تاریک بگذارد و بعده باستند و خلق تکبیر و دعا کنند
و این وقوف واجب است نه رکن و ترک کردن بغیر عذر لازم دارد تا
چون آفتاب بر آید امام با مردمان باز گردد سوی منا از آنجا رمی جمار کنند
از بطن وادی بهفت کلوخ کیفیت رمی آنست که سنگ ریزه بر پشت انگشت

رست بنهد و با شتقاست انگشت سبابه چنان بیندازد که مقدار
بنجاه گز بیفتد و بکمتر از آن جوازست اما ترک سنت است اگر از فور
سنگ دور تر انداز در سنگ نباشد بعده قربانی ذبح کند بعده حلق
یا قصر کند اما حلق افضل است بعده هم در روز نحر یا بروادان در یکم
طواف زیارة هفت شوطی آرد و بعد طواف دوگانه کند و این
طواف فرض است در کن است بعده باز گردد در منا آید آنجا بماند
چون آفتاب از سر بگردد در روز دوم از روز نحر رمی جمار کند سه موضع اول
نزدیک مسجد خیف هفت سنگریزه بیندازد با هر یک تکبیر گوید
و آنجا اندکی بایستد بعده نزدیک جای دوم رمی جمار کند هفت
سنگریزه بیندازد و در آنجا نیز ایستاده شود بعد رمی جمار جمره عقبه و آنجا
وقف نکند و در هر دو وقف در جمره اولی و ثانیه دستها بردارد و به تکبیر
دعا و ثنا کند اللهم اغفر للحاج و لمن استغفر له الحاج بعده در روز سیوم
از نحر بعد زوال همین طور رمی جمار کند و الله اعلم بالصواب

## کتاب الطلاق

در بیان طلاق **سوال** از الفاظ
پارسی چیز لفظ صریح است یا نه **جواب** سه لفظ است یکی بهِ کردم

۸۴

او را گذاشتم سوم بای کشاده کردم فاما دست باز داشتم و رها کردم
کنایت است واقع بودن باین است کذا فی التجنیس **سوال**
چنانکه بدست باز داشتم و رها کردم این هر رجعی است واقع بودن الفاظ این
طلاق رجعی است بروایت فتاوی سراجی بهله کردم باین است
در قوله بای کشادم نیز باین باشد اگر نیت بر نیت کند در قوله
[illegible] رها کردم نیز نیت [illegible] نیت باین واقع شود [illegible]
المسائل کلها فی التجنیس **سوال** اگر کسی طلاق صریح گفته بعقب
آن باین میگوید یا باز عقب آن صریح میگوید آخره واقعه شود یا نه
**جواب** شود **سوال** در صورتی که عقب باین باز باین گوید
حکم بودن چه باشد **جواب** واقع نشود مگر معلق کرده باشد
بشرطی و آن شرط موجود شود کذا فی الکبری **سوال**
اگر مردی زن را گوید که تو طلاقی زن او را پیش گفت بکشید
او گفت بدین معیار حسنه طلاق واقعه شود **جواب**
[illegible] عدد **سوال** اگر گوید است طلاق [illegible] بعد کشیدن تمام
گوید ثلث طلاق واقع شود یا نه **جواب** گردد [illegible]

سوال اگر مردی گفت تو طالقی بعد ماهی که در مرض است
اگر در مرض هیچ نیفتاده باشد بر وی چند طلاق واقع شود جواب
یکی سوال اگر زنی از مرد طلاق خواست مرد گفت ترا هیچ[illegible]
طلاق زن گفت مرا سه طلاق بایست مرد گفت ترا دادم [illegible]
ترا [illegible] واقع شود یا نه جواب نه سوال
در صورتی که زن گوید مرا سه طلاق ده مرد گفت انت طالق یا گفت
قد طلقتک بر وی چند طلاق واقع شود جواب در انت طالق یکی
مگر آنکه نیت کند و در قول قد طلقتک عدد سوال مردی گفت
دختر [illegible] طلاق [illegible] نام زن [illegible] نام پدر زن خود علی است
چون او را [illegible] کلام [illegible] زن وی مطلقه گردد یا نه
جواب نگردد سوال مردی گفت زن من زینب دختر احمد
طلاق [illegible] است که زن وی نام دیگر دارد و نام وی زینب نیست
آن زن وی مطلقه گردد یا نه جواب نه سوال در صورتی که گفت
که فاطمه [illegible] طلاق [illegible] زن وی فاطمه است [illegible]
[illegible] چه حکم باشد جواب طلاق واقع شود [illegible]


یا البهمس سوال اگر کسی [illegible] نگوید [illegible] زن من
انت طالق کند حکم چیست جواب در اول واقع شود در دوم [illegible]
امام اعظم ابو حنیفه رحمه الله علیه سوال زنی گفت مرا سه طلاق ده مرد گفت
یکی [illegible] گفت داده گیر طلاق واقع شود یا نه جواب در صورت اول [illegible] در صورت
آخر [illegible] ایقاع باشد سوال زنی [illegible] دیگر [illegible]
[illegible] اکراه کرد تا سوگند بطلاق [illegible] بعده زن [illegible] آن کرد
[illegible] طلاق واقع شود یا نه جواب نه سوال اگر کسی زن خود را
گوید انت طالق [illegible] بر وی چند طلاق واقع شود یا نه جواب
یکی سوال اگر کسی بنگ خورد و از آن مستی آمد و در آن حال زن خود را
طلاق گفت حکم این طلاق چه باشد جواب واقع شود [illegible]
[illegible] طلاق نشود [illegible]
سوال اگر [illegible] که از [illegible] مست شود
در آن حال طلاق گوید واقع شود یا نه جواب نزدیک امام اعظم رحمه الله
و نزدیک امام محمد [illegible] بر قول امام محمد رحمه الله است سوال
مردی زن خود را دو طلاق گفت بعده او را کسی رسید که تو زن خود را

سه طلاق گفته وی گفت آری برای قایل از زن مذکوره بغیر تحلیل
حلال نباشد یا نه **جواب** نباشد **سوال** اگر زن مذکور چنین جواب
نشنیده باشد مراد از نیت اگر خود را بدو تسلیم کند یا نه **جواب** نه **سوال**
مردی زن خود را به نیت طلاق گفت ترا خبری نباشی یا گفت میان ما نکاح
نبود یا گفت من ترا بزنی نیاورده ام طلاق واقع شود یا نه **جواب**
اگر گوید میان ما و شما نکاح نیست یا بگوید نیستی تو زن من
به نیت طلاق کند حکم چیست **سوال** در اول واقع شود در دوم بقول
امام اعظم ابو حنیفه رحمة الله علیه **جواب** مردی از شوهر دادن ابا نمود خویش او را
و گریست که ترا نگذارم تا دختر مرا طلاق نکنی پس وی گفت که دختر ترا
سه طلاق بوده هنوز بیرون نیامده که گفت مرادم ازین کلام منکوحه خود
نبود بل دختر تو که زن من نیست قول وی را تصدیق کنند یا نه **جواب**
نه یا نه گفته [illegible] **سوال** اگر کسی زن خود را گوید است طالق بعده
گوید مرادم بدین کلام آن بود تو رها شده از بند تصدیق باشد یا نه
**جواب** باشد بینه و بین الله تعالی اما قضا نباشد کذا فی التهذیب
**سوال** مردی گفت اگر شش ماه نفقه من ز زینب رسد نفقه خود را

طلاق



طلاق گوید بعده مرد مذکور از سفر هیچ و زر فرستاد فاما از شش ماه
نفقه زینب کفایت نشود حیض شش ماه تمام شود آیا طلاق بر زینب
باشد یا نه **جواب** باشد کذا فی الخلاصه **سوال** مردی دو زن دارد
زینب و حفظه او گفت ای زینب حفظه گفت لبیک مرد گفت تو طالق
شرعا بر کدام واقع شود **جواب** بر حفظه که لبیک گفت **سوال**
در صورتی که مرد گوید من نیت زینب را طلاق داشتم حکم چیست **جواب**
زینب نیز مطلقه گردد باقرار کذا فی الخلاصه **سوال** مردی گفت
هر کرا که [illegible] است که [illegible] بمردن آنکه زن ان مطلقه گردد یا نه
**جواب** گردد **سوال** مردی گفت اگر دختر فلان مرا زنی دهم
زن طالق بعده دختر فلان را در نکاح آورد طلاق واقع شود یا نه
**جواب** شود **سوال** طلاق رجعی در حق غیر مدخول بها رجعی است یا بائن
**جواب** بائن کذا فی البزازیه **سوال** دو کس عدول نزد یک زینب
گواهی دادند که شوهر تو مرا سه طلاق گفته است که او غایب است
شرعا زینب را روا است که نفس خود را بعد انقضاء عدت به دیگری نکاح دهد
یا نه **جواب** تواند [illegible] کذا فی فتاوی ظهیری **سوال** زنی گفت

مر شوهر خود را که بعد از ده ماه است که گفتی ترا طلاق کفتم شوهر منکر گردید
زید را تصدیق نه داشت پس عدت زید از وقت طلاق لازم گردد یا
از وقت اقرار جواب از وقت اقرار کذا فی الفتاوی والفتوی
علی ان العدة من وقت الاقرار سوال اگر زید گفت دایم که در متاع
الحیض کنم زن من بطلاق ثلثه بعده زید از متاع در بیع رفت چون
باز آمد انکار کرد طلاق واقع شود یا نه جواب نه کذا فی الواقعات
سوال زید عمر را گفت که مرا بتو حاجتی است حاجت من روا کن عمر گفت
روا کنم زید او را گفت دختر خود را بطلاق بده گفت حاجت این است که زن خود را
طلاق کنی اگر عمر طلاق نکرد به طلاق معلق واقع شود یا نه جواب
نه کذا فی الواقعات سوال میان شوهر و زن تنازع شد زن
مر شوهر را گفت تو مرا سه طلاق گفتۀ شوهر منکر شد که من چنان
گفته ام پس حاکم بقول کدام باشد جواب بقول زن کذا فی الجواهر
سوال اگر شوهر گوید که من چنین گفته ام ترا سه طلاق اگر در سرا بروی
و زن منکر بود که تو طلاق گفته تعلیق نکرده راجح قول که باشد جواب
قول شوهر و زن والله اعلم سوال خاطب و مخطوبه انعقاد نکاح بعبارت

باب ۳۹ در بیان عقد نکاح

کردند



کردند که هر دو فهم میکنند بدین عبارت نکاح صحیح باشد یا نه جواب
باشد کذا فی الفتاوی سوال مردی مردی را گفت که دختر خود را
برای پسر تو دادم مخاطب گفت قبول کردم برای پسر خود مخاطب
مذکور را او پسر است نکاح منعقد شد یا نه جواب شد سوال
در صورتی که مخاطب مذکور گفت همین قدر که قبول کردم حکم چیست
جواب نکاح منعقد گردد سوال مردی زنی را از زنی خواستگاری کرد
بعد از آنکه را اختیار باشد نکاح مذکور را اگر پیش قطع منعقد گردد
یا نه جواب گردد سوال در صورتی که چنین گفته که فلانی را از برای تو خواستم
اگر ... رضا داده حکم چیست جواب نکاح منعقد شود کذا فی الکبری
سوال اگر یکی از عاقدین کلام شنید دوم نشنید صحیح باشد یا نه جواب
نه کذا فی الخلاصه سوال ایجاب و قبول از تقریر عاقدین یکی گواه
نشنید دوم شنید بعده باز تکرار کردند آنکه نشنیده بود شنید بهر دو
بالاتفاق نشنید نکاح صحیح باشد یا نه جواب نه کذا فی الخلاصه سوال
نکاح بحضور شاهدان و گواهان در زمان منعقد گردد یا نه
جواب نه کذا فی الکافی سوال نکاح نابینا و محدود در قذف

و فاسقان و دلیران منعقد شود یا نه جواب شود سوال اگر یکی از ابنان
شکر شود بگواهی دیگر ثابت شود یا نه جواب نه مگر آنکه هر دو ایشان
شکر باشند و در دیگر … ناکحان سوال اگر قاضی شافعی از طرفه مرد حنفی
از ترکیه حکم کرد جایز باشد یا نه جواب کذا فی الوقایه سوال
برای حضور دو نفر … که … قضیه نکاح … دختر خود را به
زنی داد و زن نیز قبول کرد … اختیار … از قضیه … هیچ …
نمی آرند شرط جایز باشد یا نه نه باشد کذا فی الکافی سوال اگر مردی
بحضور گواهان گفت که این زن من است آن زن گفت که این شوهر
من است … نکاح میان ایشان منعقد گردد یا نه نه سوال
در صورتی که … گواهان … گفتند این زن … نکاح کردید
گفتند آری آن نکاح درست باشد یا نه جواب باشد کذا فی الکبری
سوال مردی گفت شما گواه باشید که این زن … در … است
است … زن … از درون خانه آواز داد که من … پذیرفتم
نکاح … منعقد گردد یا نه جواب شود اگر در آن خانه با وی زنی دیگر نباشد
مگر آنکه گواهان آواز او شناسند کذا فی الفتاوی سوال زنی نقاب

کنند



کشیده و گفت که نفس خود را به تو دادم و زن نیز قبول کرد اما گواهان
نه دیدند که این همان کیست نام او … ایشان نگفته‌اند همچنین
نکاح جایز باشد یا نه جواب باشد مگر نزدیک امام … باشد سوال
اگر مسلم ذمی را بحضور دو نفر در نکاح آورد درست باشد یا نه
جواب باشد اگر مرد … شود … ایشان نکاح …
یا نه جواب نه سوال مردی را … داد … در نکاح
آوردن درست باشد یا نه جواب نه کذا فی الکنز سوال …
نزد اهل … باشند یا نه جواب نه … مگر آنکه …
…
… باشند کذا فی … سوال دو زن …
… باشد دو زن میان ایشان نکاح روا نبود …
…
… یا نه جواب نه کذا فی … سوال مردی …
… در نکاح آوردن جایز باشد یا نه
جواب نه کذا فی الوقایه سوال مردی دو خواهر را به یک عقد تزویج کرد

معلوم نشد که اول کدام بود و آخر کدام تفریق روا داشتن هست یا نه
جواب هست کذا فی الکنز سوال جمع در میان دو زن
که یکی را در نکاح زید بود و دوم دختر وی از زنی دیگر است درست باشد
یا نه جواب باشد کذا فی الوقایه سوال خواهر را تزویج کرد که
خواهرش و بنده را تزویج الکه خواهرش درست باشد یا نه جواب نه کذا فی
الوقایه سوال اگر خواهد با کنیزک خود عقد نکاح بکند برای احتیاط
بخوف آنکه شاید استفراش او باطل باشد شاید یا نه جواب شاید سوال
چون کسی چنین گفته مهر وی کمی کند در المهر با کابین بعد از متی از وی
طلب آید یا نه جواب نه کذا فی الینابیع سوال مسلم را زنی کتابیه و زنی
حاجیه که پرستش کند بر گرفته باشد و یکی از زنهای در نکاح آوردن
جایز است یا نه جواب باشد کذا فی الوقایه سوال مرده را زیاده از
چهار زنی و بنده را زیاده از دو زن در نکاح آوردن درست است یا نه
جواب نه سوال اگر کسی چهار زن دارد یکی را طلاق بائن گفت
یا به طلاق و هنوز عدت او منقضی نشده زنی دیگر را نکاح آوردن
روا هست یا نه جواب نه کذا فی الکنز سوال زنی که از زنا آبستن باشد



را اگر شخص زنا کرده او را در نکاح آوردن جایز است یا نه جواب هست لیکن
وطی نشاید تا وضع حمل کند کذا فی الخلاصه سوال کنیزک که مالک او را
وطی کرده باشد و زنی که بر طریق زنا بستی از حیض در نکاح در آوردن
جایز است یا نه جواب هست کذا فی الزیادات سوال چون مردی زنی را بگوید
که ترا بزنی ده درم تا متع گیرم یا تو ده روز زن منکوحه زن قبول کرد
این شرط ثابت گشت یا نه جواب نه کذا فی المضمرات سوال مردی زنی
را در نکاح آورد تا یکماه دیگر این چنین نکاح درست باشد یا نه جواب نه
کذا فی مجمع البحرین سوال نکاح شغار چون کسی دختر خود را به زید بدهد با
او دختر یا خواهر زید برای خود یا برای پسر خود بستاند و خواهد مهر در مقابلهم
یکدیگر ساقط کردند این چنین نکاح درست باشد یا نه جواب باشد سوال
حکم مهرهای ایشان چه باشد جواب هر یکی را مهر مثل طلب آید کذا فی مجمع البحرین
سوال زنی حره عاقله بالغه اگر کسی بغیر اجازت ولی نفس خود را به کفو
یا بغیر کفو زنی دهد جایز باشد یا نه جواب باشد کذا فی الکنز سوال
ولی را خبر اگر دختر بکر بالغه بغیر اذن ولی کسی بزنی دهد چون او بشنید
ساکت شد یا بخندد یا بگریست اذن او ثابت گردد یا نه جواب

گردد و بکر آنکه گریه یا بول از وی نیامده باشد کذا فی الوقایه سؤال ولی
چون دختر بالغه کامله را نکاح کرد بی سببی دهد اگر دختر مذکوره صریح قبول
رضا نشود یا سکوت کند آن نکاح جایز باشد یا نه چنانچه ... جایز باشد
جواب نه سؤال زنی که بکارت او زایل شده بجهت رعشه یا زدن
یا بجهت بالیدن یا بحیض یا بزنا در باب اذن حکم او چون حکم بکر
باشد یا کامله جواب حکم بکر باشد کذا فی المضمرات سؤال چون نکاح ثابت
شود میان مرد و زن مرد گوید چون خبر نکاح بتو رسید تو ساکت بودی
زن گوید نه بلکه من رد کردم قول قول که باشد جواب قول قول زن
بغیر سوگند کذا فی ... سؤال دختری بموضع هنیت رسیده میگوید
که پدر من در آنچه مرا بزید زن داد من بالغ بودم پدر را رضا ندادم زید مذکور
میگوید دختر مذکوره بکر بود نه بلکه تو صغیره بودی قول قول کرا باشد جواب
قول دختر مذکوره کذا فی الانقروی سؤال زینب دعوی میکند که زید شوهر منست
زید در جواب او میگوید که این زن منست زینب مذکوره اگر در وقت دفع
زن دعوی تست بعد ... جواب نه کذا فی الکبری سؤال
زید حلیمه را بزنی خواسته ... از زوج ... مرد ... دعوی ...

یافته

۹۰ یافته بعده حلیمه مذکوره از نکاح زید منکر شده شوهر دیگر کرد زید مذکور
را رسد که با وی دعوی کند یا نه جواب نه سؤال زید عمر زینب را
از نکاح او در میان آورده ... بعده زینب مذکوره دعوی میکند
که در آنچه ... رسید ... رد کردم ... اما ...
... نکاح مذکور ... باشد یا نه جواب نه کذا فی الکبری ...
لا یقبل ... سؤال ولی اقرب پدر دختر بکر بالغه را
گفت که من میخواهم ترا بزید دهم بزید ... مهر ... دختر
مذکوره ساکت ماند ... ولی مذکوره دختر مذکوره را بزید مذکوره ... داد
بعده ... مذکوره شنید گفت که ... رضا نمیدهم نکاح مذکور ...
ماند یا نه جواب ... کذا فی المضمرات سؤال دختر بکر ... ولی
او ... بزید ... داد بعده ... غیر عدول ... دختر مذکوره
را ... دختر مذکوره ساکت ماند سکوت او رضا باشد یا نه جواب باشد
اگر ... ولی مذکور باشد ... عدالت ... دختر ...
باشد کذا فی ... سؤال ولی پدر دختر بکر بالغه گفت ... میخواهم
که ترا از ... یکی ... دهم دختر مذکوره ساکت ماند

بدین اجازت تواند که او را بکفو بنی فلان زنی دهد یا نه جواب
تواند اگر بنی فلان آنقدر باشند که عادت تواند شمرد الا نه
کذا فی المضمرات سوال ولی اقرب دختر بکر بالغه را بغیر کفو زن داد
سکوت او رضا باشد یا نه جواب نه کذا فی الینابیع سوال مردی زنی را
بغیر اذن ولی بکفو زن داد چون زن مذکوره خبر رسید خوش شنید
بارک الله لنا گفت این الفاظ اجازت باشد یا نه جواب
باشد کذا فی المضمرات سوال ترتیب اولیا در باب نکاح بیان کرده شود
که ولی اقرب کدام است و ابعد کدام جواب اول پسر است پس پسر پسر ازان
پس پدر پس ازان پدر پدر اگرچه بالا باشد پس ازان برادر اعیانی
پس ازان برادر علاتی پس ازان ابناء ایشان هم برین ترتیب
پس ازان عم صحیح پس ازان ابناء ایشان هم برین ترتیب پس ازان
و در صحیح پس ازان خواهر اعیانی پس ازان خواهر علاتی پس ازان
فرزند او کذا فی البکری سوال اگر از اولیا مذکور هیچکس نباشد
ازینها ولایت کدام کس را باشد جواب مولی العتاقه بعد از او
کسی که مردی نزد او زن پس ازان قرابتان که از ذوی الارحام

گوینه

91

گویند پس ازان قاضی پس ازان کسی که قاضی او را نصب کرده باشد
کذا فی الینابیع سوال مسلم را بر کافره صغیره و کافر را بر مسلمه صغیره
ولایت نکاح باشد یا نه جواب نه المستصفی فی المضمرات سوال
دختری است دو ولی دارد که هر دو برابرند یکی زید را داد دوم عمرو را
حکم چیست جواب آنکه سابق باشد نکاح صحیح است اگر هر دو را
واقع شود هر دو باطل باشد کذا فی الینابیع سوال اگر مرتد را از زن
مسلمه یا کافره ولایت نکاح اولاد [illegible] باشد یا نه جواب نه
کذا فی [illegible] سوال قاضی را اگر در منشور او تفویض تزویج صغار
نباشد اگر صغیره که برادر او ولی نباشد تواند که او را بزنی دهد یا نه
جواب نه کذا فی البکری سوال ولی صغیره را بزنی داد برای صغیره [illegible]
خواسته بعد از بلوغ هست این زن را اختیار فسخ باشد یا نه جواب
باشد اگر ولی مذکور بغیر پدر و جد بود [illegible] کذا فی المحیط
سوال چون عند البلوغ این زن اختیار فسخ کرد نه بغیر حکم
قاضی فسخ ثابت گردد یا نه جواب نه کذا فی البکری سوال
در محل بلوغ از ذکر فسخ یا وجود علم نکاح ساکت ماند سکوت ازان [illegible]

بمنزلهٔ رضا باشد یا نه جواب باشد در حق دختر که بکر باشد اما در حق
پسر و دختر کامله نه کذا فی الوقایه سوال ولی اقرب چون
غایب شود مقدار مسیره سفر مر ولی ابعد را ولایت نکاح صغیره باشد
یا نه جواب باشد کذا فی السراجیه سوال عمرو ولی و غیر وکیل
زینب را از بهر زید داد و زینب مذکوره در مجلس بحضور شهود قبول کرد
شرعا این چنین نکاح جایز باشد یا نه جواب باشد سوال
اگر یکی نه نکاح فضولی با هر دو جهت بخود کاله دختر زید بزنی داد
از جهت زید نیز یکی نه غیر وکیل قبول کرد بعده دختر مذکوره
و زید مذکور رسیدند هر دو اجازت کردند این نکاح جایز باشد یا نه
جواب باشد کذا فی مجمع البحرین سوال زید دختر خود صغیره را
برای پسر عمر که بالغ بود بغیر امر او بزنی داد عمر مذکور حاضر بود
برای پسر خود قبول کرد و پیش از اجازت پسر عمر زید وفات
یافت نکاح باطل باشد یا نه جواب باشد سوال در صورت
که دختر زید مذکور بالغ باشد و المسئله بحالها نکاح مذکور باطل باشد یا نه
جواب نه کذا فی التجنیس المزید سوال ولی دختر اقرار کند

نکاح



بنکاح دختر مذکوره مجرد اقرار او نکاح ثابت باشد یا نه جواب
نه کذا فی السراجیه سوال مرد صالح دختر صغیره خود را از زید بزنی داد
بگمان آنکه صالح است چون دختر مذکوره را این شراب یابد
باعتراض او نکاح باطل کردد یا نه جواب کردد کذا فی المضمرات
سوال دختر صالح خود را اتفاقا فاسقی بزنی داد مر اولیا او را حق
اعتراض باشد یا نه جواب باشد کذا فی الوقایه سوال
کسی که خود مسلم شده باشد کفو باشد مر کسی را که پدر و جد او مسلمان
شده باشند یا نه جواب نه سوال کسی که دو پشت او مسلمان باشد
کفو باشد مر کسی را که بسیار پشت او مسلمان است یا نه جواب باشد
المسایل کلها فی الوقایه سوال زنی که مادر او و جده او در اصل و پدر او
آزاد مردی که خود آزاد شده باشد کفو باشد مر این زن را یا نه
جواب نه کذا فی التجنیس المزید سوال مردی که دو پشت او
در حریت بود کفو باشد مر کسی را که بسیار پشت آزاد باشد یا نه
باشد کذا فی السراجیه سوال معتق عجمی کفو باشد مر معتق هاشمی را
یا نه جواب نه کذا فی السراجیه سوال زنی نفس خود را برای

بزنا داد و لیکن معلوم نشد که آن بنده است آزاد یا بنده معلوم شد که بنده است
اختیار فسخ نکاح نداشته باشد جواب نه بلکه اولیا او را باشد سوال در صورتی که اولیا
نیز علم بنکاح او داشته باشند یا نه و اذن ایشان بر آمدن نزاع علم فی الاعراض باشد
یا نه جواب نه سوال فقیری که عاجز است از مهر معجل و از نفقه کفو باشد
مر فقیره را یا نه جواب نه کذا فی التوفا سوال حائک و حجام و دباغ کفو باشند
مر عطار را و بزاز و صراف را یا نه جواب نه کذا فی التوفا
سوال زنی نفس خود را بکفو بزنا داد کمتر از مهر مثل مردی او را
که برادر مقدار مهر مثل کناند یا نه جواب رسد کذا فی جامع الرموز سوال
اگر ولی غیر ذی رحم محرم باشد چنانکه ابن عم مراد را رسد که سبب عدم الکفو یا نه
جواب رسد کذا فی ... سوال مردی با جاه است چنانکه دانشمند
و یا پادشاه اگر از جهت اصالت کفو علوی نباشد یا با اعتبار علم و حشمت کفو باشد
نباشد کرد یا نه جواب کرد ... سوال کافری زنی دختر
ذمی را در نکاح آورد که پدر آن دختر در خدمت یا در جاه خود را بالاتر
داند تا حق اعتراض باعتبار عدم ... رسد یا نه جواب نه مگر آنکه ...
... باشد چنانچه اگر دختر ... را ... او را ...

جواب سوال ... الاول

94

سوال اگر پدری دختر بالغه را بزنی که حاضر است بزنا داد دختر گفت
تزویج ... کفو نیست من فسخ کردم نکاح را ... انعقاد کرد
... نکاح مذکور بنقص شود یا نه جواب شود اگر از جهت دختر
... اگر نقص یا انعقاد کرده نه کذا فی الفراحیه سوال زنی کفو مرد ... را که
... از زیاده زنیه مراد را برای خود حضور شهود ... در سبب ... یا نه
جواب نه سوال دختری صغیره که ... اذن پدر ... او را
... باشد بحکم ... دختر مذکوره برای نفس خود ... یا نه
کذا فی البحر سوال اگر بنده کسی برای خود بغیر اذن مولی از کسی ...
باطل
یا کسی نفس خود را بغیر اذن مولی بکسی بزنا داد این نکاح باشد یا موقوف
باجازت مولی جواب موقوف باشد باجازت مولی سوال مردی بحضور
شهود گفت که من دختر خود را بزید بزنا دادم زید در آن مجلس حاضر نبود از جهت
کسی قبول نکرد بعد از آن حاضران مجلس کسی خبر نکاح مذکور رسانیدند ...
... بحضور شهود قبول کرد نکاح مذکور منعقد گردد یا نه جواب نه کذا فی ...
سوال چنانکه نکاح بنده دیگری موقوف است باجازت ... نکاح ...
... موقوف است باذن مولی یا نه جواب موقوف است سوال

چون آن را نه براي نكاح مذكور منعقد شود حكم مهر ايشان چه باشد جواب
مهر ايشان لازم گردد فاما سبب مهر بنده فروخته شود سؤال كنيزك
در نكاح بنده بود با جرى بعده از او گشت در فسخ نكاح ... جواب
باشد سؤال در صورتي كه كنيزك بغير اذن مولي عقد نكاح
خود را با كسي كرد هنوز از آن از او گشت حكم عقد او و خيار او چه باشد
جواب عقد او نافذ باشد كذا في الكبرى سؤال مهر كنيزك مذكور كرا باشد
جواب اگر عتق بعد وطي حاصل شد مهر او مولي را باشد و اگر پيش از وطي حاصل
شده مهر ملك مذكوره را باشد كذا في الكبرى سؤال مردي كنيزك پسر در نكاح
آورد و چون كنيزك از او فرزند شود كنيزك مذكور ام ولد گردد يا نه جواب نه
سؤال مردي كنيزك پسر خود را وطي كرد كنيزك مذكور فرزند آورد
چون او دعوي استيلاد كند حكم نسب چه حكم مند باشد جواب نسب از او
از بعد مولي و كنيزك مذكور ام ولد شود و قيمت كنيزك مذكوره را پسر را او
لازم گردد سؤال اگر صحيح از كنيزك پسر دعوي استيلاد كند حكم دعوي او چه باشد
جواب حكم او چنين بوده باشد در حال عدم پدر ... كذا في الكبرى سؤال
كنيزك مرد زيد را گفت كه مرا بخر كه من آزادم زيد او را در نكاح كرد

بعده



بعده معلوم شد كه كنيزك است چيز بر كنيزك مذكور لازم گردد يا نى
ج اگر بغير اذن مولي زيد زيد را فريفته كرده است مولى ضامن گردد و بقيمت
ولد فرزندش در صورت اجنبى مر زيد را گفت كه اين زن را در نكاح
فلان زن حره است زيد مذكور با اعتماد قول زن مذكوره را در نكاح آورده
بعد از روشن گشت كه اين منكوحه مذكور كنيزك است اين اجنبى كه زيد بقول
فريفته شد قيمت اولاد زيد كه از اين كنيزك شود ضامن باشد يا نى ج
باشد كذا في التاتارخانيه س بنده زيد حره را در نكاح بغير اذن مولى
آورد بعد تجيز كرد ان طلاق بعد زيد مذكور او را آزاد كرد بعد
باز ان حره مطلقه را بغير تحليل بزني ميخواهد مر او را حلال باشد يا نى ج
باشد كذا في جمع البحرين س مادي دختر خود را بمكاتب
خود بزني داد و بعد مرد مذكور وفات يافت نكاح مذكور باطل گردد
يا نى ج نى مگر اگر آزاد ازو كتابت عاجز ماند بدان اختيار
كتابت آورده تو كذا في جمع البحرين س كافران كافره را بغير شهود
در نكاح آورده معتقد كافر را در نكاح آورده بعد هر دو مسلمان شدند
همبر بنكاح كه در دين ايشان شده جائز باشد يا نى ج باشد اگر بين جنسين

٩٥

این کتاب عبد ... بن
قوم ترکی هر کس که دعوه